

รายการ ๕๐๐ สู่สภา กับบทบาทของสื่อมวลชนในการเป็นสื่อกลางทางการเมือง

นางสาว สุภัทธา สุขชู

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

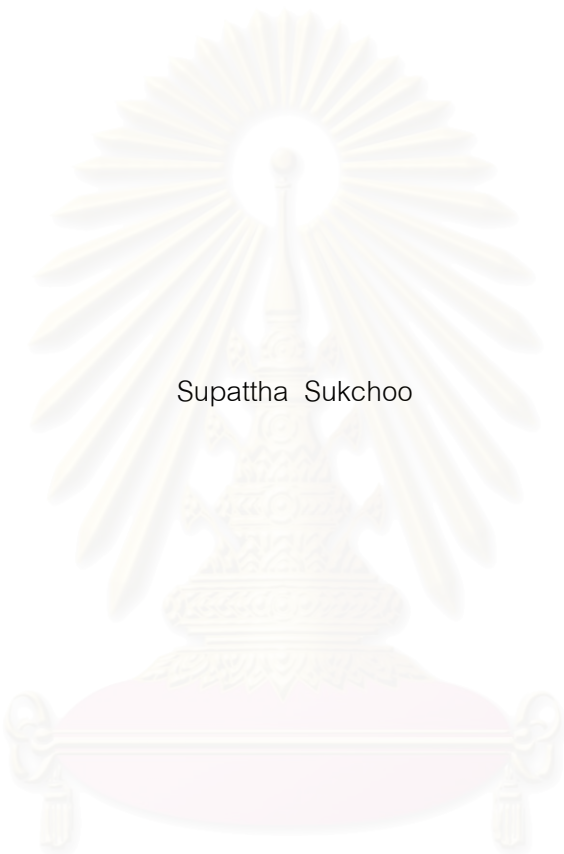
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-3374-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"500 SOO SAPA" TV. PROGRAM AND ITS POLITICAL MEDIATING ROLE OF MASS MEDIA

Supattha Sukchoo

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-3374-7

สุภัทธา สุขชู : รายการ 500 สู่สภา กับบทบาทของสื่อมวลชนในการเป็นสื่อกลาง
ทางการเมือง ("500 SOO SAPA" TV. PROGRAM AND ITS POLITICAL
MEDIATING ROLE OF MASS MEDIA) อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ขวัญเรือน กิติวัฒน์, 104 หน้า. ISBN 974-17-3374-7

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและแนวคิดของการ
ผลิตรายการ "๕๐๐ สู่สภา" 2) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเนื้อหาของรายการ 3) เพื่อ
ประเมินการทำหน้าที่ "สื่อกลางทางการเมือง" ของรายการ โดยใช้แนวคิดสื่อกลางทางการเมือง
แนวคิดสังคมประวัตทางการเมือง และแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในการเป็นช่องทางสื่อสาร
ทางการเมือง

ผลการวิจัยพบว่า รายการ "๕๐๐ สู่สภา" มีจุดกำเนิดมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ
กระแสความตื่นตัวในการปฏิรูปการเมือง ซึ่งมีจุดเริ่มตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พลังความ
ร่วมมือของสถาบันสำคัญทางสังคม ได้แก่ สถาบันทางการเมือง สถาบันทางวิชาการ และสถาบัน
สื่อมวลชน ทำให้เกิดรายการ "๕๐๐ สู่สภา" ใน 4 รูปแบบ คือ รายการสื่อบทข่าว รายการถามตอบ
รายการสนทนา และรายการสัมภาษณ์

บทบาทของรายการนี้ มี 4 ประเด็นหลัก คือ 1) เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ความรู้ และ
ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย 2) เพื่อกระตุ้น
จิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง 3) เพื่อรณรงค์ป้องปรามการทุจริตเลือกตั้ง และ 4) เพื่อ
นำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวในการเลือกตั้ง

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาพบว่า รายการ "๕๐๐ สู่สภา" เป็นรายการเฉพาะกิจเกี่ยวกับการ
เลือกตั้ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางทางการเมืองในการถ่ายทอดเนื้อหาทางการเมือง ด้วยการเป็นผู้
ให้ความรู้ทางการเมือง (Political Education) ชั่วคราว ในช่วงฤดูกาลของการเลือกตั้งเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4285139028 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD : "500 SOO SAPA" TV. PROGRAM AND ITS POLITICAL MEDIATING
ROLE OF MASS MEDIA

SUPATTHA SUKCHOO : "500 SOO SAPA" TV. PROGRAM AND
ITS MEDIATING ROLE. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.
KWANREUN KITIWAT, 104 pp. ISBN 974-17-3374-7

The objectives of this study are 1) to study the origin and the idea of "500 Soo Sapa" TV. Program Production 2) to analyze the content and the presentation in the program and 3) to evaluate the mediating role of this program guided by the Mediation Role Concept, the Political Socialization Concept and the Media of Political Communication Concept

The study founded that "500 Soo Sapa" was established from 2 main causes which were Social Awakeness in Political Reformation, according to the Constitute of the year 1997 and the power of cooperation between main social institutions : political institution , academic institution and media institution. "500 Soo Sapa" had 4 kinds of presentation which were news scoop, interrogation, conversation and interviewing.

The essential roles of the program were 1) to emphasize and acknowledge about the New Election and democracy 2) to stimulate people's participation in election 3) to prevent the deceitfulness in election and 4) to inform the current affair of election.

The study founded that "500 Soo Sapa" TV. Program was the special program for the New Election and it mainly performed the role of political mediation as the temporary Political Educator during the election session only.

Department of Mass Communication
Field of Study Mass Communication
Academic Year 2002

Student's signature.....*Supattha S.*.....
Advisor's signature.....*Kwanreun Kitawat*.....
Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จจนได้ ทั้งนี้ด้วยความกรุณาของ ผศ.ขวัญเรือน กิติวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ รศ.ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ คุณนิพนธ์ นาคสมภพ คุณสุวิษ สุทธิประภา คุณอรวรรณ ชูดี และบุคลากรทุกท่านของ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยที่ให้ความสนับสนุนในการเก็บข้อมูล

ขอขอบพระคุณอย่างสุดซึ้งซึ่งจะหาใดเปรียบปานแต่คุณแม่น้องทรายผู้อุปการะอาหารและที่พักทางกายและใจแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก และขอบใจน้องทรายเพื่อนร่วมทุกข์น้อยและร่วมทุกข์มากด้วยกันเสมอมา และขอบใจน้องทิม เพื่อนร่วมอาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นเพื่อนคู่คิดมิตรคู่ยามมาโดยตลอดเกือบ 3 ปี นอกจากนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ MC 9 สำหรับความน่ารักที่ทุกคนมีให้ ขอขอบคุณอย่างยิ่ง เพื่อนๆ ภาค JR ที่มาลุ้น เอาจริงช่วย เอาจริงช่วย เลยทำให้เวลาคับขัน กลายเป็นเวลาข้ามขั้น และขอบคุณพี่ห้องคอมพ์ ที่เป็นฮีโร่ HD มาช่วยชีวิตเอาไว้ได้

สุดท้าย ขอขอบพระคุณพ่อแม่ที่รักยิ่งของลูก สำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรักที่ยิ่งใหญ่ที่มอบให้ ...ตลอดมาและตลอดไป ขอใจ เอ บี ตู๋ย เด็ก ที่ช่วยเป็นกำลังใจลับๆ และขอบคุณตุ้มที่ผ่านมาจากจนถึงวันนี้ และจะผ่านไปให้ถึงวันนั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นสื่อกลาง (Mediation Concept).....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองและบทบาทของสื่อมวลชน.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับสังคมปริทัศน์ทางการเมือง (Political Socialization)	14
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในการเป็นช่องทาง การสื่อสารทางการเมือง.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	27
การวิเคราะห์เนื้อหา.....	27
แหล่งข้อมูล.....	27
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	28
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล.....	29
หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	30
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	
ความเป็นมาและแนวคิดในการผลิตรายการ.....	32
ความเป็นมาและแนวคิดของรายการ.....	32
การวางโครงร่างในการดำเนินการผลิตรายการ “๕๐๐ สู่สภา”.....	42
5	
เนื้อหา และวิธีการนำเสนอเนื้อหา.....	50
รายการรูปแบบสนทนาช่วงเช้า.....	50
รายการสัมภาษณ์ช่วงค่ำ.....	72
สรุปรวมรายการทั้งสองรูปแบบ.....	88
6	
บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	92
รายการอ้างอิง.....	97
ภาคผนวก.....	100
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	104

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.1	โครงร่างการวางแผนการดำเนินการผลิตรายการ “๕๐๐ สู่สภา”.....	51
5.1	ตารางสรุปประเด็นเนื้อหา และลักษณะการนำเสนอในรายการ “๕๐๐ สู่สภา” รูปแบบสนทนาทางการเมือง.....	50
5.2	ตารางสรุปประเด็นเนื้อหา และลักษณะการนำเสนอในรายการ “๕๐๐ สู่สภา” รูปแบบสัมภาษณ์ทางการเมือง.....	72

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1 แบบจำลองการทำหน้าที่เป็น “สื่อกลาง” ของสื่อมวลชน หรือ เป็น “ตัวกลาง”
เชื่อมระหว่างเหตุการณ์หรือ “ความเป็นจริง” กับประสบการณ์ส่วนตัวและประสบการณ์
ของสังคม..... 12

2.2 ตัวแบบการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของสังคม/สังคมประกิตทางการเมือง..... 18

2.3 องค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมือง..... 24

4.1 แบบจำลองความเป็นมาและแนวคิดของรายการ “๕๐๐ คู่สมภา” ในการเป็น
สื่อกลางทางการเมือง เพื่อการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่..... 41

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ประชาธิปไตย” เป็นทั้งอุดมการณ์ รูปแบบการปกครอง และวิถีชีวิต มีคำกล่าวที่ว่า “การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” สำหรับการปกครอง **ของ** ประชาชน นั่นก็คือ การยอมรับในหลักการอธิปไตยเป็นของปวงชน เมื่อประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการเลือกตั้ง และสามารถทบทวนการตัดสินใจนั้นได้ทุก ๆ 4 และ 6 ปี (สำหรับ การเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. ตามลำดับ) ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นการปกครอง **ของ** ประชาชน (government of the people) การปกครอง **เพื่อ** ประชาชนนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถและประสิทธิภาพของรัฐและรัฐบาล ขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์ โปร่งใส และการที่รัฐและรัฐบาลถูกตรวจสอบได้ จึงขึ้นอยู่กับกระบวนการทางการเมืองอันจะนำมาสู่ผู้ปกครอง และการปกครองที่ดี (Good Governance) ซึ่งเช่นเดียวกับการปกครอง **ของ** ประชาชน คือเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ยาก

แต่ทว่า สิ่งที่ยากที่สุดก็คือ การปกครอง **โดย** ประชาชน (government by the people) ซึ่งหมายความว่า นอกจากประชาชนจะเป็นเจ้าของอำนาจแล้ว ยังมีเชื่อมั่นศรัทธาใน **ความสามารถ** ของประชาชน ว่าเป็นผู้มีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ และมีคุณภาพที่จะดำเนินการปกครองกันเองได้ ดังนั้น หัวใจของประชาธิปไตย จึงได้แก่ การปกครอง **โดย** ประชาชน ดังนั้น ในแง่นี้ คนในสังคมประชาธิปไตยจึงต้องเป็นคนซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบสูง เป็นคนที่มีคุณภาพและพัฒนาคุณภาพของตนเอง เพื่อให้คุณภาพที่สูงขึ้นนั้นไปก่อให้เกิดผลรวมในด้านบวกแก่สังคมส่วนรวม (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541 : 9-13)

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 70 ปี กลไกต่างๆ ในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา และกลไกหนึ่งซึ่งเป็นการสำคัญในการขับเคลื่อนการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคง นั่นก็คือ **ประชาชน** ซึ่งถือเป็นรากฐานและเป็นหัวใจของประชาธิปไตย ในระบอบประชาธิปไตยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องมีความรู้ และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ รวมถึงมีความตระหนักและรับผิดชอบต่อสิทธิ เสรีภาพ บทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองที่ดี

แต่ในความเป็นจริง การรับรู้เรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยของคนไทยส่วนใหญ่ เป็นเพียงแต่ในนาม แก่นแท้หรือหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ยังไม่ได้รับการส่ง

เสริมหรือทำให้เป็นจริงในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน อันหมายรวมถึงกระบวนการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศ หรือการ “เลือกตั้ง” ซึ่งตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปนี้จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองแทนพวกเขา ตลอดจนออกกฎหมายซึ่งส่งผลกระทบต่อพวกเขาด้วย นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนยังครอบคลุมไปถึงการเข้าใจในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรต่างๆ ในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการ รวมไปถึงการตรวจสอบนโยบาย พฤติกรรมของผู้บริหารประเทศเหล่านั้นผ่านกลไกทางการเมือง และเวทีทางการสื่อสาร ซึ่งหมายรวมถึง **สื่อมวลชน** ด้วยนั่นเอง

สำหรับ **การเลือกตั้ง** ถือว่าเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งซึ่งเป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการทางการเมืองการปกครองของประชาชนในฐานะที่ประชาชนเป็นผู้มีส่วนจัดตั้งรัฐบาลและควบคุมการดำเนินงานของรัฐบาล ด้วยการแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนในการเลือกสรรตัวแทนที่ตนไว้วางใจเข้าไปใช้อำนาจในทางนิติบัญญัติ และอำนาจในทางบริหารประเทศแทนตน และเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยพร้อมเพรียงกันอย่างกว้างขวางและเป็นการทั่วไป

นอกจากนี้ การเลือกตั้งยังทำให้นักบุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของประเทศ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเองและเพื่อนมนุษย์ และยังเป็นการระดมประชาชนเข้าสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2545 : 10) อันเป็นการแสดงการเป็นพลเมืองที่ดี ผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจทางการเมืองของประชาชนโดยตรง และพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเอาใจใส่ ความรู้ และความเข้าใจ รวมถึงความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

ในทางกลับกัน ถ้าหากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความตื่นตัวในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ บทบาทและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีตามรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้วย่อมจะกระตุ้นการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมือง และความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองด้วย ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยด้วยเช่นกัน ดังนั้น สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้สังคมและมีหน้าที่ต้องรับใช้สังคม จึงมีบทบาทอย่างมากในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีส่วนกระตุ้นให้สังคมเกิดความตื่นตัวและความคิดเห็นทางการเมืองได้อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ

ระบบทางการเมืองแบบเดิมได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปและสังคมได้สร้างระบบใหม่ขึ้นมา สื่อมวลชนจึงยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นในการทำหน้าที่ “สื่อสารทางการเมือง” และ “บทบาทการเป็นสื่อกลางทางการเมือง” ของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนมีบทบาทและหน้าที่ในระบอบการเมืองประชาธิปไตยมากพอๆ กับสถาบันทางการเมืองที่สำคัญอื่นๆ เช่น รัฐสภา พรรคการเมือง เป็นต้น เพราะการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ย่อมน) จะส่งผลต่อความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น สถาบันสื่อมวลชนจึงเป็นเสมือน (อีกหนึ่ง) ผู้ค้ำจุนประชาธิปไตย สำหรับการพิจารณาถึงบทบาทของสื่อมวลชนในการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น พบว่ามีความผูกพันอยู่กับบทบาททางวิชาชีพของสื่อมวลชนอย่างแน่นแฟ้น ดังนี้ (กมล สมวิเชียร , 2520 : 94-98)

1. สื่อมวลชนเป็นผู้ให้ข่าวสารที่มีสาระและความเป็นจริง

ในระบอบประชาธิปไตย ข่าวสารสำคัญเหล่านี้เป็นประเด็นเด็ดที่ทำหน้าที่หล่อเลี้ยงหัวใจ กล่าวคือ ในการปกครองระบอบนี้ การที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารใดๆ ออกไป ย่อมมีผลต่อความรู้และความเข้าใจในปัญหาทางการเมือง บทบาทของรัฐบาล ความเลื่อมใสหรือเสื่อมศรัทธาในรัฐบาล และความเข้าใจในปัญหาของประเทศชาติ ทั้งนี้ ข่าวสารเหล่านั้นยังเป็นเสมือนการติดต่อสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และระหว่างประชาชนกลุ่มต่างๆ ในสังคมอีกด้วย ดังนั้น ถ้าหากสื่อมวลชนไม่ยึดติดต่อข่าวสารที่สำคัญทางการเมืองเหล่านั้น ย่อมไม่ช่วยทำให้ผู้รับได้เพิ่มพูนสติปัญญาทางการเมืองแต่อย่างใด และย่อมส่งผลให้ผู้รับเหล่านั้นไม่สามารถเป็นผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ชาญฉลาดได้

2. สื่อมวลชนเป็นผู้ให้ข้อคิดและความรู้

สื่อมวลชนมีบทบาทในการโน้มนำความคิดทางการเมืองของผู้รับอย่างมาก เพราะไม่ว่าผู้รับจะเห็นคล้อยตามกับทัศนะหรือเนื้อหาเหล่านั้นของสื่อมวลชนหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าผู้รับจะเกิดหรือมีปฏิกิริยาใดก็ตาม แต่ทว่าสื่อมวลชนก็ได้กระตุ้นให้ผู้รับได้มีหรือเกิดมีความตื่นตัวทางปัญญาแก่ผู้รับไปแล้ว นายพูลิเชอร์ ผู้ก่อตั้งพูลิเชอร์ไพเรซ์ ได้กล่าวยืนยันต่อคนอเมริกาว่า “สาธารณรัฐของเรากับสถาบันหนังสือพิมพ์ จะรุ่งโรจน์หรือเสื่อมคู่กันไป” นี้ย่อมหมายความว่า ในยุคใดสมัยใดที่สื่อมวลชนมีความก้าวหน้า มีเสรีภาพ มีความรับผิดชอบ และมีความคิดริเริ่ม ในยุคนั้นสมัยนั้นประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง หรืออาจกล่าวได้ว่า ถ้าประเทศใดมี

¹ ในที่นี้จะหมายครอบคลุมถึงสื่อมวลชนอื่นด้วย

สถาบันสื่อมวลชนที่ดี แม้ประเทศนั้นไม่มีมหาวิทยาลัย ประชาธิปไตยก็คงจะไม่กระทบ กระเทือนเท่าใดนัก แต่ถ้าหากประเทศไม่มีสื่อมวลชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศนั้นก็อาจจะเป็นไปไม่ได้ หรืออาจจะเป็นไปได้ยาก

3. สื่อมวลชนเป็นผู้คอยทักษ์วงผู้มีอำนาจ

สื่อมวลชนมีหน้าที่เป็น “แขกยาม” หรือ “สุนัขเฝ้าบ้าน” ซึ่งคอยป้องกันมิให้บุคคลที่เป็น ตัวแทนบริหารประเทศตั้งแต่ระดับสูงสุดเรื่อยมาจนถึงระดับต่ำสุดกระทำการใดๆ นอกเหนือจาก อำนาจที่ตนมีอยู่ หรือใช้อำนาจที่ตนมีอยู่กระทำการอันใดโดยไม่สุจริต และหากมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นจากการกระทำของนักการเมืองและผู้บริหารประเทศดังกล่าว สื่อมวลชนจะเป็นผู้ป่าวประกาศ ให้เป็นที่รู้กัน เพื่อที่ความบกพร่องดังกล่าวจะได้รับการตรวจสอบและแก้ไข

4. สื่อมวลชนเป็นผู้เชื่อมความสัมพันธ์ของการเป็นประเทศชาติ

สื่อมวลชนเป็นผู้เชื่อมประสานคนในท้องถิ่นต่างๆ ให้มีความรู้สึกนึกคิดร่วมกันถึงความ เป็นชาติ และมีความสำนึกเป็นชาติเดียวกัน นั่นก็คือ “The feeling of nation-ness” ซึ่งความ สำนึกนี้เป็นสิ่งสำคัญประการแรกในการพัฒนาการเมืองของประเทศ

5. สื่อมวลชนเป็นจักรกลของกระบวนการทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย

สื่อมวลชนที่ดีต้องมีจิตวิญญาณ ซึ่งหมายความว่า สื่อมวลชนจะต้องให้โอกาสแก่ข่าว หรือข้อคิดที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน จะต้องไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งจนเกินไป และจะต้องถือ ว่าประชาชนมีสติปัญญาพอที่จะรับรู้และวินิจฉัยข่าวหรือปัญหาดังกล่าวได้ เป็นต้น ในการนำ เสนอข่าวและข้อคิดที่ “ยุติธรรม” ดังกล่าว สื่อมวลชนจะต้องเป็นเสมือนเวทีที่เปิดโอกาสให้ทัศนะ ต่างๆ จากบุคคลในวงการต่างๆ ได้เข้ามาแข่งขันทางความคิดได้อย่างเสรี ซึ่งจะทำให้ประชาชน สามารถเลือกพิจารณาทัศนะต่างๆ ได้ด้วยสติปัญญาของแต่ละคน

สำหรับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่พัฒนาประชาธิปไตยนั้น ควรจะต้องเป็นไปเพื่อสร้างความรู้ และความเข้าใจให้แก่พลเมือง เพื่อทำให้เกิด “พลเมืองที่มีคุณ ลักษณะอันพึงประสงค์” ดังต่อไปนี้ คือ (ชัชอนันต์ สมุทวณิช , 2541 : 17)

1. เป็นพลเมืองที่รู้เรื่องการเมืองและสาธารณกิจดี
2. เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างกระตือรือร้น และไม่วางเฉย

3. เป็นพลเมืองที่เชื่อมั่นในคุณค่า และหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย (มีความรักและศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย)

สื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารสำคัญที่มี หรืออาจมีอิทธิพลต่อการสร้างความรู้ ความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของประชาชน ดังนั้น สื่อมวลชนจึงสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมและการเมืองของประชาชนได้ในหลายๆ รูปแบบ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ที่สื่อมวลชนเลือกที่จะ (หรือถูกเลือกให้) นำเสนอต่อสังคม สำหรับสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ของไทยมักถูกมองว่าเป็น “แหล่งความบันเทิง” ทั้งๆ ที่ด้วยความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และความนิยมของประชาชนแล้ว สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีศักยภาพสูงในการสื่อสารทางการเมืองไปสู่ผู้รับสารจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและน่าสนใจ ดังนั้น สารจากโทรทัศน์จึงนับว่ามีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของประชาชนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลต่อการสร้างความรู้, ความเข้าใจ และแนวคิดทางการเมืองต่อผู้ชม และมีส่วนช่วยปลูกฝังลักษณะการดำเนินชีวิต และการพัฒนาคุณภาพ “ชีวิตพลเมือง” ของประชาชนได้อีกด้วย แต่ถ้าหากสื่อมวลชนหาได้ตระหนักความสำคัญในบทบาทด้านนี้เท่าที่ควร นอกจากจะไม่ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปตามที่ควรแล้ว บางครั้งอาจกลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการเมืองของประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ดี สื่อโทรทัศน์ได้ปรับเปลี่ยนการทำหน้าที่ในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยไปตามจุดเปลี่ยนทางสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย เช่น หลังเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนพฤษภาคม 2535 มีการเรียกร้องเสรีภาพและอิสรภาพให้กับสื่อมวลชน เนื่องจากในช่วงนั้นสื่อมวลชนของรัฐไม่สามารถรายงานข่าวที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงได้ ผลจากเหตุการณ์เรียกร้องครั้งนี้ทำให้สื่อมวลชนของรัฐสามารถทำงานได้อย่างมีเสรีภาพและเป็นอิสระมากขึ้น จากจุดเปลี่ยนตรงนี้ก็ทำให้สื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์ หันมาทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางทางการเมือง และเป็นเวทีสาธารณะ (forum) ของตัวแสดงทางการเมือง² (political actor) ต่างๆ เพื่อให้ตัวแสดงทางการเมืองต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น (รัตนาทิมเมือง, 2541 : 3) โดยเฉพาะในช่วงที่กำลังจะมีการเลือกตั้ง อย่างเช่น ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 19 (17 พ.ย. 2539) มีรายการโทรทัศน์ที่เป็นรายการเฉพาะกิจนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง ได้แก่ ราย

² ตัวแสดงทางการเมือง หรือ political actor ใช้ในความหมายของผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นกลุ่มองค์กร หรือสถาบันในสังคม มีบทบาทและความกระตือรือร้นที่จะแสดงออกทางการเมืองโดยผ่านระบบการสื่อสารทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง องค์กรชุมชน กลุ่มประชาชน เป็นต้น

การเลือกตั้ง³ และรายการสร้างฐานการเมืองใหม่ ทางช่อง 3, รายการเจาะลึกศึกเลือกตั้ง³ ทางช่อง 5, รายการเส้นทางสู่สภา และรายการโค้งสุดท้ายเลือกตั้ง³ ทางช่อง 7 รายการเลือกตั้งสัญญา³ ทางช่อง 9 และรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง³ ทางช่อง 9 และช่อง 11, รายการเส้นทางผู้แทน³ และรายการเวทีองค์กรกลาง ทางช่อง 11, รายการเวทีเลือกตั้งไอทีวี และรายการเกาะติดเลือกตั้ง³ 39 ทางช่องไอทีวี เป็นต้น (รัตนา ทิมเมือง, เฟิ่งอ๋อง : 46-47) โดยทั้งนี้ สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ในการให้ความรู้แก่ประชาชน และทำหน้าที่แทนประชาชนในการติดตามการทำงานของนักการเมืองและพรรคการเมือง เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาทางการเมืองดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่รายการเหล่านี้ก็เป็นเพียงรายการเฉพาะกิจที่ผลิตขึ้นในขณะที่สังคมกำลังจะมีการเลือกตั้ง (ครั้งสำคัญ) เกิดขึ้นเท่านั้น หลังจากเสร็จสิ้นการเลือกตั้งรายการดังกล่าวก็ได้เสร็จสิ้นภารกิจลงไป เช่นกัน

จนกระทั่งการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 20 (6 ม.ค. 2544) ซึ่งเป็นการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ อันถือเป็นแนวทางในการปฏิรูปการเมืองของ “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน”³ การเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่มีความเปลี่ยนแปลงคือ จะประกอบด้วยวิธีการเลือกตั้ง 2 รูปแบบ คือ การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งจะมี ส.ส. ทั้งสิ้น 400 คน จากเขตเลือกตั้งทั้งหมด 400 เขตทั่วประเทศ และการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ (ปาร์ตี้ ลิสต์) ซึ่งจะมี ส.ส. 100 คน รวมทั้งสิ้นการเลือกตั้งระบบใหม่นี้จะทำให้ได้ ส.ส. 500 คน เข้าสู่สภา นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงในกฎกติกา ระเบียบวิธีต่างๆ ในกระบวนการเลือกตั้ง ตลอดจนสิทธิ เสรีภาพ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดไว้ ซึ่งเหล่านี้แตกต่างจากระบบเดิมค่อนข้างมาก ให้ความเข้าใจในการเลือกตั้งระบบใหม่ในสังคมขณะนั้นจึงยังไม่ชัดเจนและครอบคลุม ส่งผลให้สถาบันต่างๆ ในสังคมต้องมีความกระตือรือร้นในการสร้างความตระหนัก สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ให้แก่สมาชิกในสังคม

สถาบันสื่อมวลชนเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญในการสนับสนุน และส่งเสริมการเผยแพร่เนื้อหาความรู้และความเข้าใจในเรื่องระบอบการปกครอง และการเลือกตั้งระบบใหม่นี้ สำหรับ สื่อโทรทัศน์ก็มีความกระตือรือร้น และแข่งขันกันนำเสนอข่าวสารทางการเมือง และนำ

³ เหตุที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” เนื่องจาก รัฐธรรมนูญฉบับนี้ (ซึ่งเป็นฉบับที่ 16) เป็นฉบับแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นสนับสนุนให้มีรัฐธรรมนูญฉบับนี้, และมีส่วนร่วมในกระบวนการสรรหาคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ, รวมถึงการร่วมแสดงความคิดเห็นในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในหลายมาตรา จนออกมาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันนี้ จึงนับเป็นก้าวที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชน

เสนอความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่อย่างจริงจัง โดยมีสถานีโทรทัศน์หลายสถานีได้ผลิตรายการเฉพาะกิจเพื่อนำเสนอกระบวนการเลือกตั้ง และเป็นช่องทางให้แก่สถาบันอื่นๆ ในสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ และสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้แก่สมาชิกในสังคม เช่น รายการ “การเมืองใหม่” ทางช่อง 3, รายการ “เกาะกระแสเลือกตั้ง” ทางช่อง 7, รายการ “เส้นทางสู่สภา” ทางช่อง ITV, รายการ “มองรัฐสภาใหม่”, “กระดานสาธารณะ” และ “เวทีเลือกตั้ง” ทางช่อง 11 และ รายการ “๕๐๐ สู่สภา” ทางช่อง 9 เป็นต้น ซึ่งรายการเฉพาะกิจเหล่านี้ก็เสร็จสิ้นหลังการเลือกตั้งสิ้นสุดเช่นเดียวกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาใน “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เหตุที่เลือกรายการนี้ ก็เพราะว่า รายการนี้เป็นรายการเฉพาะกิจทางการเมืองที่ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ผลิตขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อกลางทางการเมือง และนำเสนอกระบวนการเลือกตั้งอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนการยุบสภา จนกระทั่งถึงการเลือกตั้งซ่อมครั้งที่ 1 (เมื่อวันที่ 29 ม.ค. 2544) และจัดขึ้นในหลายรูปแบบและหลายช่วงเวลา ประกอบกับ เคยมีการศึกษารายการ “เลือกตั้งสัญจร’39” ของวัฒนา ทิมเมือง (2541, 89-99) ซึ่งเป็นรายการเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้งของ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เมื่อการเลือกตั้งครั้งที่ 19 เมื่อวันที่ 17 พ.ย. 2539 ทำให้ผู้ศึกษาได้สังเกตเห็นว่า การศึกษาถึงลักษณะของรายการ ๕๐๐ สู่สภา ซึ่งเป็นรายการเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้ง (ระบบใหม่) ครั้งที่ 20 ในครั้งนี้ จะทำให้เห็นถึงพัฒนาการในการผลิตรายการเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้งของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ได้ชัดเจนมากขึ้น

อย่างไรก็ดี มีข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ประการหนึ่ง การเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่มีค่าเฉลี่ยเป็นยอดบัตรเสียของทั้ง 2 แบบเท่ากับ 6.25% แบ่งเป็นยอดบัตรเสียจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 10.01% และยอดบัตรเสียจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 2.49% (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2544 : 3) ซึ่งใกล้เคียงกับยอดบัตรเสียของการเลือกตั้ง ส.ว. ระบบใหม่ ซึ่งมียอดบัตรเสีย 6.29% (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2543 : 12) ทั้งๆ ที่ การเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่นี้ถือเป็นการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรก ซึ่งมีวิธีการที่แตกต่าง สลับซับซ้อน และยุ่งยากกว่าการเลือกตั้ง ส.ว. มาก ประกอบกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งนี้มีสูงถึง 69.94% ซึ่งสูงกว่าการเลือกตั้ง ส.ส. ทุกครั้งที่ผ่านมา เรียกได้ว่าสูงเป็นประวัติการณ์ของการเลือกตั้ง ส.ส. ของประเทศไทย

ดังนั้น การศึกษาเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนในการเป็นสื่อกลางทางการเมือง ในครั้งนี้จะมีส่วนแสดงให้เห็นว่า การแสดงบทบาทของสื่อมวลชนในการเป็นสื่อกลางทางการเมืองนั้น เป็น

ส่วนหนึ่งในการความสำเร็จของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นผลการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ ครั้งนี้หรือไม่ อย่างไร โดยในที่นี้จะใช้รายการ “๕๐๐ คู่สภา” เป็นกรณีศึกษาการทำหน้าที่ “สื่อกลางทางการเมืองของสื่อมวลชน” โดยเริ่มพิจารณาตั้งแต่ที่มาของรายการว่ามาจากความริเริ่ม หรือความต้องการ หรืออุดมการณ์ของบุคคล/ กลุ่มบุคคลใด หรือหน่วยงานหรือสถาบันใด ด้วยนโยบายและวัตถุประสงค์อย่างไร และรายการนี้ได้นำเสนอเนื้อหาประเด็นใดบ้างที่เป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ รวมไปถึงความรู้และความเข้าใจในแก่นแท้ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งศึกษาวิเคราะห์ถึงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเหล่านั้น เพื่อประเมินว่ารายการนี้ได้แสดงบทบาทสื่อกลางทางการเมืองเป็นอย่างไร

ปัญหาคำวิจัย

1. ความเป็นมาและแนวคิดในการผลิตรายการ “๕๐๐ คู่สภา” เป็นอย่างไร
2. เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเนื้อหาของรายการ “๕๐๐ คู่สภา” มีลักษณะอย่างไร
3. รายการ “๕๐๐ คู่สภา” ทำหน้าที่เป็น “สื่อกลางทางการเมือง” เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา และแนวคิดของการผลิตรายการ “๕๐๐ คู่สภา”
2. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา และวิธีการนำเสนอเนื้อหาของรายการ “๕๐๐ คู่สภา”
3. เพื่อประเมินการทำหน้าที่ “สื่อกลางทางการเมือง” ของรายการ “๕๐๐ คู่สภา”

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาคำวิจัยนี้ เน้นเฉพาะ รายการ “๕๐๐ คู่สภา” โดยศึกษาที่ “ตัวรายการ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอ” ของรายการ “๕๐๐ คู่สภา” ที่ออกอากาศทางช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ภาคเช้าเวลา 7.30 น. ทุกเช้าวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เริ่มตั้งแต่เทปปฐมฤกษ์วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 และภาคค่ำเวลา 21.30 น. ทุกวันจันทร์ เริ่มตั้งแต่เทปแรกเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2543 จนถึงเทปสุดท้ายในวันที่จัดให้มีการเลือกตั้งซ่อมครั้งที่ 1 คือ วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2544 โดยทั้งนี้จะไม่รวมถึงรายการที่เป็นเพียงช่วงหนึ่งในสัปดาห์ข่าว หรือที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการรายงานข่าว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รายการ ๕๐๐ สู่สภา หมายถึง รายการพิเศษเฉพาะกิจเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งออกอากาศทางช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2543 จนถึงวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2544

สื่อกลางทางการเมือง หมายถึง การแสดงบทบาทของรายการ ๕๐๐ สู่สภา ในฐานะที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเหตุการณ์ หรือสถานการณ์การเลือกตั้งครั้งที่ 20

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาบทบาทในทางการสื่อสารทางการเมืองของสื่อมวลชนในประเทศไทย เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของสังคมส่วนรวม
2. เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุง และพัฒนาสื่อมวลชนให้แสดงออกซึ่งบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ด้านต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม
3. เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ และในการวิจัยเกี่ยวกับ “บทบาทของสื่อมวลชน” กับ “การสื่อสารทางการเมือง” ในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด และทฤษฎี

ในการศึกษาเรื่อง “รายการ ๕๐๐ สู่สภา กับ บทบาทของสื่อมวลชนในการเป็นสื่อกลางทางการเมือง” มีแนวคิดและทฤษฎีที่จะเลือกนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นสื่อกลาง (Mediation Concept)
2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง และบทบาทของสื่อมวลชน
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสังคมประกิตทางการเมือง (Political Socialization)
 - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในการเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นสื่อกลาง (Mediation Concept)

แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นสื่อกลาง (McQuail , 2000) นี้ เป็นแนวคิดที่นำเสนอ การทำหน้าที่สะท้อนภาพของสื่อที่สัมพันธ์กับความเป็นจริงทางสังคม สื่ออาจจะเป็นแหล่ง (source) ของข้อมูลข่าวสาร ภาพลักษณ์ และความคิด แหล่งหลักที่ทำให้คนส่วนใหญ่เกิดความตระหนักในที่มาที่ไปของสังคมร่วมกัน นอกจากนี้ สื่อยังเป็นเสมือนแผนที่นำทางสังคมไปยังเป้าหมายที่สมาชิกในสังคมได้กำหนดร่วมกัน และสื่อยังทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลในการตระเตรียม (orientation) สังคมไปสู่อนาคตที่คาดหมายร่วมกันของสมาชิกในสังคม

Walter Lippmann ได้กล่าวไว้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างภาพต่างๆ ในหัวสมองของเรา ด้วยการให้ความสนใจในการนำเสนอเนื้อหาข่าวบางข่าวหรือบางประเด็น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการรับรู้ความสำคัญของเรื่องราวต่างๆ ของผู้รับสารตามที่สื่อมวลชนนำเสนอ ดังนั้น สื่อมวลชนจึงเป็นผู้ที่สามารถกำหนดทิศทางความสนใจของประชาชนได้ (ในระดับหนึ่ง) นั่นก็คือ ถือได้ว่าสื่อมวลชนอาจเป็นผู้กำหนดเรื่องราว ปัญหา หรือประเด็นต่างๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสาร ข้อมูล และได้ตระหนักถึงปัญหา หรือประเด็นต่างๆ ตามที่สื่อกำหนด (วรรณสิริ โมรากุล , 2539)

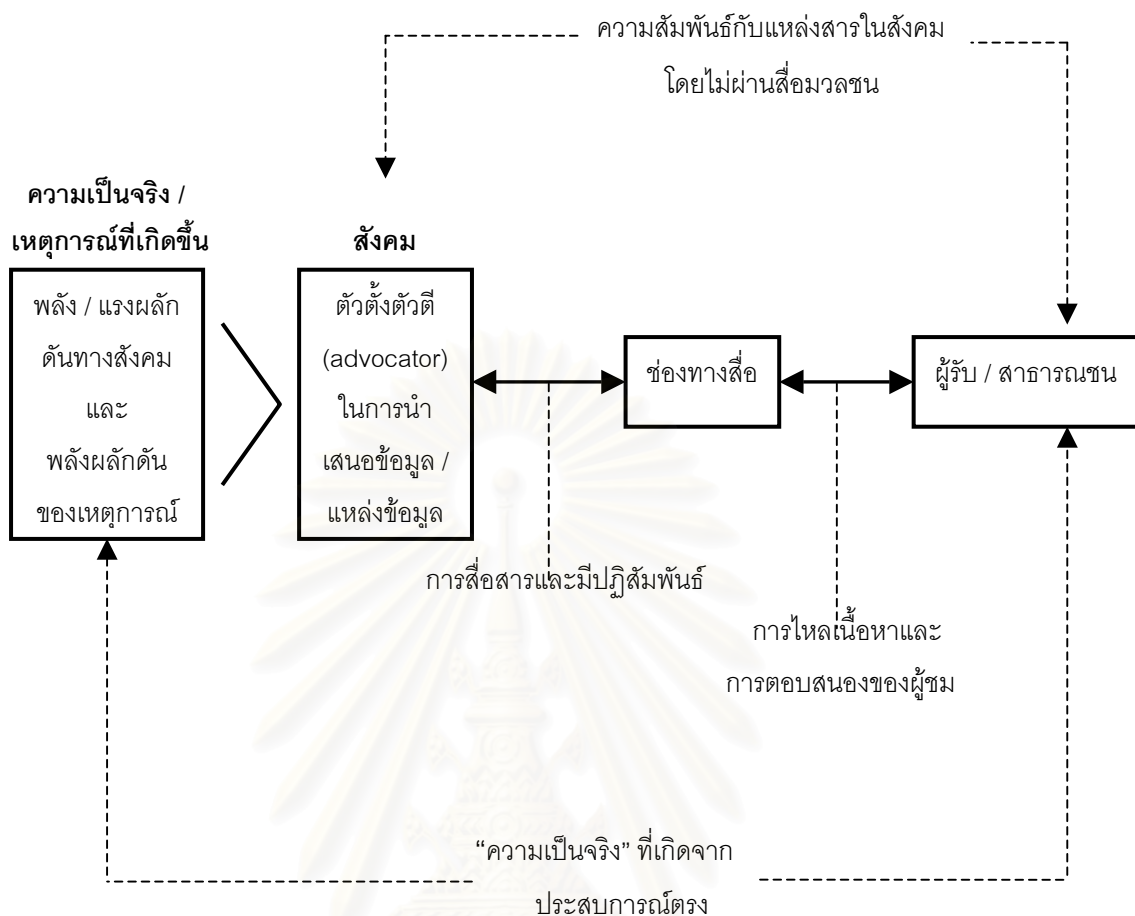
การเป็นสื่อกลาง (Mediation) เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆ ซึ่งกระบวนการอันหนึ่ง ได้แก่ การถ่ายทอด (relaying) เหตุการณ์หรือ/และสภาพการณ์มาสู่เราในฐานะบุคคลกลุ่มที่สาม (Third-Party) ซึ่งสภาพหรือเหตุการณ์ที่ถูกนำเสนอเหล่านั้นส่วนใหญ่เราไม่ได้ประสบด้วยตัวเอง และอีกกระบวนการหนึ่ง ได้แก่ การถ่ายทอดความพยายามของผู้แสดง (actor) ทางสังคม และสถาบันอื่นๆ ในสังคมที่ต้องการติดต่อกับสมาชิกในสังคม เพื่อวัตถุประสงค์บางประการของความ

พยายามของบุคคลกลุ่มนั้นหรือสถาบันนั้น ความคิดเกี่ยวกับการเป็นสื่อกลางนี้อธิบายได้ว่า เป็นการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเชื่อมโยงสมาชิกในสังคมเข้ากับ “ความเป็นจริง” (reality) ในสังคมอันเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนอื่น

การทำหน้าที่สื่อกลาง (Mediation) สามารถอธิบายได้ต่างๆ กันไปตามวิธีการเชื่อมโยงสมาชิกกับความเป็นจริงที่สื่อใช้ ซึ่งมุมมองของการแสดงบทบาทในการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางมีดังต่อไปนี้ คือ

- เป็นเสมือนหน้าต่าง (as a window) ของเหตุการณ์และประสบการณ์ ซึ่งขยายวิสัยทัศน์ ทำให้เราเห็นความเป็นไปของสังคม โดยปราศจากการแทรกแซงทางความคิดเห็นของคนอื่น
- เป็นเสมือนกระจก (as a mirror) สะท้อนเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมและโลก โดยนัยยะของการสะท้อนนั้นอาจจะแฝงความคิดบิดเบือนของภาพไปบ้าง ตามมุมมองและทิศทางของกระจกที่ถูกเลือก ดังนั้นบทบาทหน้าที่นี้ สมาชิกในสังคมมีเสรีภาพน้อยลงที่จะได้รับรู้ในสิ่งที่ตนต้องการ
- เป็นเสมือนเครื่องกรองหรือนายทวาร (as a filter or gatekeeper) ทำหน้าที่เลือกขึ้นส่วนของประสบการณ์ที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษและปิดกั้นแง่มุมอื่น ทั้งนี้ไม่ว่าในกระบวนการเลือกหรือการกรองนี้อาจจะสามารถทำได้โดยอิสระหรือไม่ก็ตาม
- เป็นเสมือนป้ายเตือนหรือผู้นำทาง หรือผู้ตีความ (as a signpost or guide or interpreter) ทำหน้าที่ชี้วิธีว่าอะไรเป็นอะไร เพื่อไม่ให้เกิดความงงงวย และความแตกแยก
- เป็นเสมือนที่ประชุม หรือเวที (as a forum or platform) ในการนำเสนอข้อมูลและความคิดเห็นไปยังผู้รับ บ่อยครั้งที่สื่อจะกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองหรือผลกลับ (response or feedback) จากผู้รับ
- เป็นเสมือนคู่สนทนา (as an interlocutor) หรือเป็นส่วนหนึ่งของการสนทนาที่ไม่เพียงแต่ส่งผ่านข้อมูล แต่ตอบสนองอย่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อคำถามต่างๆ อีกด้วย

McQuail ได้พัฒนาแบบจำลองขึ้นมาจากแบบจำลองดั้งเดิมของ Westley และ Maclean เอาไว้ดัง **แผนภาพที่ 1** ซึ่งจากแบบจำลองชี้ให้เห็นถึงกรอบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่จำเป็นในการสื่อสาร “ความจริงในเชิงการรับรู้” หรือ “ความรู้” โดยแนวคิดที่สำคัญมีอยู่ว่า “สื่อเป็นช่องทางทางความคิดของสถาบันใดสถาบันหนึ่งในการเข้าถึงสาธารณชนทั่วไป (หรือกลุ่มเป้าหมาย) และเพื่อการเผยแพร่มุมมองต่อเหตุการณ์และสภาพการณ์ที่ถูกเลือก”

แผนภาพที่ 1 แบบจำลองการทำหน้าที่เป็น “สื่อกลาง” ของสื่อมวลชน หรือ เป็น “ตัวกลาง” เชื่อมระหว่างเหตุการณ์หรือ “ความเป็นจริง” กับประสบการณ์ส่วนตัวและประสบการณ์ของสังคม

จากแผนภาพที่ปรับปรุงโดย McQuail แสดงถึงมุมมองในการทำหน้าที่ “สื่อกลางของความเป็นจริง” (mediation of reality) ตามแนวคิดของ Westley และ Maclean ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ประการหนึ่งของสถาบันสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิกในสังคม (ได้แก่ ผู้รับ/สาธารณชน) กับโลกแห่งความจริง (ความเป็นจริง/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น) นั่นก็คือ หน้าที่ในการผลิตและแพร่กระจาย “สาร” หรือตัวแทนของสรรพสิ่งหรือสภาวะการณ์ความเป็นจริงของโลกทางสังคมที่แวดล้อมเรา ซึ่งบางครั้งสภาวะการณ์และสรรพสิ่งของสังคมในส่วนที่เป็นโลกแห่งความเป็นจริงนี้ก็อยู่นอกเหนือขอบเขตการรับรู้และการสัมผัสโดยตรงของคนเรา ในกรณีนี้สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงให้คนเราเกิดประสบการณ์ทางอ้อมกับโลกแห่งความเป็นจริงนี้ได้ ทั้งที่ไม่ได้/ไม่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมหรือสัมผัสโดยตรง “สาร” ของสื่อมวลชนจึงนับว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมให้เกิดขึ้นกับคนเราเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ จากแผนภาพที่ 1 ยังสะท้อนให้เห็นว่า สื่อมวลชนจะเป็นแหล่งข้อมูล ภาพลักษณ์ เรื่องราว และความประทับใจที่อาจจะสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับชม หรือบางครั้งอาจถูกชี้นำโดยบางวัตถุประสงค์หรือแรงจูงใจบางประการของสถาบันทางสังคม ความหลากหลายของแรงจูงใจที่สำคัญทำให้เกิดกระบวนการเลือก (selection) และการไหล (flow) ของภาพลักษณ์ของความเป็นจริง (images of reality) ดังนั้น เราจะเห็นว่าการทำหน้าที่ “สื่อกลาง” ของสื่อมวลชนจึงยากที่จะมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง นั่นก็คือ ความเป็นจริง (reality) จึง(มัก)เกี่ยวข้องกับขอบเขตของการเลือกซึ่งจะมีการคัดเลือกทั้งในแง่ของการคัดเลือกประเด็นหรือหัวข้อ การคัดเลือกเนื้อหาข้อมูล และการคัดเลือกแหล่งสาร (source) เป็นต้น ตลอดจนการนำเอาสิ่งที่คัดเลือกมาลำดับความสำคัญในการนำเสนอ นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับขอบเขตในการสร้างความจริงนั้นๆ และยังเกี่ยวกับอคติบางประการที่เกิดขึ้นในกระบวนการต่างๆ อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เราอาจจะแบ่งหน้าที่หลักของการสื่อสารมวลชนในสังคม โดยสามารถแสดงให้เห็นได้ ดังต่อไปนี้

ด้านข้อมูลข่าวสาร (Information)	- เตรียมจัดหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ และสภาพการณ์ในสังคมและโลก - ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ - อำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในสังคม เกี่ยวกับนวัตกรรมใหม่ๆ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ และความก้าวหน้าในเรื่องต่างๆ
การสร้างความกลมเกลียว (Correlation)	- อธิบาย ตีความ และให้คำตักเตือนเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้น - สนับสนุนอำนาจและบรรทัดฐานเดิมของสังคม - เป็นส่วนก่อให้เกิดกระบวนการสังคมประกิตแก่สมาชิกในสังคม - ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ จากสังคม - สร้างข้อตกลงร่วมกันในสังคม - สร้างลำดับความสำคัญ และลำดับสถานภาพที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกัน
ความต่อเนื่อง (Continuity)	- แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมหลักในสังคม และนำเสนอวัฒนธรรมย่อย ตลอดจนการพัฒนาวัฒนธรรมขึ้นใหม่ - บำรุงและรักษาค่านิยมที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในสังคม

การให้ความบันเทิงใจ (Entertainment)	- สร้างความสนุกสนาน ความสบายใจ และก่อให้เกิดการพักผ่อนทางใจ - ลดความตึงเครียดทางสังคม
การขับเคลื่อน (Mobilization)	- กิจกรรมการรณรงค์ต่างๆ ไปตามวัตถุประสงค์ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ หรือศาสนา เป็นต้น

Hanno Hardt (1979) กล่าวถึง “การทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง” ของสื่อมวลชน โดยได้อธิบายถึงบทบาทของสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ย่างเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 เอาไว้ดังนี้ คือ สื่อสามารถผูกสังคมเข้าไว้ด้วยกันได้ สร้างความเป็นผู้นำไปสู่สังคม ช่วยสร้าง “พื้นที่สาธารณะ” (public sphere) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำในสังคมกับมวลชน สนองความต้องการข้อมูลให้กับสังคม เป็นกระจกสะท้อนสังคม และทำตัวเป็นเสมือน “มาตรฐาน” (conscience) ของสังคม อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารมวลชนกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมมีอยู่ 2 ประการหลัก คือ การสื่อสารมวลชนอาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันก็อาจเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่แล้วในสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองและบทบาทของสื่อมวลชน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสังคมปริทัศน์ทางการเมือง (Political Socialization)

คำว่า POLITICAL SOCIALIZATION อาจหมายถึง การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของสังคม หรือการเรียนรู้ทางการเมือง หรือสังคมปริทัศน์ทางการเมือง ซึ่งในที่นี้จะใช้ในความหมายเดียวกัน (เหตุที่เรียกต่างกันไป เนื่องมาจากการอ้างอิงตามแหล่งที่มา) แต่ในบทหลังๆ จะใช้คำเดียวคือคำว่า “สังคมปริทัศน์ทางการเมือง” เป็นหลัก

เริ่มจาก Coleman (1968 : 18) ได้กล่าวถึง “การเรียนรู้ทางการเมือง” ว่า เป็นกระบวนการให้ความรู้และให้การเรียนรู้ทางการเมืองที่บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติทางการเมือง และความรู้สึก (attitude and feelings) ต่อระบบการเมืองและต่อบทบาทของคนในระบบการเมือง ความคงอยู่และการปฏิบัติการของระบบการเมือง ตลอดจนการมีความรู้สึกและการมีความสำนึกในความสามารถในทางการเมืองของตน ในขณะที่ Almond และ Powell (1956 : 50-60) กล่าวเอาไว้ว่า

ความสำเร็จของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในแต่ละสังคม ขึ้นอยู่กับการที่ประชาชนหรือสมาชิกในสังคมนั้นๆ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีการมองโลกตามความเป็นจริง ตลอดจนมีความคิดและความเชื่อที่มีเหตุผล และรู้จักวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ การที่สังคมจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองเช่นนั้นได้จำเป็นต้องมีกระบวนการสังคมประภิตทางการเมืองที่มีลักษณะต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามแต่สถานการณ์

คำว่า “สังคมประภิตทางการเมือง” (Political Socialization) คือ การอบรมและขัดเกลาประชาชนให้เข้าสู่ระบบการเมือง การให้การเรียนรู้ทางการเมือง และการให้ความรู้ทางการเมือง ซึ่งการสังคมประภิตทางการเมืองนี้ถือเป็นกระบวนการ เช่นเดียวกับกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Process) ด้านอื่นๆ นั่นคือ เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาและสังคม อันจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (พัฒนาตี ชูโต, 2524 : 13) กระบวนการสังคมประภิตทางการเมือง ได้แก่ ความพยายามในการปลูกฝังทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมทางการเมือง ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยกระทำผ่านทางสถาบันต่างๆ ทางสังคม (วิวัฒน์ เขียมไพรวิน, 2524 : 23)

นอกจากนี้ คำว่า “Political Socialization” ยังสามารถหมายถึง กระบวนการ “อบรมกล่อมเกลาทางการเมือง” ได้อีกด้วย โดย Michael และ Phillip ได้ให้คำนิยามกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองเอาไว้ว่า (Michael Rush and Phillip Athoff , 1971 : 16) “... เป็นกระบวนการซึ่งปัจเจกบุคคลรู้จักว่าตนเองอยู่ในระบบการเมือง และทำให้เกิดความสำเหนียก (perception) หรือมีปฏิริยาต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง กระบวนการอันนี้เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ตลอดจนยังเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ (interaction) ของบุคลิภาพและประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลอีกด้วย”

สำหรับ Lucien Pye (1962 : 44-48) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมือง หรือสังคมประภิตทางการเมืองเป็นส่วนขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการสังคมประภิต (Socialization Process) ซึ่งมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การอบรมและการขัดเกลาให้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งจะให้เกิดการเรียนรู้ ทัศนคติ ค่านิยม ความชำนาญชำนาญ ความสัมพันธ์ของบทบาทต่างๆ ของบุคคล จุดประสงค์สำคัญของขั้นตอนนี้ คือ การชี้แนวทาง (Orientation) หรืออบรมให้ “มนุษย์” เข้าสู่ “สังคม” และดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

ขั้นที่ 2 การสร้างบุคลิกภาพของบุคคล ตลอดจนสร้างความสำเร็จว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือเรียกว่า มี “เอกลักษณ์ส่วนบุคคล” (Personal Identity) ในขั้นนี้เริ่มมีการพัฒนาไปสู่การมีพื้นฐานความรู้และความเชื่อ นอกจากนี้ ประสบการณ์เริ่มมีอิทธิพลในการหล่อหลอมจิตใจที่สำคัญ และกำหนดโครงสร้างบุคลิกภาพขั้นมูลฐานของมนุษย์ด้วย

ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ทางการเมือง (Political Socialization Process) เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึก ความตระหนัก (awareness) และความสำคัญเกี่ยวกับการเมือง มีทัศนคติและเข้าใจถึงเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ ในขั้นตอนนี้มนุษย์จะเกิด “บุคลิกภาพทางการเมือง” และทำให้เริ่มมีความคิดวิเคราะห์ทางการเมืองมากขึ้น

ขั้นที่ 4 การกระตุ้นให้สมาชิกทางการเมือง “ที่ไม่ (ค่อย) มีกิจกรรม” (passive) มาเป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาททางการเมืองอย่างกระตือรือร้น (active) ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นขั้นของ “การสรรหาบุคคลทางการเมือง” (Political Recruitment) ซึ่งในขั้นนี้จะทำให้บุคคลเกิดมี “บุคลิกภาพทางการเมือง” ชัดเจน จนกระทั่งเป็นสมาชิกทางการเมืองที่มีความกระตือรือร้นมากพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม และเข้าไปมีบทบาททางการเมืองในสังคม

กระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง (Political Socialization) มีความสำคัญต่อแบบแผนและพฤติกรรมของคนในสังคมการเมืองเป็นอย่างมาก และยังมีมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมอีกด้วย เนื่องจาก “กระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง” จะทำหน้าที่ในการกำหนด (shape) ถ่ายทอด/ส่งผ่าน (transmit) และธำรงรักษา (maintain) ไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละสังคม (Dawson and Prewitt, 1969 : 25-26) นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ในการเปลี่ยนรูป (transform) วัฒนธรรมทางการเมืองให้เหมาะสมไปตามเหตุการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่ (อ้างแล้ว พัฒนาวดี : 25) หรือเป็นไปในแนวทางที่สังคมต้องการได้

สำหรับ Peter Dahlgren (2001 : 64-65) กล่าวว่า ระบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ค่อนข้างซับซ้อนและมีหลายมิติ ทั้งในแง่แนวคิดและเหตุการณ์ ในขณะที่การเลือกตั้งถือเป็นองค์ประกอบที่เด่นชัดของหน้าที่ในการปกครองระบอบนี้ แต่ก็ยังมีชีวิตทางการเมืองและ “ชีวิตของพลเมือง” ในแง่มุมอื่นอีก นอกเหนือจากหน้าที่ในการเลือกตั้งที่จะต้องทำให้ได้มาตรฐานตามอุดมการณ์ของระบอบ ขณะเดียวกัน ระบบประชาธิปไตยก็ต้องการ “วัฒนธรรมสาธารณะ” ซึ่งมีค่านิยมบางประการร่วมกันและต้องกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน Peter กล่าวว่า ทุกคนเห็นด้วยกับความสำคัญของการสื่อสารมวลชนในการสร้างรูปแบบ (shape) “**บุคลิกลักษณะทางประชาธิปไตยของสังคม**” (democratic character of society) ในยุคสมัยใหม่ (modern era) เพราะสื่อมวลชนมีบทบาทในการทำให้องค์กรทางการเมืองและสังคมได้รับรู้ข้อมูล, เตรียมการ

วิเคราะห์, เป็นเวทีสำหรับการถกเถียงทางความคิด, สร้างวัฒนธรรมพลเมืองร่วมกัน, และยังเป็น เป็นเสมือนพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ให้แก่สมาชิกในสังคม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ผลกระทบทั้งหลายจากสื่อไม่ได้เกิดจากสถาบันสื่อมวลชนเท่านั้น หากเกิดจากผลจากการกระทำร่วมกัน (interplay) กับหน่วยอื่นๆ ในสังคม (forces) เพราะฉะนั้น เนื้อหาสาธารณะ (public issue) จึง เป็นกระจกสะท้อนผลของตัวแปรหลายตัวในสังคมรวมทั้งสื่อ

สมศักดิ์ ส่งสัมพันธ์ (2519 : 25-27) ได้สรุปลักษณะของระบบความเชื่อและพฤติกรรม ของวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาชนในสังคมส่วนใหญ่ต้องประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

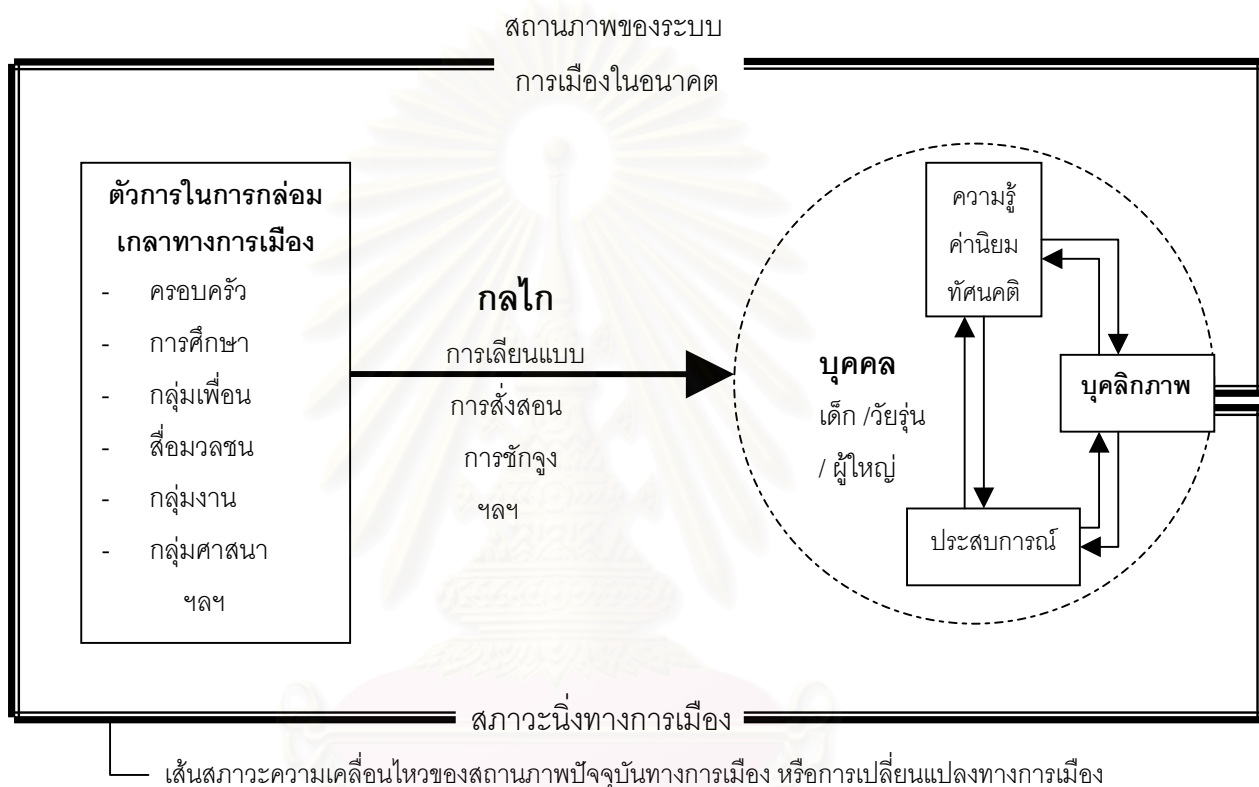
1. **POLITICAL INVOLVEMENT or POLITICAL RESPONSIBILITY** หมายถึง ความรู้สึกในการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องทางการเมือง เป็นความรู้สึกผูกพันที่จะต้องเกี่ยวข้อง หรือเข้าไปมีส่วนร่วม หรือต้องรับผิดชอบทางการเมืองอย่างเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ ความศรัทธาต่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่

2. **POLITICAL EFFICACY or POLITICAL COMPETENCE** เป็นความเชื่อมั่นในบทบาททางการเมืองและพลังในการผลักดันหรือพลังในการพัฒนาการเมืองของตน (ability to influence) และสามารถแสดงบทบาทและพลังของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ประชาชนต้องเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถ และมีอิทธิพลต่อระบบการเมือง

3. **POLITICAL PARTICIPATION** หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะ เป็นโดยตรงหรือทางอ้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกจากจะเป็นผลมาจากการมีความรู้สึกเกี่ยวข้องทางการเมือง และความเชื่อมั่นในบทบาทและพลังทางการเมืองของตน แล้ว ยังเป็นผลมาจากการที่ประชาชนได้รับความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองอย่างถูกต้องอีกด้วย

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของสังคม หรือที่ เรียกว่า กระบวนการสังคมนิยมทางการเมืองนั้นมีความสำคัญมากต่อแบบแผนทางพฤติกรรม ของคนในสังคมการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่า กระบวนการอันนี้ได้สร้าง **“บุคลิกภาพทางการเมือง”** และ/หรือ **“วัฒนธรรมทางการเมือง”** ของคนในสังคมขึ้นมา ซึ่งมีอิทธิพลในฐานะเป็นตัว กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองที่สำคัญในระบบการเมืองใดการเมืองหนึ่ง ทั้งนี้เพราะบุคลิกภาพทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองได้อาศัยกระบวนการสังคมนิยมทางการเมือง เพื่อเป็นช่องทางในการหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติทางการเมืองของคนในสังคม หรือกล่าวอีกนัย หนึ่ง คือ กระบวนการนี้เป็นตัวเชื่อมระหว่างสังคม/สมาชิกในสังคมกับระบบการเมืองนั่นเอง” (อ้าง

ใน ลิขิต ธีรเวคิน , 2529 : 26) ในขณะที่ Langton (1969 : 4 , 10) ได้สรุปว่า การเรียนรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางการสืบทอดวัฒนธรรมทางการเมืองภายในสังคมหนึ่งๆ จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และการเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการของการสืบทอดผ่านตัวการในการกล่อมเกลாதำหนัการเมืองต่างๆ ของสังคม

แผนภาพที่ 2 ตัวแบบการอบรมกล่อมเกลาทำหนัการเมืองของสังคม/สังคมปรกติทางการเมือง

จาก แผนภาพที่ 2 จะเห็นว่า บุคคลแต่ละคนในสังคมจะถูกห้อมล้อมด้วยบรรยากาศทางการเมืองของสังคมซึ่งเป็นสภาพแวดล้อม และลักษณะทางการเมืองแบบต่างๆ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพทางการเมืองของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ ยังมีตัวการในการกล่อมเกลาทำหนัการเมือง ซึ่งผ่านเข้าไปในทางจากการรับรู้ของแต่ละบุคคล จากตัวแบบยังแสดงให้เห็นอีกว่า บุคคลมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมทางการเมือง ของแต่ละบุคคล (ไม่มากก็น้อย และไม่โดยตรงก็โดยอ้อม) นั่นคือ องค์ประกอบภายในอันได้แก่ ความรู้ ค่านิยม ทักษะคติ ประสบการณ์ และบุคลิกภาพ ทางการเมือง (สิ่งที่อยู่ภายในวงกลม) และองค์ประกอบภายนอก ซึ่งได้แก่

ตัวการในการกล่อมเกลாதางการเมืองทั้งหลาย อนึ่ง ถึงแม้ว่าตัวแบบนี้จะแสดงกระบวนการอบรม
 กล่อมเกลาทางการเมืองในสภาวะคงที่ แต่ในความเป็นจริงแล้ว สภาพทางการเมืองของสังคมมี
 การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองจึงเกิดขึ้นอยู่ตลอด
 เวลาเช่นกัน (อ้างใน อ้างแล้ว ลิขิต : 25)

พัทยา สายหู (2524 : 99-117) กล่าวถึง แนวทางการเรียนรู้ทางการเมืองและจุดมุ่งหมาย
 ของการเรียนรู้ทางการเมือง หรือการสังคมประภิตทางการเมืองเอาไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อปลูกฝังระเบียบวินัยที่เป็นพื้นฐานร่วมกันในระบบทางการเมือง และกลุ่มต่างๆ ทาง
 เมือง ซึ่งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมทางเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ลักษณะนี้
 เป็นการดำรงรักษาแบบแผนพฤติกรรมทางเมืองที่ยึดถือร่วมกันของสังคมเอาไว้ ให้ชนรุ่นหลัง
 ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติทางเมืองในสังคม

2. เพื่อปลูกฝังความมุ่งหวังของชีวิตที่ระบบการเมืองและกลุ่มต่างๆ ทางเมือง ถือว่า
 เป็นคุณค่าอันพึงปรารถนา ความมุ่งหวังที่บุคคลต้องการจะเป็นอย่างนี้อย่างนั้นในชีวิต ลักษณะ
 การยกย่องสรรเสริญของระบบการเมือง โดยที่กลุ่มต่างๆ ทางเมืองจะช่วยเป็นหลักเป็นกำลังใจ
 ให้บุคคลยอมรับระเบียบวินัยต่างๆ สำหรับความประพฤติเพื่อให้ได้มาซึ่งความมุ่งหวังนั้น การเรียนรู้
 ในแนวนี้จึงเป็นการเตรียมบุคคลให้เข้าสวบบทาทางการเมือง โดยตัวการในการกล่อมเกล้า
 ทางเมืองจะมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของผู้ที่จะมีบทบาททางเมือง ด้วยการสรร
 หาบุคคลต่างๆ มาสวบบทาทางเมือง (Political Recruitment)

3. เพื่อสอนให้บุคคลรู้จักบทบาท (role) ของตนที่ต้องแสดงร่วมในระบบการเมือง กับบท
 บทของสมาชิกอื่นๆ ในระบบการเมือง รวมทั้งทัศนคติต่างๆ ที่เข้ากับบทบาทนั้นๆ การดำรงชีวิต
 ในระบบการเมืองต้องการความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับบทบาทของคนที่ต้องแสดงในระบบการเมือง
 การเรียนรู้ตามแนวนี้จึงเป็นการหล่อหลอมพฤติกรรมทางเมืองของบุคคลให้ผันแปรไปในทิศ
 ทางที่สังคมยอมรับ

กระบวนการสังคมประภิตทางการเมือง (Political Socialization) มีความสำคัญอย่างมาก
 ในการสร้างการรับรู้ (perception) และความโน้มเอียงพื้นฐาน (basic orientations) ต่อการเมือง
 และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น ความสนใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภิตทาง
 เมือง (political efficacy) ความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจทางเมือง (political trust
 and political cynicism) เป็นต้น ความโน้มเอียงพื้นฐานทางเมืองเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ
 การสร้างลักษณะการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participatory politics) อันถือเป็นลักษณะสำคัญของ
 ระบอบประชาธิปไตย (Carole Pateman , 1970 : 111) ถ้ากระบวนการกล่อมเกล้าทางเมือง

สามารถสร้างและส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้ ก็ย่อมจะทำให้สมาชิกในระบบการเมืองนั้นมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันและมีประสิทธิภาพ ให้ความสนับสนุนต่อระบบการเมือง(อย่างเพียงพอ) ซึ่งจะทำให้กระบวนการต่างๆ ทางการเมืองดำเนินไปด้วยความกระฉับกระเฉง มีประสิทธิภาพ และมีเสถียรภาพมั่นคงด้วยความชอบธรรมที่ได้รับจากการสนับสนุนของสมาชิกในระบบการเมืองนั้น (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และสายทิพย์ สุคติพันธ์ , 2526 : 14)

Dawson และ Prewitt (1969 : 99-102) กล่าวถึง ตัวแทนหรือตัวการกล่อมเกลางานการเมืองในกระบวนการสังคมประคองทางการเมืองว่า แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

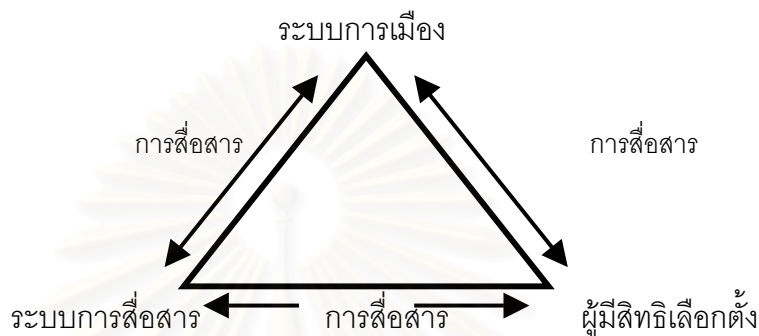
1. ตัวแทนที่ถูกจัดขึ้นโดยเฉพาะด้วยวัตถุประสงค์เพื่อที่จะใช้ถ่ายทอดค่านิยม ความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนสร้างความสำนึกทางการเมือง หรือแม้แต่สร้างการสนับสนุนในการจัดตั้งหรือจัดระเบียบทางการเมือง ซึ่งได้แก่ พรรคการเมือง กลุ่มทางการเมือง องค์การเอกชนหรือองค์กรของรัฐที่เกี่ยวกับการเมือง และสถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น

2. ตัวแทนที่ไม่ใช่ตัวแทนทางการเมืองโดยตรง (Non-Political Agencies) ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดบรรทัดฐานทางการเมือง (Political Norms) ในขณะที่ตัวแทนเหล่านี้กำลังทำหน้าที่ทางสังคมของตน ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ หรือสื่อมวลชนในบางกรณี เป็นต้น

แต่สำหรับ Leo Bogart (1998 : 1-11) ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเป็นตัวแทนทางการเมืองของสื่อมวลชนว่า ภาพพจน์ใหม่ในการทำงานของสื่อมวลชนทุกวันนี้กลายเป็นตัวแทนของระบอบประชาธิปไตย (an agent of democracy) อย่างเลียงไม่ได้ ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) จะนี้ภาพไม่ออกถ้าขาดการสื่อสารมวลชนในการสร้างความตระหนักรู้ของสาธารณะ (awareness of public) ซึ่งสมาชิกในสังคมปัจจุบันไม่สามารถสัมผัสซึ่งกันและกันได้ และสถาบันกลางทางสังคมอื่นๆ ส่วนใหญ่อยู่ไกลจากการเข้าถึงของสาธารณชน สื่อมวลชนจึงจำเป็นต่อสังคมประชาธิปไตย เพราะทำให้เกิดข้อมูลสำหรับสังคมทุกระดับและทุกมุม สื่อมวลชนมีความสำคัญในการวิจารณ์ การสอบสวน และการให้คำแนะนำ รวมทั้งเป็นเวทีในการอภิปรายโต้เถียงและทำให้เกิดประสบการณ์สามัญร่วมกัน และยังทำให้สาธารณชนเกิดความรู้สึกว่าสามารถติดต่อสื่อสาร (sense of contact) กับผู้นำหรือผู้บริหารบ้านเมืองซึ่งเป็นตัวแทนของพวกเขาได้ อย่างไรก็ตาม ระบบสื่อที่มีอยู่ในสังคมทุกวันนี้ก็ไม่ได้รับรองว่า ทุกสื่อจะต้องมีบทบาทในการเป็นตัวแทนรับใช้ระบอบประชาธิปไตยเสมอไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในการเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง

S. Chaffee และ P. Hernandez-Ramos (1990 : 290) ได้สร้างแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองไว้โดยมีลักษณะ ดังรูปต่อไปนี้ คือ

แต่ละด้านของสามเหลี่ยมแทนเส้นการสื่อสาร เนื้อหาของสารจะไหลไปมาทั้งสองทิศทางของแต่ละด้าน และแต่ละมุมก็เป็นเส้นทางโดยอ้อมที่การสื่อสารระหว่างอีกสองมุมอาจไหลผ่านปฏิกิริยาสัมพันธ์โดยทางอ้อมจะเห็นได้ชัดเจนที่สุด เมื่อสื่อในการสื่อสารคั่นกลางระหว่างระบบการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นโยบายจากรัฐบาลเป็นตัวอย่างของสารที่ไหลจากระบบการเมืองผ่านสื่อมวลชนไปยังประชาชน มติมหาชนเป็นตัวอย่างเนื้อหาที่ไหลจากประชาชนไปยังรัฐบาลหรือบางกรณีที่ประชาชนต้องการให้สื่อมวลชนมีจรรยาบรรณมากขึ้น ประชาชนอาจเรียกร้องผ่านรัฐบาลให้กดดันสื่อมวลชน เป็นต้น กิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ต้องอาศัยการสื่อสารมีด้วยกันหลากหลายกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น การเรียนรู้ทางการเมือง ในเรื่องของการปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมือง ตลอดจนระเบียบกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงข่าวสารการเรียกร้องของประชาชน การแถลงนโยบายของพรรคการเมือง และการทำให้สาธารณชนรับรู้ถึงเหตุการณ์ทางการเมืองอื่นๆ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อมของสมาชิกทางการเมืองในสังคม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนในสังคมประชาธิปไตยนั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและดำเนินไปตลอดชีวิต

บุญเลิศ ศุภดิกล (2520 : 53) ได้กล่าวว่า ในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองนั้น สื่อมวลชนถือว่าเป็นปัจจัย หรือตัวการกล่อมเกล่าทางการเมืองที่สำคัญของกระบวนการสังคม

ประกิตทางการเมือง (หรือการเรียนรู้ทางการเมือง หรือการอบรมกล่อมเกลทางการเมืองของสังคม) และยังมีบทบาททำให้กระบวนการนี้ดำเนินไป พร้อมทั้งสื่อมวลชนยังอาจเป็น “พลังแฝง” ที่สามารถมีผล อย่างมากต่อการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย **เสถียร เหยยประทับ** (2522 : 1-2) ได้อธิบายเหตุผลของเหตุการณ์ข้างต้นเอาไว้ว่า ทั้งนี้เนื่องจาก (1) ความกว้างขวาง (extensive) คือ ความสามารถในการเข้าถึงทุกหนทุกแห่งทั่วประเทศของสื่อมวลชน, (2) ความรวดเร็ว (speed) คือ ความสามารถในการเข้าถึงประชาชนจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว, (3) ความสามารถในการควบคุมได้ (controllability) ของการสื่อสารมวลชนเมื่อเทียบกับการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งทำให้ง่ายต่อการวางนโยบายพัฒนาด้วยการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือมากกว่าสิ่ง/สื่ออื่น และ (4) ความมีประสิทธิภาพในศักยภาพของสื่อมวลชน (potential effectiveness) กล่าวคือ สื่อมวลชนสามารถให้ความรู้ซึ่งเป็นพลังมหาศาลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาสังคมได้ (ฉัตรกุล ชื่นสุวรรณกุล , 2529 : 6)

ในขณะที่ **เสถียร เหยยประทับ** (2540) ได้กล่าวว่า เนื้อหาของสื่อมวลชนมิได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองโดยตรง หรือในลักษณะที่คาดหมายได้โดยง่าย แต่อย่างไรก็ดี สื่อมวลชนเป็นตัวจักรสำคัญตัวหนึ่งในกระบวนการทางการเมือง เพราะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ด้วยการอาศัยสื่อมวลชน กล่าวคือ ประชาชนถูกเชื่อมเข้ากับสื่อมวลชนและอาศัยข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารได้อย่างสมบูรณ์ การสื่อสารระหว่างบุคคลยังคงมีบทบาทสำคัญในทางการเมือง แต่สื่อมวลชนก็ได้ช่วยเชื่อมเครือข่ายของการสื่อสารที่มีอยู่ และช่วยให้มีเครือข่ายใหม่ซึ่งต้องอาศัยสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าวสารของตน อาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนเป็น “ช่องสารยาว” (Long channels) ซึ่งเชื่อมแหล่งข่าวสารกับปัจเจกบุคคลและกลุ่มทางสังคม ซึ่งไกลจากแหล่งข่าวสาร

นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังได้ทำหน้าที่ในอีกหลายลักษณะ คือ

- สื่อมวลชนทำหน้าที่เชื่อมนักการเมืองหรือสถาบันทางการเมืองเข้าด้วยกัน สื่อมวลชนทำให้นักการเมืองด้วยตนเอง หรือทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและประชาชน ซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันในปัญหาต่างๆ

- สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมสำหรับเครือข่ายอื่นๆ เช่น บุคคล/กลุ่มต่างๆ ในองค์กรหรือสื่อมวลชนอาจถูกนำมาใช้ในการให้ข่าวสารเพื่อกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายถกเถียงกันในกลุ่ม

- สื่อมวลชนเป็นดัชนีชี้ให้เห็นว่า อะไรหรือใครที่สำคัญในแง่คุณค่าข่าว หรือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองส่วนรวม นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังเป็นผู้จัดลำดับความสำคัญว่า

ปรากฏการณ์ทางการเมืองต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีความสำคัญแตกต่างกันอย่างไร ทำให้เกิดการรับรู้ทั่วกันว่าเหตุการณ์ใดมีความสำคัญที่บุคคลควรให้ความสนใจถ้าต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในวิถีชีวิตทางการเมือง

- สื่อมวลชนเป็นทรัพยากรหรือเครื่องมือสำหรับบุคคลที่เข้าใจกระบวนการสร้างข่าว โดยสามารถใช้สื่อมวลชนเพื่อเข้าไปมีบทบาทเด่นในเวทีการเมืองด้วยการทำให้ตนเป็นข่าว เพราะนักการเมืองรู้ว่า สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ตนได้เปรียบ (หรือเสียเปรียบ) ทางการเมือง ในบางครั้งสื่อมวลชนก็อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทดสอบปฏิกิริยาของประชาชน เช่น ใช้วิธีปล่อยข่าววิธีการแจ้งให้ทราบแต่ขอไม่ให้ลงเป็นข่าว (Off-the-record) และวิธีการปิดเป็นข่าวหรือปิดข่าวเป็นต้น นอกจากนี้ สื่อมวลชนก็ยังเป็นเสมือนเครื่องมือในการวัดมติมหาชน โดยการใช้หัวข่าว หรือความหนาของข่าวเป็นตัววัดความสนใจของมหาชน แล้วก็ให้สัมภาษณ์หรือความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น ทำให้เรื่องนั้นได้รับการตีพิมพ์มากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นเรื่องสำคัญยิ่งขึ้น

สำหรับ McNair B. (1995) กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตยว่า มีหน้าที่สำคัญอยู่ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. สื่อมีหน้าที่แจ้งข่าวสารแก่ประชาชน (inform) ถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นรอบตัวในลักษณะที่เป็นการสังเกตการณ์สภาพแวดล้อม (surveillance) หรือเฝ้าดูเหตุการณ์ (monitor)
2. สื่อต้องให้การศึกษแก่ประชาชน (educate) โดยให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ หรือให้ข้อเท็จจริง
3. สื่อต้องเป็นเวที (platform) สำหรับวาทกรรมทางการเมืองให้แก่สาธารณะ/สังคม รวมถึงเปิดโอกาสให้มีการสำรวจประชามติและความคิดเห็นของสาธารณชนในเรื่องที่สำคัญ
4. สื่อมีหน้าที่ที่ต้องติดตามข่าวสาร และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและสถาบันทางการเมือง แล้วรายงานให้แก่ประชาชนเสมือนเป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” (watchdog)
5. สื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตยต้องสามารถเป็นช่องทางในการสนับสนุนการแสดงทัศนะ/ความคิดเห็นทางการเมืองของสาธารณะหรือสมาชิกในสังคม

นอกจากนั้น สถาบันสื่อมวลชนยังสามารถทำหน้าที่ในการพัฒนาด้านการเมืองการปกครองของประชาชนได้ ดังนี้คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2532 : 91-92)

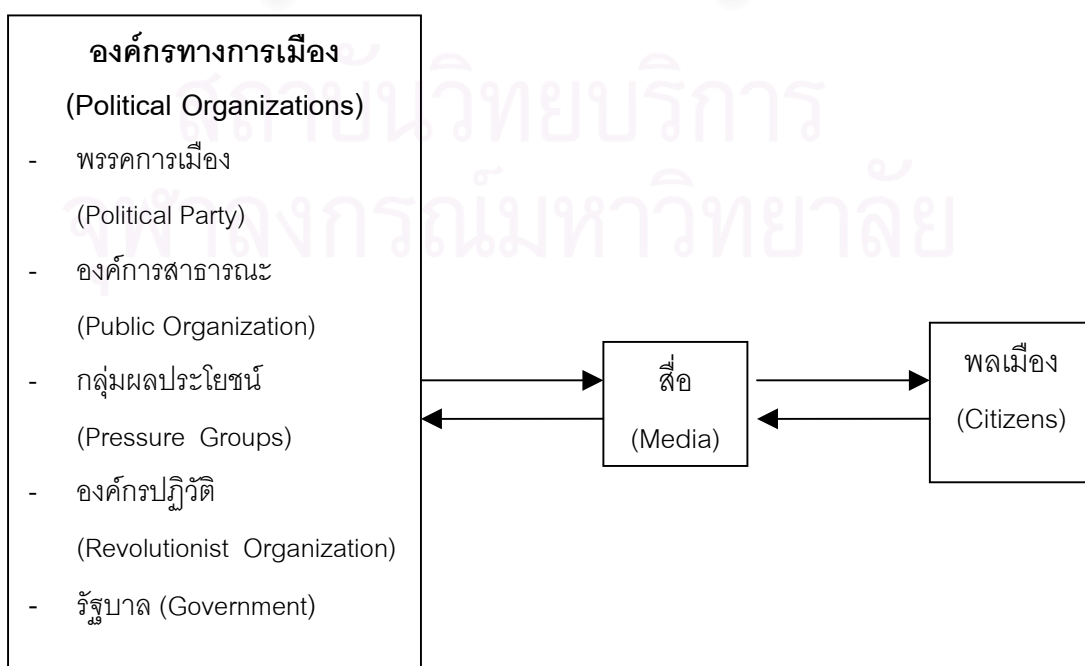
1. สื่อมวลชนทำให้เกิดความสนใจ ทั้งในแง่ของตัวบุคคล นโยบาย ความคิดเห็น ดังนั้นเมื่อประชาชนได้รับข่าวสารด้านการเมืองการปกครองบ่อยๆ ย่อมค่อยๆ สะสมจนเกิดเป็นความสนใจขึ้นได้

2. สื่อมวลชนทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนและเข้าใจยาก ดังนั้น การได้รับรู้ข่าวสารอยู่ประจำจึงเป็นการช่วยอธิบายเรื่องการเมืองซ้ำแล้วซ้ำเล่า ย่อมเป็นโอกาสที่จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้และความเข้าใจมากขึ้นทีละน้อย

3. สื่อมวลชนทำให้เกิดทัศนคติทางการเมืองแก่สมาชิกในสังคม เพราะการนำเสนอข่าวสาร ความคิดเห็น และข้อโต้แย้งทางการเมืองของสื่อมวลชนย่อมที่จะสามารถช่วยกำหนดทัศนคติ ค่านิยม และแนวทาง/รูปแบบการตัดสินใจให้แก่ประชาชนได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติต่างๆ ทางการเมือง หน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ฯลฯ จึงสามารถปลูกฝังได้โดยอาศัยการรณรงค์เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน

4. สื่อมวลชนทำให้เกิดการปฏิบัติและการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากสื่อมวลชนจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้และความเข้าใจ รวมถึงยอมรับในทัศนคติทางการเมืองใหม่ๆ แล้ว สื่อมวลชนยังทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่กระตุ้นให้ประชาชนลงมือปฏิบัติหรือมีเข้ามามีส่วนร่วมตามความรู้และความเข้าใจ หรือทัศนคติทางการเมืองที่ตนมี/เชื่อได้ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมือง การแสดงประชามติ ตลอดจนการออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

ในระบบการสื่อสารทางการเมืองอาจจะเห็นตัวแสดงทางการเมือง (political actor) ต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสาร โดยสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มหลักๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ องค์การทางการเมือง สื่อมวลชน และกลุ่มพลเมือง โดยสื่อมวลชนจะเป็นสถาบันกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ดัง **แผนภาพที่ 3**

แผนภาพที่ 3 องค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมือง

องค์กรทางการเมือง (Political Organization) เป็นตัวแสดงทางการเมืองกลุ่มใหญ่ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่ม ซึ่งทุกกลุ่มต่างก็มีเป้าหมายเดียวกันในการใช้สื่อมวลชน ก็คือเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ทางการเมืองสื่อสารของตน/กลุ่มตน

พลเมือง (Citizens) ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมในฐานะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มที่มีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมือง มีสิทธิและหน้าที่ทางสังคมและทางการเมืองตามกฎหมาย พลเมืองเป็นกลุ่มผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง

สื่อ (Media) สื่อเป็นองค์ประกอบที่สามในการสื่อสารทางการเมืองในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย สื่อมีหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารในการสื่อสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นนอกองค์กรสื่อ รวมทั้งเป็นผู้ส่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่สร้างขึ้นโดยนักสื่อสารมวลชน ซึ่งบทบาททั้ง 2 ด้านของสื่อถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก

สำหรับ Dennis McQuail (1998 : 13) เขาได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนในระบบประชาธิปไตยซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า บทบาทเหล่านี้ประกอบด้วยความเข้าใจทางวิชาชีพสื่อมวลชนที่ไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร ร่วมกับความคาดหวังของนักการเมืองและผู้รับสารซึ่งเป็นพลเมือง ที่คาดหวังให้สื่อมวลชนจะต้องทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้รับการบอกกล่าวทางด้านข้อมูลเป็นอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลทางการเมือง และทำให้พลเมืองมีความสามารถในการเข้าไปมีส่วนร่วมใน “ชีวิตสาธารณะ” (public life) รวมทั้งยังคาดหวังให้สื่อมวลชนเป็นเวทีความคิดเห็นหรือเป็นกระบอกเสียงผ่านไปยังนักการเมือง รัฐบาล และพลเมืองอื่นๆ เป็นต้น ทั้งนี้ทั้งนั้น สิ่งที่สื่อมวลชนเลือกที่จะทำ/นำเสนอ หรือไม่ทำ/ไม่นำเสนอย่อมมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อ “ชีวิตพลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยอย่างแน่นอน

จากแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนและการสื่อสารทางการเมืองทั้งหมดที่นำเสนอมา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันสื่อมวลชน ซึ่งนอกจากสื่อมวลชนจะสามารถช่วยพัฒนาประชาชนได้แล้ว สื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถาบันการเมืองและการปกครองในประเทศอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองนั้นถือว่า สถาบันสื่อมวลชนถือเป็นกระจกเงาสะท้อนให้สถาบันทางการเมืองการปกครองได้ทราบถึงพฤติกรรมของตน/กลุ่มของตน (ตลอดจนพฤติกรรมของกลุ่มอื่นๆ ในสังคม) ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล, หน่วยงานราชการ, พรรคการเมือง, และกลุ่มหรือองค์กรทางการเมืองอื่นๆ ด้วยการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็น

ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งผ่าน/ส่งกลับไปยังตัวแสดงหรือกลุ่มทางการเมืองอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับ สื่อโทรทัศน์และบทบาทในช่วง (ก่อน) การเลือกตั้งที่พบส่วนมากจะเน้นในเรื่องของการชี้นำทางการเมือง และการกำหนดวาระ (Agenda Setting) ของรายการโทรทัศน์ โดยยังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทความเป็นสื่อกลางทางการเมืองของรายการโทรทัศน์โดยตรงนัก เช่น วิทยานิพนธ์ของวรรณศิริ โมรากุล (2539) ซึ่งทำการศึกษาในเรื่อง **“บทบาทของสื่อโทรทัศน์ในการกำหนดประเด็นชี้นำทางการเมืองช่วงก่อนการเลือกตั้ง”** โดยศึกษาเนื้อหารายการทางโทรทัศน์ 4 รายการ จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 4 รายการมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมือง, แนวทางในการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย, เนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง, และผลการสำรวจความนิยม สำหรับประเด็นการให้ความรู้ทางการเมืองพบว่า มีสิ่งที่น่าสนใจคือ รายการสนทนาทางการเมืองในช่วงเลือกตั้งทั้ง 4 รายการที่เลือกมาทำศึกษานั้น นอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายของแต่ละพรรคการเมืองในการแก้ปัญหาของประเทศชาติแล้ว รายการเหล่านั้นยังมุ่งเน้นการนำเสนอและติดตามพฤติกรรมของนักการเมืองที่ลงสมัครฯ เพื่อให้ผู้ชมได้รับทราบและตัดสินใจได้อย่างถูกต้องก่อนจะลงคะแนนเลือกตั้ง

วิทยานิพนธ์ของรัตนา ทิมเมือง (2541) ทำการศึกษาถึง **“รายการสนทนาทางการเมืองกับบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะเวทีสาธารณะในการหาเสียงเลือกตั้ง”** พบว่ารายการสนทนาทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุมีรูปแบบเป็นเวทีที่เปิดมากขึ้น โดยที่นักการเมืองที่เป็นตัวแสดงทางการเมืองมีโอกาสเข้ามาใช้เวทีในรายการมากที่สุด แต่ไม่อาจเป็นผู้กำหนดประเด็นเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากการทำหน้าที่ตรวจสอบด้านนโยบายของสื่อมวลชน และพบว่ามีสิ่งที่น่าสนใจก็คือ รายการสนทนาทางโทรทัศน์มีแนวโน้มเป็นรายการ/เวทีในระดับประเทศ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น

มีงานวิจัยจากสหรัฐอเมริกาเรื่อง **“The New News and the 1992 Campaign : Perceived VS Actual Political Knowledge”** ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของสื่อโทรทัศน์ในเรื่องการเลือกตั้ง โดยทำการวิจัยด้วยการศึกษารายการทอล์กโชว์ (talk show) ได้ผลออกมาว่า รายการทอล์กโชว์เป็นวิธีการที่ดีในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการหาเสียงไปยังผู้ชม ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าได้รับการบอกกล่าวข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในกลุ่มของ

ผู้ที่สนใจติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง ดังนั้น สถาบันทางการเมืองและนักวิชาการจึงควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงบทบาทของสื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์ในเรื่องของการเลือกตั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “**รายการ ๕๐๐ สูสสา**” กับบทบาทของสื่อมวลชนในการเป็นสื่อกลางทางการเมือง ซึ่งเป็นกรณีศึกษารายการเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้งระบบใหม่ปี พ.ศ. 2544 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเทปบันทึกภาพเป็นสำคัญ ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งมีแหล่งข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

หลักฐานในการทำความเข้าใจว่า สื่อมวลชนทำงานได้อย่างไร หลักฐานส่วนใหญ่จะได้อาจจากการศึกษา **ตัวของเนื้อหา** (body of “messages”) และ**ความหมาย** (of “meaning”) ที่ถูกถ่ายทอดและถูกรับจากสื่อมวลชนทุกประเภท ความแตกต่างระหว่าง เนื้อหาและความหมายมีความสำคัญมาก ตัวเนื้อหาโดยทางกายภาพอาจจะเป็นข้อความที่ถูกพิมพ์ เสียง ภาพ หรือสิ่งใดก็ตามที่เราสังเกตเห็น และสัมผัสได้ในลักษณะ “แน่นอน” (fixed) แต่เราไม่สามารถจะอ่านความหมายที่ถูกฝังตรึงไว้ในข้อความในตัวสารหรือที่ถูกถ่ายทอดสู่ผู้รับชมเหล่านั้นออกได้โดยง่าย ดังนั้น “ความหมาย” ของตัวสารจึงหลากหลายและบ่อยครั้งมักจะคลุมเครือ ไม่แน่นอนตายตัว แต่สำหรับการวิจัยในที่นี้จะทำการศึกษาถึง “**ตัวของเนื้อหา**” (body of message) เป็นสำคัญ

แหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

คือ การสัมภาษณ์บุคคลซึ่งถือเป็น key-informant ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาของรายการ อันได้แก่

- 1.1 ผู้ที่มีส่วนในการกำหนดแนวคิด และแนวนโยบายของรายการ
- 1.2 ผู้ผลิตรายการ ตลอดจนทีมงานและผู้มีส่วนผลิตและตัดสินใจ
- 1.3 ผู้ดำเนินรายการ

ในส่วนนี้ถือเป็นแหล่งข้อมูลหลักแหล่งหนึ่งในการทำการศึกษาคั้งนี้

2. แหล่งข้อมูลประเภทเทปรายการ

ได้แก่ เทปบันทึกรายการ ๕๐๐ สุ่มสุภา ของช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลหลักอีกแหล่งในการทำการศึกษาคั้งนี้

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการศึกษาในเรื่องนี้ เกิดขึ้นหลังจากที่รายการ ๕๐๐ สุ่มสุภา ได้จบสิ้นไปแล้ว ทำให้เกิดอุปสรรคในการรวบรวมเทปบันทึกภาพทั้งหมด ซึ่งผู้ศึกษาได้พยายามทำการรวบรวมเทปรายการทั้งหมดเท่าที่จะสามารถหาได้จากฝ่ายเทปโทรทัศน์ของช่อง 9 อ.ส.ม.ท. (ด้วยความอนุเคราะห์ของหัวหน้าฝ่ายและเจ้าหน้าที่ประจำฝ่าย) ปรากฏว่าเหลืออยู่เพียงประมาณร้อยละ 63 และ 71 กล่าวคือ ภาคเช้ามีทั้งสิ้น 48 ตอน รวบรวมได้ 30 ตอน และภาคค่ำ มีทั้งสิ้น 14 ตอน รวบรวมได้ 10 ตอน ตามลำดับ (ทั้งนี้ ไม่รวมรายการในตอนพิเศษซึ่งไม่ได้นำเสนอเนื้อหาทางการเมืองหรือการเลือกตั้ง)

3. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

ได้แก่ เอกสาร วารสาร และหนังสือรายงานประจำปีของ อ.ส.ม.ท. ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต, การดำเนินรายการ วัตถุประสงค์ หรือผลการดำเนินงานของรายการ ๕๐๐ สุ่มสุภา รวมถึงข้อมูลจากเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2544 ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำการศึกษาในคั้งนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) บุคคลที่เกี่ยวข้อง (Key-Informant)

1.1 ผู้ที่มีส่วนในการกำหนดแนวคิด และแนวนโยบายของรายการ

1) กรรมการองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย : คุณธงทอง จันทรางศุ
วันที่ 15 มิ.ย. 2544

2) ผู้อำนวยการสำนักข่าวไทย : คุณนิพนธ์ นาคสมภพ วันที่ 12 ก.ค. 2544

1.2 ผู้ผลิตรายการ ตลอดจนเจ้านายและผู้มีส่วนผลิตและตัดสินใจ

1) หัวหน้าฝ่ายข่าวโทรทัศน์ (ในขณะนั้น) : คุณดวงใจ มหารักกะ วันที่
23 พ.ค. 2544

2) หัวหน้าแผนกข่าวการเมือง (ฝ่ายหนังสือข่าวและข่าววิทยุ) :

คุณสุปวีณ์ ปฏิภาณวัฒน์ วันที่ 17 ก.ค. 2544

- 3) หัวหน้าฝ่ายข่าวการเมือง (ฝ่ายข่าวโทรทัศน์) : คุณสุวิษ สุทธิประภา
วันที่ 6 ก.พ. 2544 และ 17 ก.ค. 2544

1.3 ผู้ดำเนินรายการ

- 1) พิธีกรรายการภาคค่ำ : คุณสุวิษ สุทธิประภา วันที่ 6 ก.พ. 2544 และ
17 ก.ค. 2544
- 2) พิธีกรรายการภาคค่ำ : คุณอรรธรณ ชูดี (กริมวิรัตน์กุล) วันที่
7 ส.ค. 2544
- 3) พิธีกรรายการภาคเช้า : คุณวรวิทย์ ศรีอนันตรักษา วันที่ 12 พ.ค. 2544

2. รวบรวมเทปรายการจากช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

2.1 รายการ “๕๐๐ สู่สภา” ที่ออกอากาศภาคเช้า เวลา 7.30 น. ทุกเช้าวันจันทร์ ถึงวันศุกร์ เริ่มตั้งแต่เทปปฐมฤกษ์วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 จนถึงเทปสุดท้าย คือ วันเลือกตั้งซ่อมครั้งที่ 1 ได้แก่ วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2544 ซึ่งไม่รวมเทปรายการพิเศษที่ไม่ได้นำเสนอเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือข้อมูลความเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งหมดมีทั้งสิ้น 48 ตอน รวบรวมได้ 30 ตอน คิดเป็น ประมาตร้อยละ 62.5

2.2 รายการ “๕๐๐ สู่สภา” ที่ออกอากาศภาคค่ำ เวลา 21.30 น. ทุกวันจันทร์ เริ่มตั้งแต่เทปปฐมฤกษ์วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2543 จนถึงเทปสุดท้าย คือ วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2544 ซึ่งไม่รวมเทปรายการพิเศษที่ไม่ได้นำเสนอเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือข้อมูลความเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งหมดมีทั้งสิ้น 14 ตอน รวบรวมได้ 10 ตอน คิดเป็น ประมาตร้อยละ 71.4

3. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสารประจำปีเดือนของ อ.ส.ม.ท. , หนังสือรายงานประจำปี ของ อ.ส.ม.ท. , เอกสารประชาสัมพันธ์ของช่อง 9 และ อ.ส.ม.ท. ตลอดจนข้อมูลองค์กรซึ่งเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เช่น รายชื่อคณะกรรมการและคณะบริหาร อ.ส.ม.ท. เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ลักษณะการนำเสนอข้อมูลทั้งหมดจะเป็นการพรรณนา (Descriptive Method) ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่พบ ร่วมกับผลการวิเคราะห์เนื้อหาและข้อมูลต่างๆ เพื่อตอบประเด็นปัญหานำวิจัย ดังต่อไปนี้ คือ

1. นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาศึกษาความเป็นมาและแนวคิดในการผลิตรายการ ซึ่งเป็นการตอบปัญหานำวิจัยในข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์จะอยู่ในบทที่ 4 โดยจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ร่วมกับการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์ถึงเนื้อหาและวิธีการนำเสนอเนื้อหาต่างๆ ของรายการ เป็นการตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้จะอยู่ในบทที่ 5 โดยจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทเทปบันทึกภาพทั้งหมด และวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2

3. วิเคราะห์และประเมินการทำหน้าที่ “สื่อกลางทางการเมือง” ของรายการ รวมทั้งข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการวิจัย

เป็นการตอบปัญหานำวิจัยในข้อที่ 3 ซึ่งผลการวิเคราะห์ ตลอดจนข้อสรุปและข้อเสนอแนะจะอยู่ในบทที่ 6 ซึ่งเป็นบทสรุป โดยทั้งนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลและรวมรวมการวิเคราะห์ที่ได้จากบทแรกๆ จนถึงบทที่ 5 ร่วมกัน

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

เนื่องจากรายการ ๕๐๐ สู่สภา เป็นรายการโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดสด และจบในตอนในแต่ละครั้ง (ซึ่งแต่ละครั้งมีการนำเสนอานาน 30 นาที และ 1 ชั่วโมง (รวมเวลาการโฆษณา) ในรายการรูปแบบสนทนาทางการเมืองซึ่งออกอากาศในช่วงเวลา 7.30-8.00 น. ประจำวันจันทร์-ศุกร์ และรายการรูปแบบสนทนาสัญจรซึ่งออกอากาศในช่วงเวลา 21.30-22.30 น. ประจำวันจันทร์ ตามลำดับ) จึงทำให้เกิดความหลากหลายและความไม่ต่อเนื่องของประเด็นเนื้อหาในแต่ละครั้ง/ตอน ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์แต่ละครั้งจะพิจารณาว่า รายการในตอนนั้นมีประเด็นสำคัญหลักๆ อะไรบ้าง ตลอดจนผู้ร่วมรายการเป็นใครบ้าง ทั้งนี้จะทำการหยิบยกประเด็นนั้นๆ ในแต่ละคำถามหรือช่วงของการสนทนา หรือในแต่ละตอนของเทปรายการ เป็นหน่วยในการวิเคราะห์

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาเรื่องนี้เกิดขึ้นหลังจากรายการได้สิ้นสุดไปแล้ว ทำให้เกิดอุปสรรคในการรวบรวมข้อมูล ทั้งที่เป็นเทปโทรทัศน์ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ส่วนของปัญหาในการรวบรวมเทปโทรทัศน์เกิดขึ้น เพราะที่ผู้ศึกษาและบุคคลใกล้ชิดตัวยังไม่ได้เห็นความสำคัญของรายการทางการเมืองมากนัก จึงไม่มีใครบันทึกเทปรายการเก็บไว้ดูในวันข้างหน้า ประกอบกับ การรวบรวมเทปโทรทัศน์จากทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ก็ทำได้ลำบาก เนื่องจากทางฝ่ายเทปโทรทัศน์ไม่ได้ทำการรวบรวมรายการนี้ไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ และไม่ได้ทำการเก็บรักษาเทปรายการทุกตอนเอาไว้ นอกจากนี้ ยังพบว่าเทปรายการ ๕๐๐ คู่สภฯ บางตอนถูกอัดรายการอื่นทับไปแล้วก็มี ผู้วิจัยจึงทำการรวบรวมมาได้เพียงบางส่วน สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เนื่องจากการสัมภาษณ์เกิดขึ้นหลังจากรายการจบลงไปแล้ว ผู้ที่เป็นข้อมูลหลัก (key-informant) หลายท่านก็ได้ลืมข้อมูลสำคัญบางประเด็นไปบ้างแล้ว ประกอบกับการติดตามหาผู้ให้ข้อมูลหลักอีกหลายท่านทำได้ยาก และหลายท่านไม่สะดวกที่จะให้ข้อมูล เนื่องจากจำเนื้อหาในรายละเอียดไม่ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ความเป็นมา และแนวคิดในการผลิตรายการ

บทนี้จะแสดงให้เห็นผลการศึกษาในเรื่องจุดกำเนิดของ "รายการ ๕๐๐ สู่สภา" และเจตนา
รรมณ์ของกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้คิดริเริ่มและก่อให้เกิดรายการนี้ รวมทั้ง ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดใน
การผลิตรายการ ตลอดจนการวางโครงร่างหรือแผนในการดำเนินการผลิตของ "รายการ ๕๐๐
สู่สภา" ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาและแนวคิดของ "รายการ ๕๐๐ สู่สภา"

"รายการ ๕๐๐ สู่สภา" ซึ่งเป็นรายการเฉพาะกิจ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9
อ.ส.ม.ท. มีความเป็นมาจากเหตุสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1.1 กระแสความตื่นตัวในการปฏิรูปการเมือง อันสืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน
พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดให้มีการเลือกตั้ง ส.ว. เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 4 มี.ค. 2543 ผลการเลือกตั้ง
ส.ว. ครั้งนั้นมีผู้มีสิทธิออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงถึง 71.89% (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ,
2543 : -) ซึ่งถือว่าเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้งที่มากที่สุดในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของไทย และ
เป็นการแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความตื่นตัวและมีความปรารถนาในการปฏิรูปทางการเมือง
นอกจากนี้ ผลจากการเลือกตั้งร่วมแรงร่วมใจของพลเมืองไปใช้สิทธิกันเป็นจำนวนมากส่งผลให้
"หน้าตาของสมาชิกวุฒิสภา ครั้งนี้ดูดี" ("เดินหน้าชน," มติชนรายวัน, ฉบับวันที่ 8 มี.ค. 2543 : 6)
จึงได้ตอกย้ำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในพลังทางการเมืองในฐานะพลเมืองที่ตนมีมากขึ้น

กระแสความตื่นตัวในการเลือกตั้ง ส.ว. ครั้งนั้นเป็นดัชนีชี้บ่งทิศทางการปฏิรูปทางการเมือง
เมืองให้มีความเป็นไปได้อย่างมากขึ้น เพื่อให้กระแสการปฏิรูปและการพัฒนาทางการเมืองของไทยเป็น
ไปได้อย่างต่อเนื่องและชัดเจนยิ่งขึ้น การเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ตามรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันนี้
จึงเป็นเสมือน "ด่าน" สำคัญในการพัฒนาการเมืองไทย แต่ทว่า "การเลือกตั้ง ส.ว. ในครั้งนี้ยังไม่
ซับซ้อนเท่าไรนัก เพราะเหตุว่ามันง่าย ๆ ตรงไปตรงมา แต่การเลือกตั้ง ส.ส. นี้จะยาก เพราะมีทั้ง
ระบบเขต ระบบปรมาธิปไตย (Party List) วิธีการนับคะแนนรวมกัน และอะไรต่ออะไรทั้งหลายมัน

ยาก” (ธงทอง จันทรางศุ, สัมภาษณ์ : 15 มิ.ย. 2544) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ให้กับประชาชนอย่างจริงจังมากขึ้น

ดังนั้น หลังจากที่รัฐบาลในขณะนั้นได้พิจารณาออกพระราชกฤษฎีกายุบสภา เมื่อวันที่ 7 พ.ย. 2543 ซึ่งรัฐธรรมนูญมาตรา 116 กำหนดไว้ว่า

“พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวันและวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, ต.ค. 2540)

ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนได้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ ซึ่งเป็นการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. ปี พ.ศ. 2541 จึงเป็นเหตุให้สังคมไทยกำลังจะมีการเลือกตั้งทั่วไปภายในระยะเวลา 60 วันนับจากวันออกพระราชกฤษฎีกายุบสภา สำหรับการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่นี้มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปจากการเลือกตั้งระบบเดิมทั้ง 19 ครั้งที่ผ่านมา ดังปรากฏอยู่ใน พ.ร.บ.การเลือกตั้งฯ มาตรา ๖ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

“ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

(๑) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งเป็น การลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคลตามการแบ่งเขตเลือกตั้งที่กำหนดเขตละหนึ่งคน

(๒) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นการลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยเลือกจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเพียงพรรคการเมืองเดียว และใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง”

จากใจความในมาตราดังกล่าว พบว่ามีความแตกต่างจากการเลือกตั้งระบบเดิมซึ่งมีเพียงการเลือกตั้งผู้สมัครฯ ในเขตที่ตนมีชื่ออยู่เท่านั้น

นอกจากนี้ ในการกำหนดให้มีการนับคะแนนก็มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม โดยให้นำบัตรเลือกตั้งของทุกหน่วยเลือกตั้งมานับรวมกัน ณ สถานที่เพียงแห่งเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น ในส่วนของข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกทางการเมืองตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดและกฎกติกาเกี่ยวกับการเลือกตั้งอื่นๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ยกตัวอย่างเช่น การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ถ้าไม่ได้ไปใช้สิทธิก็ต้องเหตุผลอันสมควรต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเวลา 60 วันนับแต่ประกาศรายชื่อผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มิเช่นนั้นจะเสียสิทธิ 8 ประการ ดังนี้

1. สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น
2. สิทธิร้องคัดค้านการเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
3. สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น
4. สิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
5. สิทธิเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมาย ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย
6. สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น
7. สิทธิเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคล ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
8. สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในการเลือกตั้งระบบใหม่นี้จะมีความยุ่งยากและซับซ้อน แต่อย่างไรก็ตามประชาชนทั้งประเทศต่างก็เชื่อมั่นและเล็งเห็นว่า การเลือกตั้งระบบใหม่นี้จะสามารถอุดช่องโหว่ของการเลือกตั้งระบบเดิม และนำพาประเทศไทยไปสู่บรรยากาศทางการเมืองที่ดีขึ้นได้ ทั้งนี้ การเลือกตั้งระบบใหม่ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการปฏิรูปการเมืองตาม

รัฐธรรมนูญจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจของประชาชน ตลอดจนพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการพัฒนาประชาธิปไตย

1.2 พลังความคิดและเจตนาของสถาบันทางสังคม จากเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมาแล้ว ส่งผลให้สถาบันและองค์กรต่างๆ ในสังคมเกิดความต้องการที่จะเข้ามาเป็นตัวตั้งตัวตี (advocator) หรือผลักดันให้เกิดการสื่อสารกับประชาชน เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ เมื่อทุกๆ หน่วยซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรสำคัญทางสังคมเกิดมีความคิดและความต้องการตรงกัน จึงได้ร่วมกันหาแนวคิดในการผลักดันให้เกิดการเผยแพร่ความรู้ การเลือกตั้งระบบใหม่และการเมืองระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งที่ถูกต้องและป้องกันการทุจริตการเลือกตั้ง แนวคิดที่ตรงกันดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างสถาบันทางการเมือง สถาบันการทางวิชาการ และสถาบันสื่อมวลชน ซึ่งก่อให้เกิดแนวคิดในการผลิตรายการเฉพาะกิจเพื่อการสื่อสารทางการเมือง ผ่านทางช่องทางสื่อโทรทัศน์ ภายใต้ชื่อรายการว่า “รายการ ๕๐๐ สู่อสภา” จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทการเป็นตัวตั้งตัวตี (advocator) หรือการเป็นแหล่งต้นกำเนิดของรายการ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับแต่ละสถาบัน ดังต่อไปนี้

1.2.1 คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เป็นองค์กรอิสระที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) เพื่อดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้มีความสุจริตและยุติธรรม ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยงาน สถาบัน หรือองค์กรใด ทั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมาจากกระบวนการสรรหาและคัดเลือกของสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้องค์กรนี้เป็นองค์กรดูแลและจัดการเลือกตั้งที่มีความเป็นกลางและปราศจากการแทรกแซง(ทางการเมือง) สำหรับ คณะกรรมการการเลือกตั้งชุดที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลและจัดการการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ เมื่อวันที่ 6 ม.ค. 2544 นั้นประกอบด้วย

- (ก) นายธีรศักดิ์ วรรณสุต เป็นประธานกรรมการการเลือกตั้ง
- (ข) นายโคทม อาริยา เป็นกรรมการการเลือกตั้ง
- (ค) นายยุวรัตน์ กมลเวชช เป็นกรรมการการเลือกตั้ง
- (ง) นายวิสุทธิ โภธิแทน เป็นกรรมการการเลือกตั้ง
- (จ) นายสวัสดิ์ ไซติพานิช เป็นกรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญได้ระบุถึงอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า “...เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม” เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญได้ระบุไว้ นั้น ทำให้สามารถจำแนกหน้าที่หลักสำคัญ 3 ประการของคณะ กกต. ในการเลือกตั้ง ได้ดังนี้ คือ

1. เป็นผู้ดูแลและจัดการเลือกตั้งให้มีความสุจริตและเที่ยงธรรม
2. มีหน้าที่ในการสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่และการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้การเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม
3. มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำแนะนำปรึกษาแก่องค์กรเอกชนที่ได้รับมอบหมาย หรือได้รับอนุญาตจาก กกต. ให้ช่วยรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ และตรวจสอบการเลือกตั้งระบบใหม่ในครั้งนี้ให้มีประสิทธิภาพและมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม

ความต้องการช่องทางในการสื่อสาร เพื่อการรณรงค์เผยแพร่ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ให้แก่สมาชิกทางการเมืองกลุ่มต่างๆ ในสังคม ทาง คณะ กกต. ได้มีแผนการรณรงค์และเผยแพร่การเลือกตั้ง ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ของ กกต. www.ect.go.th ในหัวข้อ “กกต. กับการสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งของประชาชน” มีดังนี้ คือ

“กลุ่มสื่อมวลชนถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการรณรงค์เผยแพร่การเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ถ่ายทอดข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งไปสู่ประชาชน ทั้งในแง่ของการสร้างการมีส่วนร่วม และสร้างบรรยากาศของการเลือกตั้ง นอกจากนี้สื่อมวลชนยังเป็นช่องทางหนึ่ง ที่ส่งผ่านข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูงหรือ กอไถหลักของ กกต. ไปสู่ประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยเป็นข้อมูลที่ประชาชนเชื่อถือตาม อีกทั้ง กกต. ไม่ต้องเสียงบประมาณในการรณรงค์เผยแพร่แต่ประการใด”

1.2.2 สถาบันทางวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย

(ก) สถาบันพระปกเกล้า เป็นสถาบันทางวิชาการซึ่งเป็น “นิติบุคคลอยู่ในกำกับดูแลของประธานรัฐสภา” โดยในขณะนั้น ดร. บวรศักดิ์ สุวรรณ ในฐานะเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้าเป็นผู้ดูแลการดำเนินงานของสถาบัน เพื่อสถาบันได้ทำภารกิจหน้าที่ตามที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติสถาบัน ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถาบัน ดังนี้คือ

1. ศึกษาและวิเคราะห์ทางวิชาการต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบ
2. ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ด้านนโยบายเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย
3. วิจัยและสนับสนุนการวิจัย เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
4. เผยแพร่และสนับสนุนการเผยแพร่ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
5. จัดและสนับสนุนการศึกษาอบรมบุคลากรจากภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง และการเศรษฐกิจและสังคมในระบบประชาธิปไตย
6. บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้และผลงานวิจัย และวิชาการทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย
7. ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรในประเทศและต่างประเทศ ในกิจการเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย
8. ส่งเสริมงานวิชาการของรัฐสภา
9. บริหารกองทุน
10. กระทำการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสถาบันหรือตามที่สภาสถาบันกำหนด

และจากการศึกษาถึงพันธกิจของสถาบันในส่วนของพันธกิจด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ พบว่า สถาบันมีพันธกิจหลัก ดังนี้

1. เผยแพร่และสนับสนุนการเผยแพร่ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. บริการข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับความรู้และผลงานวิจัย และวิชาการทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย

จากภารกิจและพันธกิจดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสถาบันพระปกเกล้าเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจอันแท้จริงเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากสถาบันพระปกเกล้าไม่มีสื่อประเภทโทรทัศน์ของตนเอง เพื่อใช้สื่อสารทางการเมืองไปยังประชาชนโดยตรงดังนั้น การให้ความรู้ผ่านสื่อโทรทัศน์นั้น จะเป็นในลักษณะที่ผู้บริหารและนักวิชาการของสถาบันพระปกเกล้าได้รับเชิญไปเป็นวิทยากร และผู้ร่วมรายการต่างๆ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง โดยนำเอาสาระที่ได้จากงานศึกษาวิจัยของสถาบันมาใช้พัฒนาหลักสูตร และใช้ต่อเนื่องถึงการผลิตสื่อเผยแพร่ผ่านทางสื่อต่างๆ อีกต่อหนึ่ง

ดังนั้น ดร. บวรศักดิ์ สุวรรณ ในฐานะเลขาธิการสถาบัน ตลอดจนคณะผู้บริหารและนักวิชาการจากสถาบันพระปกเกล้าจึงได้ร่วมมือกับสถาบันสื่อมวลชนต่างๆ ด้วยการเป็นวิทยากรและแหล่งข้อมูลความรู้ทางการเมืองสนับสนุนในการผลิตรายการทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

(ข) คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันทางวิชาการอีกสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทโดยตรงในการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ตลอดจนรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย และเนื่องจากการเลือกตั้งระบบใหม่เป็นผลพวงที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากข้อกำหนด และบทบัญญัติจากรัฐธรรมนูญ ดังนั้น คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นสถาบันทางการศึกษาของรัฐซึ่งมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกในสังคมอยู่แล้ว เพียงแต่การแสดงบทบาทในการให้ความรู้ครั้งนี้ แทนที่จะให้แก่เพียงนิสิต นักศึกษา แต่เป็นประชาชนทั่วประเทศ ผ่านทางช่องสื่อมวลชนในช่วงเหตุการณ์ที่สังคมกำลังมีความต้องการและมีความสับสนในความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ รวมถึงข้อกำหนดใหม่ๆ ดังนั้น คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย รศ.ดร. ธงทอง จันทรางศุ ในฐานะคณบดี (ในขณะนั้น) ร่วมกับคณาจารย์จากคณะนิติศาสตร์ จึงเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทในฐานะแหล่งข้อมูลความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเลือกตั้งระบบใหม่นี้

1.2.3 สถาบันสื่อมวลชน

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) อ.ส.ม.ท. ในฐานะสถาบันสื่อมวลชน ซึ่งถูกคาดหวังจากสังคม ในการทำหน้าที่เพื่อรับใช้ประชาชน ขณะเดียวกัน อ.ส.ม.ท. เองก็มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งและในการดำเนินงานข้อหนึ่งว่า

“...เพื่อใช้กิจการสื่อสารมวลชนเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ และสร้างความเข้าใจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ส่งเสริมคุณภาพ และจริยธรรมของคนในชาติ และรักษาความมั่นคงของรัฐ โดยคำนึงถึงความถูกต้องเที่ยงธรรม และประโยชน์ของรัฐในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” (องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย, 2540 : 131-132)

ซึ่งวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งองค์กรดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงหลักการในการดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท. ในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งใน “สถาบันสื่อมวลชน” และเป็น “หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ” ที่มีหน้าที่ต้องรับใช้ประชาชนในกิจการที่กระทบต่อประชาชนส่วนรวมและผลประโยชน์ของประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของคณะกรรมการบริหาร อ.ส.ม.ท. 2 ท่าน ที่ได้กล่าวเอาไว้ ดังนี้ คือ

“...ภารกิจอย่างหนึ่งของการเป็นสื่อมวลชนทางโทรทัศน์ก็คือการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และหวังผลได้ กับสังคม ” (ธงทอง จันทรางศุ , สัมภาษณ์ : 15 มิ.ย. 2544)

“การทำหน้าที่สื่อสารมวลชนของรัฐเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชนเป็นหลัก” (สมชาย กรุสวนสมบัติ, 2543 : 30)

ในขณะที่เดียวกันก็สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของคุณสุวิษ สุทธิประภา ในฐานะหัวหน้าฝ่ายข่าวการเมือง ฝ่ายข่าวโทรทัศน์ ของสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 ซึ่งกล่าวว่า

“...ก็ถือว่าเป็นวัฒนธรรมจารีตของ อ.ส.ม.ท. ก็ว่าได้ ถ้าตราบใดที่เป็นเรื่องการเมือง เราก็สนับสนุน เราก็พร้อมเต็มที่ ช่อง 9 ก็คุยได้ว่า ถ้าเป็นการเลือกตั้งนี้เราไม่พลาด” (สุวิษ สุทธิประภา, สัมภาษณ์ : 6 ก.พ. 2544)

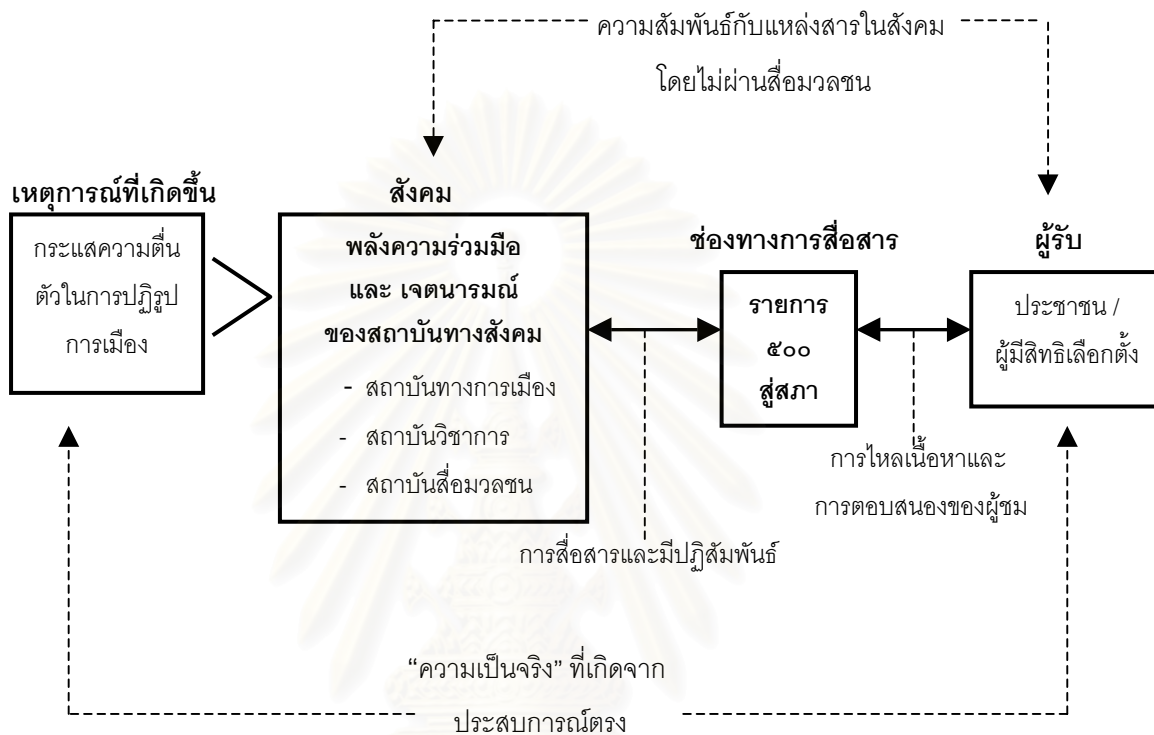
อนึ่ง หลังจากการประกาศยุบสภาอันเป็นเหตุให้สังคมจะต้องมีการเลือกตั้งระบบใหม่ขึ้นในระยะเวลากระชั้นชิด คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (ในขณะนั้น) และเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบและกำกับดูแล อ.ส.ม.ท. ซึ่งถือเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ จึงได้กำหนดนโยบายให้ อ.ส.ม.ท. ใช้สื่อที่องค์กรมีในการรณรงค์เผยแพร่เนื้อหาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ ตลอดจนช่วยสร้างกระแสความตื่นตัวในการเลือกตั้งให้แก่สมาชิกในสังคม

ในการทำหน้าที่เพื่อเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีนั้น จึงทำให้ อ.ส.ม.ท. มีแนวคิดในการผลิต "รายการ ๕๐๐ คู่สภา" เพื่อ

- ส่งเสริมการเลือกตั้ง สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย และทำความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่
- รายงานข่าวสารความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองและการเลือกตั้ง
- รณรงค์ให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตและยุติธรรม และต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง
- เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้คนกลุ่มต่างๆ ได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่
- ปลุกฝังให้สังคมมีนิสัยในการติดตามและตรวจสอบการเมือง

หลังจากได้ศึกษาถึงความเป็นมาและแนวคิดของ "รายการ ๕๐๐ คู่สภา" แล้ว จึงได้ข้อสรุปว่า ความเป็นมาและแนวคิดของรายการนี้ได้ว่า เนื่องจากกระแสความตื่นตัวในการปฏิรูปการเมืองซึ่งสะท้อนให้เห็นจากผลการเลือกตั้ง ส.ว. ที่มีผู้ไปใช้สิทธิสูงเป็นประวัติการณ์ ประกอบกับการเลือกตั้งระบบใหม่ที่กำลังจะมีขึ้น ซึ่งมีความซับซ้อนและแตกต่างจากระบบเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อแก้ไขการเลือกตั้งระบบเดิมอันจะนำไปสู่การปฏิรูปการเลือกตั้งและบรรยากาศทางการเมืองที่ดีขึ้น และจากกระแสความตื่นตัวในการปฏิรูปของสังคมดังกล่าวมาแล้ว ส่งผลให้สถาบันทางสังคมที่สำคัญ 3 สถาบัน ซึ่งได้แก่ สถาบันทางการเมือง คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ร่วมมือกับสถาบันทางการ คือ สถาบันพระปกเกล้า และคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมมือกับสถาบันสื่อมวลชน คือ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. โดยทั้งนี้ ก็เพื่อผลักดันให้มีช่องทางการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งในครั้งนี้ให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งพลังความร่วมมือและเจตนารมณ์ของทั้ง 3 สถาบันจึงกลายมาเป็นแนวคิดร่วมกันในการผลิตรายการโทรทัศน์

เฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้งระบบใหม่ในครั้งนี้ ซึ่งก็คือ “รายการ ๕๐๐ สูสกา” ซึ่งความเป็นมาและแนวคิดของรายการดังที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5 แสดงแบบจำลองความเป็นมาและแนวคิดของ “รายการ ๕๐๐ สูสกา”

2. การวางโครงร่างในการดำเนินการผลิต “รายการ ๕๐๐ สูสกา”

เพื่อเป็นการสนองตอบนโยบายของรัฐมนตรี ประจำสำนักนายกฯ และด้วยความร่วมมือกับสถาบันที่เป็นตัวตั้งตัวตีในการผลิตรายการเฉพาะกิจเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ในครั้งนี้ อ.ส.ม.ท. จึงได้ทำการวางโครงร่างในการดำเนินการผลิต “รายการ ๕๐๐ สูสกา” ซึ่งจากการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

2.1 การวางแผนและกรอบนโยบายการผลิตรายการ

แผนงานและกรอบนโยบายหลักในการผลิตรายการจะเป็นผลมาจากการประชุมระหว่างคณะกรรมการบริหาร อ.ส.ม.ท. และคณะผู้บริหาร อ.ส.ม.ท. (ในขณะนั้น) ซึ่งประกอบด้วย (องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย , 2543 : 14-17)

(ก) คณะกรรมการบริหาร อ.ส.ม.ท.

1. นางผาณิต นิตินันท์ประภาศ ประธานกรรมการ
2. นายวันชัย ศิริชนะ กรรมการ
3. นายขจิตภัย บุรุษพัฒน์ กรรมการ
4. นายอาทร จันทวิมล กรรมการ
5. นายสมพงษ์ วิสุทธิแพทย์ กรรมการ
6. นายทวี ศิริภาส กรรมการ
7. นางอรนุช ไสถานนท์ กรรมการ
8. นายสมชาย กรุสวณสมบัติ กรรมการ
9. นายธงชัย ยงเจริญ กรรมการ
10. นายทองทอง จันทรางศุ กรรมการ
11. ร้อยโทชวลิต เตชะไพฑูริย์ กรรมการ
12. นายสรจักร เกษมสุวรรณ กรรมการและเลขานุการ

(ข) คณะผู้บริหาร อ.ส.ม.ท.

1. นายสรจักร เกษมสุวรรณ ผู้อำนวยการ
2. นายสุวรรณ เมตยานุวัฒน์ รองผู้อำนวยการ
3. นายชิตณรงค์ คุณะกฤดาธิการ รองผู้อำนวยการ
4. นายนิพนธ์ นาคสมภพ ผู้อำนวยการสำนักข่าวไทย
5. นางอรัญรัตน์ อยู่คง รองผู้อำนวยการ
6. นายสาทก บันดาล ผู้อำนวยการวิศวกรรม
7. นายสุระ เกนทะนะศิลป์ ผู้อำนวยการสถานีวิทยุ
8. นายอนิรุท ทวีมา ผู้อำนวยการสำนักแผนและการเงิน
9. นายสิทธิศักดิ์ เอกพจน์ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ช่อง 9
10. นางสุนทรี แก้วภรณ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหาร

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับชื่อของรายการนั้น จากคำสัมภาษณ์ของกรรมการบริหาร อ.ส.ม.ท. และทีมงานผู้ผลิต”รายการ ๕๐๐ สู่สภา” ทำให้ทราบว่า ถึงที่มาว่า การเสนอชื่อนี้เป็นความคิดของผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. โดยที่ผ่านการเห็นชอบจากที่ประชุม และทำให้ทราบว่า ชื่อรายการนั้นมีเจตนาเพื่อจะสื่อความหมายบางอย่างเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ดังนี้

“..ชื่อรายการผมไม่ค่อยจะชอบเท่าไรหรอก (ผ.อ.) สรจักร เป็นคนคิด ก็คิดกันอยู่หลายชื่อ แต่ว่าสุดท้ายที่ประชุมร่วมกันเขาคกลงกันชื่อนี้ แต่ผมเองก็ไม่ค่อยชอบเท่าไรนัก แต่ว่าใช้ไปใช้มา มันก็ติดปากเหมือนกัน ก็มีคนจำได้เยอะ” (ธงทอง จันทร์ราชสุ , สัมภาษณ์ : 15 มิ.ย. 2544)

“(เจตนาของชื่อ”รายการ ๕๐๐ สู่สภา”) ... ไม่มีเจตนาจะว่าใคร หรืออะไรไม่ดี ไม่ใช่ใจ 500 สู่สภา เพียงแต่อยากให้ชาวบ้านรู้ที่มาที่ไปว่า สภาผู้แทนฯ คราวนี้เลือกกัน 500 คน” (สุวิษ สุทธิประภา, สัมภาษณ์ : 17 ก.ค. 2544)

ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหาร อ.ส.ม.ท. และผู้บริหาร อ.ส.ม.ท. ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายการโดยรวม คือ ประชาชนผู้มีสิทธิและกำลังจะมีสิทธิเลือกตั้ง และเป็นผู้ที่มีความสนใจข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ตลอดจนกลุ่มหรือองค์กรทางการเมืองที่ต้องการหาข้อมูลและสาระความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ และกฎหมายการเลือกตั้งฉบับใหม่

2.2 ทีมงานที่รับผิดชอบด้านการผลิตรายการ

ในการผลิต “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” มีคุณสรจักร เกษมสุวรรณ ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. เป็นผู้อำนวยการผลิต (Director) และเป็นผู้รับผิดชอบการผลิตรายการ และมีคณะกรรมการบริหาร อ.ส.ม.ท. และคณะผู้บริหาร อ.ส.ม.ท. เป็นที่ปรึกษาในการผลิตรายการ โดยมีคุณนิพนธ์ นาคสมภพ ผู้อำนวยการสำนักข่าวไทย (ในขณะนั้น) เป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินการผลิต “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” และเป็นผู้มอบหมายกระจายแผนงานและความรับผิดชอบไปยังส่วน/ฝ่ายต่างๆ

สำหรับทีมงานผลิต “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” จะประกอบด้วยทีมงาน 3 ทีม ซึ่งระดมบุคลากรมาจาก 3 ฝ่ายของ อ.ส.ม.ท. ดังต่อไปนี้ คือ

2.2.1 ทีมงานฝ่ายข่าวโทรทัศน์ จะเป็นทีมงานหลักในการนำผลิต “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” โดยมีคุณดวงใจ มหารักษ์ะ ในฐานะหัวหน้าฝ่ายข่าวโทรทัศน์ (ในขณะนั้น) เป็นผู้รับผิดชอบในส่วน ของกระบวนการดำเนินการผลิต ทั้งนี้ คุณดวงใจได้ตั้งทีมเฉพาะกิจในการผลิตรายการจากการ ระดมเอาบุคลากรในฝ่ายข่าวโทรทัศน์มาร่วมกันทำงาน เช่น คุณสุวิษ สุทธิประภา ซึ่งในขณะนั้นมี ตำแหน่งเป็นหัวหน้าข่าวการเมือง ฝ่ายข่าวโทรทัศน์ และคุณอรรธรณ ชูดี (กัรมวิรัตน์กุล) ตำแหน่ง ผู้สื่อข่าวระดับ 6 สังกัดฝ่ายข่าวโทรทัศน์ มาเป็นพิธีกรใน “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” รูปแบบสัมภาษณ์ และเป็นผู้ประสานงานในการผลิตรายการ และคุณวิโชค ออาจหาญ บรรณาธิการฝ่ายข่าวโทรทัศน์ เป็นผู้ประสานงานหลักด้านข้อมูลของทีมงานฝ่ายข่าวโทรทัศน์ เป็นต้น

2.2.2 ทีมงานฝ่ายผลิตรายการ ซึ่งจะทำหน้าที่ดูแลการผลิตและการออกอากาศ โดยมีคุณ ศันสนีย์ วัฒนานุกูล หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการโทรทัศน์ (ในขณะนั้น) เป็นผู้รับผิดชอบร่วมใน กระบวนการผลิตรายการ โดยในทีมงานฝ่ายผลิตรายการจะประกอบด้วยบุคลากรในฝ่ายผลิตราย การ (ในขณะนั้น) ซึ่งเป็นการรวมตัวเฉพาะกิจ เช่น คุณกิตติศักดิ์ วงศ์ขจรสุข คุณวรพล พุฒจ้อย และคุณประเทือง ปรีเสม เป็นต้น ซึ่งสลับกันมาเป็นผู้กำกับรายการใน “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” รูป แบบสนทนาและสัมภาษณ์

2.2.3 ทีมสนับสนุนด้านข้อมูล จากฝ่ายหนังสือข่าวสำนักข่าวไทย ซึ่งได้แก่ คุณวีรวรรณ วรจตุรม์ ในฐานะผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักข่าวไทย (ในขณะนั้น) จะเป็นผู้รับผิดชอบทีมสนับสนุน ด้านข้อมูลของสำนักข่าวไทยในการทำงานร่วมกับทีมงานจากฝ่ายข่าวโทรทัศน์ โดยบุคลากรในทีม สนับสนุนด้านข้อมูลนี้จะถูกระดมมาจากฝ่ายหนังสือข่าวสำนักข่าวไทย เช่น คุณ สุปวีณ์ ปฏิภาณ วัฒนีย์ หัวหน้าแผนกข่าวการเมือง ฝ่ายหนังสือข่าวและข่าววิทยุ สำนักข่าวไทย เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้ สำคัญในทีมสนับสนุนด้านข้อมูลของสำนักข่าวไทย ในการดำเนินการผลิต “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” ในรูปแบบสนทนาและสัมภาษณ์

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในการผลิต “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” ซึ่งเป็นรายการ เฉพาะกิจเพื่อทำการสื่อสารทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ในครั้งนี้ อ.ส.ม.ท. ได้จัด ทีมงานเฉพาะกิจในการผลิตรายการ โดยระดมเอาบุคลากรจากหลายๆ ฝ่ายขององค์กรมาร่วมกัน ทำงาน ซึ่งนอกเหนือไปจากการทำงานตามสายงานปกติ

“..ในวันนั้นเราก็ต้องระดมทุกอย่างอยู่แล้ว เรามีทรัพยากรบุคคลอยู่แล้ว เขาทำได้ก็ต้องเอามาทำให้หมด” (ดวงใจ มหาทักษะ, สัมภาษณ์ : 23 พ.ค. 2544)

2.3 การกำหนดรูปแบบรายการ

หลังจากที่ทีมงานผลิตรายการได้รับแผนงานและกรอบนโยบายหลักแล้ว โดยทีมงานฝ่ายข่าวโทรทัศน์ซึ่งเป็นทีมงานหลักในการผลิต “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” จึงมากำหนดรูปแบบของรายการ ซึ่งจากการศึกษาถึงรูปแบบของรายการทั้งหมด พบว่า “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

2.3.1 รายการรูปแบบสื่อบข่าวน

“รายการ ๕๐๐ สู่สภา” ในรูปแบบนี้เป็นรายการที่นำเสนอประเด็นข่าวสั้นเกี่ยวกับการเลือกตั้งความยาวประมาณ 5 -10 นาที ซึ่งแทรกอยู่ในรายการข่าวประจำวันในข่าวเที่ยงและข่าวภาคค่ำ “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” รูปแบบสื่อบข่าวนนี้จะออกอากาศเป็นประจำทุกวัน โดยทั้งนี้เนื้อหาในรายการจะเป็นเกร็ดข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์การเลือกตั้งที่ถือเป็นสีสันทางการเมืองเบาๆ และสนุกสนาน เช่น วิธีการหาเสียงในรูปแบบแปลกๆ ของผู้สมัครฯ ยกตัวอย่างเช่น ผู้สมัครฯ ใช้เจ้าพวยเป็นพาหนะในการหาเสียง หรือ ผู้สมัครฯ หาเสียงด้วยการทำนาเกี่ยวข้าว เป็นต้น ผู้ดำเนินรายการ จะเป็นผู้ประกาศข่าวในรายการข่าวประจำวันของภาคเที่ยงและภาคค่ำ

2.3.2 รายการรูปแบบถามตอบปัญหา

“รายการ ๕๐๐ สู่สภา” รูปแบบนี้เป็นการตอบคำถามโดย ดร.บวรศักดิ์ สุวรรณเลิศขาธิการสถาบันพระปกเกล้า เกี่ยวกับปัญหาและข้อสงสัยการเลือกตั้งระบบใหม่ และกฎหมายการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้อง รายการนี้จะเป็นการบันทึกเทปนอกสถานที่ โดยมีระยะเวลาออกอากาศประมาณ 5 นาที ทั้งนี้ ประเด็นคำถามส่วนใหญ่จะมาจากประชาชนที่บ้านซึ่งส่งข้อสงสัยมายังรายการหรือสถานี ลักษณะภาษาที่ใช้นำเสนอจะเป็นกึ่งวิชาการ ด้วยการนำประเด็นเนื้อหาทางกฎหมายมาอธิบายใหม่ให้ง่ายขึ้น

2.3.3 รายการรูปแบบสนทนา

“รายการ ๕๐๐ สู่สภา” รูปแบบนี้เป็นรายการสนทนาพูดคุยแสดงความคิดเห็นกันระหว่างพิธีกรประจำ ซึ่งได้แก่ คุณดำรง พุฒตาล ซึ่งมีตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภา และคุณวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา ในฐานะหัวหน้าข่าวการเมือง หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ โดยบ่อยครั้งจะมีแขกรับเชิญ

จากวงกรต่างๆ มาร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระแสข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเลือกตั้งในท้องถิ่น และ/หรือผ่านทางโทรศัพท์ รายการรูปแบบนี้เป็นรายการสดซึ่งมีความยาวในการออกอากาศประมาณ 30 นาที (รวมโฆษณา)

2.3.4 รายการรูปแบบสัมภาษณ์

“รายการ ๕๐๐ สู่สภา” รูปแบบนี้เป็นรายการสด ในบางตอน⁴จะมีการจัดเวทีนอกสถานที่ ร่วมกับเวทีในห้องส่ง มีความยาวในการออกอากาศประมาณ 1 ชั่วโมง (รวมโฆษณา) วิธีการนำเสนอในช่วงแรกจะเป็นการสัมภาษณ์แขกรับเชิญในเวทีห้องส่งซึ่งส่วนมากจะเป็นเนื้อหาในเชิงวิชาการทางกฎหมาย และในช่วงถัดมาจะเป็นการสัมภาษณ์เวทีนอกสถานที่สลับกับเวทีในห้องส่งในช่วงนี้จะเน้นนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองการเลือกตั้งในพื้นที่ และช่วงสุดท้ายจะเป็นการสรุปปิดรายการโดยพิธีกรในเวทีห้องส่ง ซึ่งประกอบด้วยพิธีกรประจำ⁵ 4 ท่านคือ คุณจักรภพ เพ็ญแข และคุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์ เป็นพิธีกรประจำเวทีในห้องส่ง ในขณะที่ คุณสุวิษ สุทธิประภา และคุณอรวรรณ ชูดี เป็นพิธีกรประจำในเวทีนอกสถานที่

2.4 การจัดสรรเวลาเพื่อออกอากาศ

ในการจัดสรรเวลาเพื่อออกอากาศ ทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 จะเป็นผู้พิจารณาเปลี่ยนแปลงจากผังรายการเดิมของสถานี โดยทั้งนี้เวลาออกอากาศของ “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” ในรูปแบบ สกู๊ปข่าวจะออกอากาศเป็นประจำทุกวันในช่วงเวลา 12.30 น. และ 20.30 น. โดยแทรกอยู่ในรายการข่าวประจำวันภาคเที่ยงและภาคค่ำ (ตามลำดับ) มีความยาว 5-10 นาที ในขณะที่ รายการรูปแบบถามตอบจะมาแทนรายการพู่ชา-วิสัยทัศน์ ซึ่งออกอากาศเวลา 13.00 น. เป็นประจำทุกวัน มีความยาวประมาณ 5 นาที สำหรับ “รายการ ๕๐๐ สู่สภา” รูปแบบสนทนาออกอากาศในช่วงเวลา 7.30-8.00 น. ความยาวรายการ 30 นาที รวมโฆษณา โดยออกอากาศทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ซึ่งมาแทนรายการเดิม คือ รายการก้าววันใหม่ และรายการ ๕๐๐ สู่สภา รูปแบบสัมภาษณ์ออกอากาศในช่วงเวลา 21.30-22.30 น. มีความยาวรายการ 1 ชั่วโมง รวมโฆษณ ออกอากาศเป็นประจำทุกวันจันทร์ มาแทนรายการเดิม คือ รายการ 9 สนทนา

⁴ ตอนที่จัดเวทีนอกสถานที่ร่วมกับเวทีในห้องส่งมี 8 ตอน จากรายการรูปแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 14 ตอน

⁵ ใช้ตอนที่มีการจัดเวทีนอกสถานที่เป็นเกณฑ์ พิธีกร

2.5 แหล่งข้อมูลเนื้อหาของรายการ

แหล่งข้อมูลเนื้อหาของรายการ มีแหล่งสำคัญอยู่ 2 แหล่ง ได้แก่

2.4.1 แหล่งข้อมูล จากสำนักข่าวไทยและข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ประกอบในรายการรูปแบบสปีปข่าว และรูปแบบสนทนา

2.4.2 แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลหรือวิทยากรของ "รายการ ๕๐๐ สู่สภา" ประกอบด้วยบุคคลจากสถาบันหรือองค์กรทางการเมืองต่างๆ ดังต่อไปนี้

(ก) กลุ่มองค์กรที่มีหน้าที่จัดการดูแล และ/หรือ รณรงค์ และ/หรือ ตรวจสอบการเลือกตั้งระบบใหม่ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.), เครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง (P-Net), สภานายความ, ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการตรวจสอบการเลือกตั้ง และมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ กรมการปกครอง และกรมการพัฒนาชุมชน สังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งแหล่งข้อมูลกลุ่มนี้ทั้งหมดจะมีบทบาทสูงในรายการสนทนาช่วงเช้า และรายการสัมภาษณ์ช่วงค่ำ

(ข) กลุ่มสถาบันทางวิชาการในด้านกฎหมายและการปกครอง ซึ่งประกอบด้วย สถาบันพระปกเกล้า โดย ดร.บวรศักดิ์ สุวรรณ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญประเภทบุคคลสำหรับรายการรูปแบบถามตอบ ขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งข้อมูลบุคคลในรายการรูปแบบสัมภาษณ์ช่วงค่ำอีกด้วย นอกจากนี้ คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ. ธงทอง จันทรางศุ คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ และอาจารย์จากสถาบันราชภัฏต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในรายการสัมภาษณ์ ช่วงค่ำ

(ค) กลุ่มผู้สมัครฯ ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนพรรค ได้แก่ หัวหน้าพรรค, รองหัวหน้าพรรค, กรรมการบริหารพรรค ซึ่งจะเข้ามาเป็นแหล่งข้อมูลในรายการสนทนาช่วงเช้า ในขณะที่กลุ่มผู้สมัครฯ แบบแบ่งเขตเลือกตั้งจะเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของเวทีนอกสถานที่ในรายการสัมภาษณ์ ช่วงค่ำ

(ง) กลุ่มนักการเมือง ซึ่งประกอบด้วย นักการเมืองระดับประเทศ เช่น สมาชิกวุฒิสภา เป็นต้น และ นักการเมืองท้องถิ่น เช่น กำนัน, องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น ซึ่งแหล่งข้อมูลกลุ่มนี้จะมีบทบาทในรายการสนทนาช่วงเช้า และรายการสัมภาษณ์ช่วงค่ำ

(ง) กลุ่มประชาชนทั่วไป และสถาบันหรือองค์กรอื่นๆ ในสังคม เช่น ตัวแทนจาก ประชาชนคนรุ่นใหม่, ตัวแทนสถาบันสงฆ์ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลความคิดเห็นของรายการสนทนาช่วง เช้า นอกจากนี้ ยังมี ตัวแทนจากสำนักวิจัยต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลบุคคลในรายการสนทนาช่วง เช้า และรายการสัมภาษณ์ช่วงค่ำ เป็นต้น

ตารางที่ 1 โครงร่างการวางแผนการดำเนินการผลิต "รายการ ๕๐๐ สู่สภา"

"รายการ ๕๐๐ สู่สภา"

ออกอากาศ ช่วง...	ระยะเวลา ออกอากาศ (นาที)	รายการเดิม	รูปแบบ	ผู้ดำเนินรายการ ประจำ และแหล่งข้อมูล เนื้อหาของรายการ ⁶
7.30 น. - 8.00 น.	30 (รวมโฆษณา) จันทร์-ศุกร์	ก้าววันใหม่	<u>รายการสนทนา</u> เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพิธีกรและแขกรับเชิญ (ในตอนที่มีแขกรับเชิญ) เกี่ยวกับกระแสข่าวความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง	<u>พิธีกร</u> : ดำรง พุ่มตาลและ วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา <u>แหล่งข้อมูล</u> : แหล่งข้อมูลข่าวจากหนังสือพิมพ์ และ แหล่งข้อมูลบุคคล จากทุกกลุ่ม ยกเว้น กลุ่ม สถาบันทางวิชาการ
แทรกใน รายการข่าวภาคเที่ยง (12.30 น.)	5-10	รายการข่าวปกติ	<u>ข่าวสั้น (สื่อบข่าวน)</u> เกร็ดข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง	<u>ผู้ดำเนินรายการ</u> : ผู้ประกาศข่าวข่าวภาคเที่ยงประจำวันนั้นๆ <u>แหล่งข้อมูล</u> : สำนักข่าวไทย
หลังข่าว ช่วงเที่ยง (13.00 น.)	ไม่เกิน 5	ปจฉา-วิสัชนา	<u>ถามตอบ</u> เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ และกฎหมายเลือกตั้งฉบับใหม่ (ตอบคำถามจากผู้รับชม)	<u>ผู้ดำเนินรายการและวิทยากร</u> : ดร. บวรศักดิ์ สุวรรณ (สถาบันพระปกเกล้า)
แทรกใน รายการข่าวภาคค่ำ (20.30 น.)	5-10	รายการข่าวปกติ	<u>ข่าวสั้น (สื่อบข่าวน)</u> เกร็ดข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง	<u>ผู้ดำเนินรายการ</u> : ผู้ประกาศข่าวข่าวภาคเที่ยงประจำวันนั้นๆ <u>แหล่งข้อมูล</u> : สำนักข่าวไทย

⁶ ให้กลับไปดูหัวข้อแหล่งข้อมูลเนื้อหาของรายการ หน้า 43

ออกอากาศ ช่วง...	ระยะเวลา ออกอากาศ (นาที)	รายการเดิม	รูปแบบ	ผู้ดำเนินรายการ ประจำ และแหล่งข้อมูล เนื้อหาของรายการ ⁷
21.30- 22.30 น.	1 ชั่วโมง (รวมโฆษณา) ทุกวันจันทร์	9 สนทนา	รายการสัมภาษณ์ เป็นรายการสัมภาษณ์ แขกรับเชิญเกี่ยวกับกระแสข่าวความ เคลื่อนไหวการเลือกตั้ง และให้ความรู้เกี่ยว กับข้อกฎหมาย และการเลือกตั้งระบบใหม่ โดยมีจัดเวทีนอกสถานที่ จะมีเวที 2 เวที คือเวทีนอกสถานที่และเวทีในสถานที่	พิธีกร : จักรภพ เพ็ญแข, ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, อรวรรณ ชูดี และ สุวิษ สุทธิประภา แหล่งข้อมูล : วิทยากรมาจาก แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล จากทุกกลุ่มที่กล่าวมาแล้ว ยกเว้น กลุ่มประชาชนทั่วไป

จากโครงร่างข้างต้นนี้ ทำให้มองเห็นได้ว่า “รายการ ๕๐๐ คู่สภา” เป็นรายการเฉพาะกิจที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวในโอกาสที่ประเทศไทยกำลังจะมีการเลือกตั้งระบบใหม่ขึ้น ทั้งนี้ รายการนี้เกิดขึ้นจากการกำหนดนโยบายของผู้บริหารจากสถาบันการเมืองในระดับชาติ คือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแล อ.ส.ม.ท. และเพื่อเป็นการสนองตอบต่อนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากสำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการบริหาร อ.ส.ม.ท. และ ผู้บริหาร อ.ส.ม.ท. จึงได้วางแผนและกรอบนโยบายในการผลิต “รายการ ๕๐๐ คู่สภา”

ในส่วนของการจัดวางกลไกในการผลิตรายการ เป็นการระดมบุคลากรจากฝ่ายต่างๆ ทั้งองค์กรตั้งแต่ระดับ ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. เข้ามาเป็นผู้อำนวยการในการผลิตรายการ และทีมงานจากฝ่ายต่างๆ ทั้งฝ่ายข่าวโทรทัศน์ ฝ่ายผลิตรายการ และสำนักข่าวไทย ซึ่งมารวมตัวเฉพาะกิจเป็นทีมงานผลิตรายการ เพื่อผลิต “รายการ ๕๐๐ คู่สภา” สนองตอบต่อนโยบายระดับประเทศสำหรับการวางแผน ตลอดจนการกำหนดรูปแบบรายการและเนื้อหา จะเกิดจากความร่วมมือของทีมงานผลิตรายการเฉพาะกิจดังกล่าวในการร่วมกันคิดและดำเนินการ และเมื่อวางแผนกันจนได้ “รายการ ๕๐๐ คู่สภา” ในรูปแบบต่างๆ แล้ว สถานีช่อง 9 จึงได้ทำการปรับผังเวลาของรายการเดิมที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในเวลารายการออกอากาศรายการเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้งครั้งนี้ ดังที่ปรากฏในโครงร่างแผนการดำเนินการผลิต “รายการ ๕๐๐ คู่สภา” ข้างต้น

⁷ ให้กลับไปดูหัวข้อแหล่งข้อมูลเนื้อหาของรายการ หน้า 43

บทที่ 5

เนื้อหา และวิธีการนำเสนอเนื้อหา

จากการพิจารณาเนื้อหาใน "รายการ ๕๐๐ คู่สมรส" ผู้ศึกษาจะแยกวิเคราะห์ถึงเนื้อหา และวิธีการนำเสนอเนื้อหา ของรายการรูปแบบสนทนาในช่วงเช้า และรูปแบบสัมภาษณ์ในช่วงค่ำ และวิเคราะห์รวมของรายการทั้ง 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

รายการรูปแบบสนทนาในช่วงเช้า

"รายการ ๕๐๐ คู่สมรส" รูปแบบสนทนาในช่วงเช้า ที่ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์มีทั้งสิ้น 30 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดในเนื้อหา และวิธีการนำเสนอเนื้อหา ดังนี้

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและแขกรับเชิญ
1. ปฐมฤกษ์ (13 พ.ย. 2543)	พิธีกรชี้ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยกล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของสถาบันรัฐสภาว่า ปัญหาต่างๆ ในบ้านเมืองจะแก้ไขได้ต้องแก้จากในรัฐสภา เพราะรัฐสภาเป็นศูนย์อำนาจแก้ไขปัญหาทุกอย่าง ดังนั้น เราทุกคนต้องทำหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งนี้พิธีกรกระตุ้นเตือนพรรคการเมืองให้นำเอานโยบายออกมาแข่งขันกัน และควรริบเสนอชื่อบุคคล เพื่อให้ประชาชนได้พิจารณาบุคคล ขณะเดียวกันก็ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่แก่ประชาชนว่า การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ นโยบายพรรคมีความสำคัญในการเลือกตั้ง เนื่องจากคนที่อยู่รายชื่อจะเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดินต่อไป	พิธีกร 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา
2. (20 พ.ย. 2543)	พิธีกรให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ในส่วนภูมิภาค ในวันเปิดรับสมัครผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งวันแรกพิธีกรเตือนข้าราชการที่คิดจะทำการทุจริตเลือกตั้งด้วยการชี้ให้เห็นถึงบทลงโทษที่จะได้รับพิธีกรได้ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งด้วยการใช้ถ้อยคำภาษาที่ง่ายซึ่งมีลีลาการนำเสนอ ดังนี้ "ประชาชน 40 ล้านคนที่มีสิทธิจะได้รับ 2 ใบ ใช้กากบาทใบละ 1 กากา ขอบพรรคกาใบใหญ่ รักพรรคอะไรกาเบอร์พรรคนั้น ชอบคนกาใบเล็ก รักใครคนที่ท่านชอบกาเบอร์คนนั้น"	พิธีกร 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
3. จับตาทุจริต เลือกตั้ง (21 พ.ย. 2543)	1. คุณไพฑูลย์ ประธาน กกต. โคราซ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตข้อสิทธิขายเสียงในโคราซ แล้วกระตุ้นเตือนใจชาวโคราซว่า “อย่าไปแบมือขอเงินจากผู้สมัคร” 2. พิธีกรสนทนากับพลเอกสายหยุดประธานเครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง (P-Net) ถึงบทบาทและการทำงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งขององค์กร P-Net เพื่อทำความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับองค์กรเอกชนที่มีหน้าที่รณรงค์ให้คนมาเลือกตั้งและรณรงค์ให้คนมาตรวจสอบการเลือกตั้ง ทั้งนี้ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ P-Net ได้ทำหน้าที่ในรายการด้วย 3. พิธีกรเตือนผู้สมัครที่ลงสมัครรับเลือกตั้งถึงบทลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีที่คุณสมัครมีคุณสมบัติไม่ครบ	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. ไพฑูลย์ มัชฌิมาลัย : ประธาน กกต. โคราซ (ทางโทรศัพท์) 4. พลเอกสายหยุด เกิดผล : ประธานเครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง (P-Net) (ทางโทรศัพท์)
4. บรรยากาศการ เลือกตั้งในภูเก็ต (23 พ.ย. 2543)	1. พิธีกรให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระแสข่าวความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง จากหนังสือพิมพ์ต่างๆ 2. พิธีกรสนทนากับคุณไพฑูลย์ ส.ว. จ.ภูเก็ต และคุณบัญชา ประธาน กกต. ภูเก็ต เกี่ยวกับบรรยากาศการเลือกตั้ง และการทุจริตเลือกตั้งในภาคใต้และภูเก็ตซึ่งมีการนำกลโกงใหม่ๆ มาใช้ 3. พิธีกรให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งว่า การเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวและแบบบัญชีรายชื่อไม่จำเป็นต้องเลือกเบอร์เดียวกัน ทั้งนี้ ยังเป็นการแก้กลโกงทุจริตของผู้สมัครฯ อีกด้วย 4. พิธีกรจุดประเด็นให้สังคมได้ขบคิดถึงความสำคัญของ “การเมือง” ที่มีต่อปัญหาสังคม โดยยกกรณี นโยบายการดูแลกรมราชทัณฑ์ ซึ่งหละหลวมเป็นเหตุให้นักโทษชาวพม่าแหกคุก และใช้อาวุธจับ ผ.บ. เรือนจำเป็นตัวประกัน	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. ไพฑูลย์ อุบัติมิตติศฤงค์ : ส.ว. ภูเก็ต (ในห้องส่ง) 4. บัญชา คันฉ่อง : ประธาน กกต. ภูเก็ต (ทางโทรศัพท์)
5. บรรยากาศการ เลือกตั้งใน สมุทรสาคร (24 พ.ย. 2543)	1. พิธีกรสนทนากับคุณพิทักษ์รองหัวหน้าพรรคไทยรักไทยเกี่ยวกับประเด็นผู้สมัครฯ ของพรรคคุณสมบัติไม่ครบเพื่อตรวจสอบถึงการจัดการกับลำดับบัญชีรายชื่อของพรรค 2. พิธีกรให้ความรู้เกี่ยวกับหลักในการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญซึ่งระบุให้ผู้มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ แต่ไม่เชี่ยวชาญด้าน	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. พิทักษ์ อินทรวินัยนันท์ : รองหัวหน้าพรรค ไทยรักไทย (ทางโทรศัพท์)

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
	การหาเสียงได้มีโอกาสเข้ามามากขึ้น 3. พิธีกรสนทนากับคุณประเทือง ประธาน อบต. จาก จ. สมุทรสาคร เกี่ยวกับบรรยากาศการเลือกตั้งในสมุทรสาคร 4. คุณประเทืองให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้า นอกเขตซึ่งกฎหมายได้อำนวยความสะดวกให้มากขึ้น และให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการลงคะแนนด้วยการใช้ค่าง่ายๆ และ คล้องจองเพื่ออำนวยความสะดวก คือ “บัตรเล็กเลือกคนที่ชอบ บัตรใหญ่ต้องรอบคอบเลือกผู้บริหารประเทศ” ขณะที่พิธีกร ตอกย้ำเกี่ยวกับกลไกที่ผู้สมัครฯ ใช้หลอกประชาชนว่าถ้า เลือกบัญชีรายชื่อเบอร์ไหนก็ต้องเลือกเขตเดียวเบอร์เดียว เบอร์นั้น ซึ่งไม่เป็นจริง และไม่สมควรเชื่อถือ	4. ประเทือง แผนทัด : ประธาน อบต. ตำบลนาดี จ. สมุทรสาคร (ในห้องส่ง)
6. จับตาเลือกตั้ง เมืองชลบุรี (28 พ.ย. 2543)	1. พิธีกรตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของการใส่ใจในนโยบายของ พรรคการเมืองเพราะจะส่งผลต่อการดูแลบ้านเมือง โดยยก กรณี เอกอัครราชทูตไทยชายสถานทูตในต่างแดนโดยไม่ โปร่งใส 2. พิธีกรสนทนากับคุณมนตรี ประธานศูนย์ประสานองค์กรเอก ชนเพื่อการตรวจสอบการเลือกตั้ง เกี่ยวกับกระแสข่าวความ เคลื่อนไหวการเลือกตั้งและบรรยากาศการเลือกตั้งในชลบุรี 3. พิธีกรสนทนากับคุณมนตรีถึงบทบาทของศูนย์ประสานฯ ซึ่ง เป็นองค์กรเอกชนเพื่อรณรงค์และตรวจสอบการเลือกตั้ง	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. มนตรี แยมกสิกร : ประธานศูนย์ประสานองค์ กรเอกชนเพื่อการตรวจ สอบการเลือกตั้ง จ. ชลบุรี (ทางโทรศัพท์)
7. บัตรเลือกตั้ง ปลอม (1 ธ.ค. 2543)	1. พิธีกรเตือนผู้คิดจะทำทุจริตการเลือกตั้งถึงบทลงโทษแก่ผู้ ที่ ใช้บัตรอื่นที่ไม่ใช่บัตรเลือกตั้งในการลงคะแนนเลือกตั้ง 2. พิธีกรสนทนากับคุณปริญญา อธิบดีกรมการปกครอง ถึง “โครงการชูธงเพื่อประชาธิปไตย” และบทบาทการทำงานของ กรมการปกครองในรูปแบบหน่วยงานเสริมเพื่อรณรงค์การ เลือกตั้งให้สุจริต และกระบวนการจัดพิมพ์บัตรเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพื่อติดตามและตรวจสอบมาตรฐานในการป้องกันบัตรเลือก ตั้งปลอม ของกรมการปกครอง	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. ปริญญา นาคฉัตรีย์ : อธิบดีกรมการปกครอง (ในห้องส่ง)

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
8. ตรวจสอบทฤษฎี การเลือกตั้ง (4 ธ.ค. 2543)	พิธีกรกล่าวขอความร่วมมือจากเพื่อนสื่อสารมวลชนให้ร่วมประชาสัมพันธืบทเพลงรณรงค์การเลือกตั้ง และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว¹ ในช่วงระหว่างการรณรงค์การเลือกตั้ง พิธีกรสนทนากับคุณสกุล ผู้แทนมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย ในประเด็นการทำงานของมูลนิธิองค์กรกลางฯ ในการรณรงค์และตรวจสอบการทฤษฎีการเลือกตั้ง พิธีกรกระตุ้นให้ประชาชนออกไปเลือกตั้ง และตอกย้ำให้เห็นพลังของประชาชน ว่าเป็นผู้ที่สามารถปฏิรูปการเลือกตั้งและแก้ปัญหาบ้านเมืองได้ พิธีกรเตือนนายจ้างที่ไม่อำนวยความสะดวกหรือขัดขวางหน่วงเหนี่ยวลูกจ้างในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้วยการชี้ให้เห็นถึงบทลงโทษที่จะได้รับ	พิธีกร ดำรง พุฒตาล วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา สกุล สื่อทรงธรรม : ผู้แทนมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย
9. การเลือกตั้ง ส. ส. ที่ยะลา (8 ธ.ค. 2543)	พิธีกรสนทนาเกี่ยวกับกระแสข่าวความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง จากหนังสือพิมพ์ต่างๆ พิธีกรและดาโต๊ะอาซิส นายก. อบจ. ยะลา สนทนาถึงประเด็นบรรยากาศทางการเมืองและการแข่งขันทางการเมืองเลือกตั้งในเขต 3 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส	พิธีกร ดำรง พุฒตาล วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา ดาโต๊ะอาซิส เบ็ญหาวัน : นายก อบจ. จ. ยะลา
10. ตรวจสอบ นโยบายไทยรัก ไทย 2543)	พิธีกรกล่าวถึงความสำคัญของการเลือกตั้งเพราะจะทำให้ได้ตัวแทนที่ดี และเน้นย้ำให้เห็นว่าตัวแทนที่ดีคือผู้ที่จะสามารถเข้าไปจัดความทุกข์ยากให้ประชาชน พิธีกรสนทนากับคุณสุดารัตน์รองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย เกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรค	พิธีกร ดำรง พุฒตาล วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา สุดารัตน์ เกยุราพันธ์ : รองหัวหน้า พรรค ทรท.

¹ พระบรมราโชวาทที่ว่า “ในบ้านเมืองนี้ มีทั้งคนดี และคนไม่ดี การทำให้บ้านเมืองมีปกติสุขเรียบร้อยจึงไม่ใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้”

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
11. ปชป. กับปัญหา ชาติ (12 ธ.ค. 2543)	1. พิธีกรนำเสนอข้อมูลตัวเลขผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งนี้ซึ่งมีทั้งสิ้น 44,294,943 คน อยู่ในกรุงเทพฯ มากที่สุด 3,035,595 คน 2. พิธีกรสนทนากับคุณอภิสิทธิ์ร์องหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรค	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ : รองหัวหน้า พรรค ปชป.
12. กต. แจกใบ แดง (13 ธ.ค. 2543)	1. พิธีกรสนทนากับคุณสวัสดิ์ กต.กลาง ถึงขั้นตอนและหลักเกณฑ์การพิจารณาใบแดงให้ผู้สมัครเขต 2 จ. ชัยภูมิ เพื่อติดตามและแสดงให้เห็นถึงมาตรการของ กต. ในการดูแลการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรม และให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพิจารณาใบเหลือง 2. พิธีกรสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคุณสวัสดิ์ ผู้สมัครฯ มีพฤติกรรมที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และเสนอแนะให้ กต. ใช้มาตรการเด็ดขาด 3. พิธีกรกระตุ้นและเฝ้าใจให้ประชาชนเชื่อมั่นในพลังในการปฏิรูปผ่านการเลือกตั้งว่า สุดท้ายประชาชนจะเป็นผู้เลือกสรรคนดีเข้าสู่สภา	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. สวัสดิ์ โชติพานิชย์ : กต. ฝ่ายสืบสวนสอบสวนการทุจริตเลือกตั้ง (ทางโทรศัพท์)
13. นโยบายพรรค ราษฎร (15 ธ.ค. 2543)	1. พิธีกรสนทนาเกี่ยวกับข่าวความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง กรณีการแจกใบแดงให้แก่พรรคชาติพัฒนา 2. พิธีกรสนทนากับพล อ. อ. สมบุญ หัวหน้าพรรคราษฎรเกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรค	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วีระพันธ์ บุญโตมี (แทน) 3. พล อ.อ. สมบุญ ระวังส์ : หัวหน้าพรรคราษฎร
14. พระพยอมเตือน สติสังคม (18 ธ.ค. 2543)	1. พิธีกรสนทนาเกี่ยวกับกระแสข่าวความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง จากหนังสือพิมพ์ต่างๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นบรรยากาศการเลือกตั้ง 2. พิธีกรสนทนากับพระพยอมเพื่อตอกย้ำให้และเตือนใจผู้มีสิทธิให้ได้ดูคิดว่า ในการเลือกตั้งอย่าเห็นแก่อำมีสินจ้างด้วยการใช้ลัทธิภาษาที่รุนแรงว่า “ถ้าประชาชนเป็นเปรต เห็นแก่เงินเล็กน้อย ก็จะได้ ส.ส. เปรต รัฐมนตรีเปรต และรัฐบาลเปรตเข้าไปกินบ้านกินเมือง” พร้อมกับเน้นย้ำถึงวิธีการ	<u>พิธีกร</u> 1. สุวิช สุทธิประภา (แทน) 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. พระพยอม กัลยาโณ : ประธานมูลนิธิวัดสวนแก้ว

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
	พิจารณาตัวแทนที่ดี โดยกล่าวถึงลักษณะนักการเมืองไทยที่ดีว่า ต้องไม่ใช่ต้นทุนทางการเมืองสูงเพราะเมื่อเข้าไปแล้วอาจจะเข้าไปแสวงประโยชน์คืน นอกจากนี้ นักการเมืองที่ดีต้องมีคุณลักษณะของพระโพธิสัตว์ คือ มีความบริสุทธิ์ มีเมตตา มีปัญญา และมีความอดทน	
15. พบหัวหน้าพรรค ประชากรไทย (22 ธ.ค. 2543)	1. พิธีกรสนทนากับคุณสมัคร หัวหน้าพรรคประชากรไทยเกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรค	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วีระพันธ์ บุญโตมี (แทน) 3. สมัคร สุนทรเวช : หัวหน้าพรรคประชากรไทย
16. การเลือกตั้ง เมืองเก่า (25 ธ.ค. 2543)	1. พิธีกรสนทนากับคุณยุวัฒน์ ประธาน กกต. ออยุธยา ในประเด็นความแตกต่างระหว่างการจัดการเลือกตั้งแบบเก่าภายใต้การจัดการของกระทรวงมหาดไทย และแบบใหม่ภายใต้การจัดการของ กกต. เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มที่ดีของการเลือกตั้งระบบใหม่ 2. พิธีกรสนทนากับคุณยุวัฒน์ เรื่องเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่มีต่อผู้สมัครฯ แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งเหตุที่กำหนดให้ผู้สมัครแบบแบ่งเขตฯ ต้องพบปะประชาชนก็เพื่อให้ผู้สมัครฯ มาแสดงวิสัยทัศน์และรับฟังปัญหาประชาชน 3. พิธีกรสนทนาเกี่ยวกับประเด็นการแข่งขันการเลือกตั้ง และวิธีการทุจริตใหม่ๆ ในอยุธยาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศการเลือกตั้งและการทุจริตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 4. พิธีกรเตือนเจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือครูผู้ใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้คุณหรือให้โทษแก่ผู้สมัครฯ คนใดหรือพรรคการเมืองใด ด้วยการนำเสนอถึงบทลงโทษที่จะได้รับ	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. ดร. ยุวัฒน์ วุฒิเมธี : ประธาน กกต. จ. ออยุธยา
17. นโยบายของ พรรคเสรีธรรม	1. พิธีกรนำเสนอตัวเลขผู้มีสิทธิเลือกตั้งล่วงหน้านอกเขตฯ ซึ่งมีผู้มาลงทะเบียนไว้ 275,511 คนทั่วประเทศ และเฉพาะที่กรุงเทพฯ มี 160,083 คน พร้อมทั้งแจ้งถึงสถานที่จัดการเลือก	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
(28 ธ.ค. 2543)	ตั้งล่วงหน้า 2. คุณดำรงในฐานะประธานชมรมเมาไม่ขับเน้นย้ำและกระตุ้นกระตุ้นให้พรรคการเมืองเห็นความสำคัญของนโยบายป้องกันอุบัติเหตุของกระทรวงมหาดไทย โดยกล่าวอ้างถึงสถิติคนไทยที่เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ “เมาแล้วขับ” 3. พิธีกรสนทนากับคุณพินิตประธานที่ปรึกษาพรรคเสรีธรรมเกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรค	3. พินิต จารุสมบัติ : ประธานที่ปรึกษาพรรคเสรีธรรม
18. มองนโยบายต่างประเทศ (29 ธ.ค. 2543)	1. พิธีกรนำเสนอตัวเลขยอดผู้เสียชีวิตในวันที่ 29 ธ.ค. 2543 อันเนื่องจากการอุบัติเหตุทางถนน เพื่อกระตุ้นให้พรรคการเมืองและรัฐบาลเห็นความสำคัญของนโยบายป้องกันอุบัติเหตุด้วยการให้ความร่วมมือและสนับสนุนกับชมรมเมาไม่ขับอย่างจริงจัง 2. พิธีกรให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งแก่ประชาชน ว่าการเลือกตั้งล่วงหน้าขยายเวลาปิดหีบไปจนถึง 16 น. 3. พิธีกรสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคุณไกรศักดิ์ กรรมการต่างประเทศ ส.ว. เพื่อวิเคราะห์และวิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของพรรคการเมืองต่างๆ และเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางของนโยบายที่ดี	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วีระพันธ์ บุญโตมี (แทน) 3. ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ : กรรมการ การต่างประเทศ ของ ส.ว.
19. บรรยากาศการเลือกตั้งล่วงหน้า นอกเขต (1 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสนทนากับคุณกীরติกรเพื่อติดตามและสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศการเลือกตั้งล่วงหน้า และการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประจำหน่วย รวมทั้งเค้การทุจริตที่พบ 2. พิธีกรสนทนากับคุณกীরติกรเพื่อกระตุ้นคนรุ่นใหม่ให้ใส่ใจการออกมาเลือกตั้งและใช้วิจารณญาณเลือกคนดี โดยกล่าวว่าปัญหาของคนรุ่นใหม่คือความหวังในการปฏิรูปการเมือง	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. กীরติกร สืบสิงห์ : บัณฑิตจากคณะเศรษฐศาสตร์ มธ.
20. คนรุ่นใหม่กับการเลือกตั้ง (3 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสนทนาถึงประเด็นความคิดเห็นของคนหนุ่มสาวเกี่ยวกับการ(ไป)เลือกตั้ง โดยมีแขกรับเชิญเป็นนักศึกษา ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นความคิดของคนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกันก็เป็นการใช้คนรุ่นใหม่กับกระตุ้นจิตสำนึกการไปใช้สิทธิระหว่างกันเอง 2. พิธีกรสนทนากับแขกรับเชิญถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อลดคะแนนเสียงการเลือกตั้ง เพื่อให้สะท้อนถึงความเข้าใจในการ	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. บุญชาติ กอบกู้สกุล-เกียรติ : นศ. บริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มธ.

ข้อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
	เลือกตั้งระบบใหม่ของคนหนุ่มสาว ขณะเดียวกันก็เป็นการแนะนำผู้มีสิทธิคนอื่น 3. พิธีกรและแขกรับเชิญสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระแส “กาในช่องไม่เลือก” ขณะเดียวกันก็เป็นการให้ความรู้แก่ผู้มีสิทธิท่านอื่น ถึงวิธีการเลือกตั้ง เกี่ยวกับการแสดงเจตจำนงไม่ให้ลงคะแนนแก่ผู้สมัครฯ ท่านใดเลย 4. พิธีกรได้เปิดโอกาสให้แขกรับเชิญกล่าววาระต้นจิตสำนึกและเชิญชวนผู้มีสิทธิรุ่นราวคราวเดียวกันให้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง	4. นศ. ปีที่ 4 คณะวารสาร-ศาสตร์ฯ มธ.
21. การทำโพลล์ เลือกตั้ง (5 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรได้สนทนากับคุณศรีศักดิ์ ตัวแทนสำนักวิจัยเอแบคโพลล์เกี่ยวกับหลักความน่าเชื่อถือในการทำโพลล์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของโพลล์ของแต่ละสำนัก 2. พิธีกรได้ย้าเตือนกับผู้มีสิทธิว่า สุดท้ายผลการเลือกตั้งไม่ได้อยู่ที่ผลของโพลล์ (สำรวจว่าพรรคใด/คนใดจะได้รับการเลือกตั้ง)แต่อยู่ที่ประชาชน ซึ่งต้องใช้วิจารณญาณที่ดีในการเลือกตั้ง	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. ศ.ดร. ศรีศักดิ์ จามร มาน : ตัวแทนสำนักวิจัยเอแบคโพลล์
22. ² กทม. จะมีการ เลือกตั้งรอบสอง หรือไม่ (8 ม.ค. 2543)	1. พิธีกรสนทนากับคุณสกุล ผู้แทนมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย ถึงความเป็นไปได้ความเป็นได้ที่ กทม. จะมีการเลือกตั้งระบบใหม่ในมุมมองขององค์กรเอกชน ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป 2. พิธีกรสนทนากับคุณสกุลถึงปรากฏการณ์ที่ดีที่สะท้อนอยู่ใน การเลือกตั้งระบบใหม่ เช่น มีนักการเมืองแสดงสปิริตลาออก คนมาใช้เสียงมากขึ้น และการซื้อเสียงน้อยลง เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการปฏิรูปการเมืองของไทย ซึ่งกำลังจะมีทิศทางที่ดีขึ้น	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. สกุล สือทรงธรรม : ผู้แทนมูลนิธิองค์กรกลาง เพื่อประชาธิปไตย

² รายการตั้งแต่ตอนนี้เป็นต้นไป (22-30) ออกอากาศหลังระยะหลังการเลือกตั้งทั่วไปจนถึงการเลือกตั้งซ่อมในวันที่ 29 ม.ค. 2544

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
	3. พิธีกรสนทนากับคุณสกุลถึงปัญหาที่พบในการจัดการเลือกตั้งครั้งนี้ – เพื่อสะท้อนและกระตุ้นการทำงานของ กกต. จากมุมมองมูลนิธิองค์การกลางฯ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงในการตรวจสอบการทำงานของ กกต.	
23. สปีริต นักการเมือง (9 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสนทนาถึงความเป็นไปได้ของสังคมไทยเกี่ยวกับการมีรัฐบาลพรรคเดียว เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในขณะนั้น และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 2. พิธีกรกระตุ้นเร้าและเรียกร้องให้นักการเมืองท่านอื่นๆ ที่ไม่สามารถนำพรรคผ่านการเลือกตั้งได้ตามที่สัญญากับประชาชนไว้ ควรแสดงความรับผิดชอบทางการเมืองด้วยการลาออก เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี 3. พิธีกรเชิญชวนสื่อมวลชนให้มาร่วมยกย่องสรรเสริญนักการเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีอีกทางหนึ่ง	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. พล อ.อ. สมบุญ ระหงส์ : อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปไตย
24. ว่าที่รัฐบาลใหม่ กับนโยบายการ เกษตร (12 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสนทนากับคุณปองพลรองหัวหน้าพรรคไทยรักไทยถึงประเด็นความเป็นไปได้ของนโยบาย “พักหนี้เกษตรกร” ของพรรค เพื่อติดตามและตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายหาเสียงที่สัญญาเอาไว้กับประชาชน	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. ปองพล อติเรกสาร: รองหัวหน้าพรรค ทรท.
25. มุมมองการเลือกตั้ง ของพีเน็ต (P-Net)	1. พิธีกรสนทนากับพลเอกสายหยุด ประธานเครือข่าย ถึงการเตรียมการทำงานของ P-Net ก่อนถึงวันเลือกตั้งซ่อม เพื่อติดตามและตรวจสอบการเตรียมความพร้อมในการดูแลการเลือกตั้งขององค์กรที่มีบทบาท 2. พิธีกรสนทนากับพลเอกสายหยุดในประเด็นปัญหาการทุจริตในกระบวนการขยับ การนับคะแนน และการขานคะแนนที่พบในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 ม.ค. 2544 เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการทุจริตที่ยังมีอยู่ พร้อมทั้งกระตุ้นให้ประชาชนช่วยกันสอดส่องดูแลการทุจริตเลือกตั้งทั้งกระบวนการ 3. พิธีกรสนทนาในประเด็นเกี่ยวกับบทลงโทษต่อผู้ที่ทำให้การ	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา 3. พลเอกสายหยุด เกิดผล : ประธานเครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง (P-Net)

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
	เลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อเป็นการเตือนใจผู้ที่คิดทำ การทุจริต	
26. นโยบาย “30 บ. รักษาทุกโรค” เป็นจริงได้ หรือไม่ (17 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสนทนากับ น.พ. อำพล ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูป สุขภาพแห่งชาติเกี่ยวกับเรื่อง “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า” ในสังคมไทย เพื่อสะท้อนและตรวจสอบการเตรียมการตาม นโยบายและความเป็นไปได้ของนโยบาย 30 บ. รักษาทุกโรค ของพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นที่รัฐบาลในขณะนั้น	<u>พิธีกร</u> 1. สุวิษ สุทธิประภา (แทน) 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. น.พ. อำพล จินดา- วัฒน์ : ผู้อำนวยการ สำนักงานปฏิรูปสุขภาพ แห่งชาติ
27. พบเจ้าของ นโยบาย “30 บ. รักษาทุกโรค” (22 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสนทนาเพื่อกระตุ้นและให้ความมั่นใจแก่ประชาชน ว่า ประชาชนมีพลังในการปฏิรูปการเมืองได้ โดยกล่าวอ้างถึง กรณีประชาชนชาวฟิลิปปินส์ ซึ่งสามารถล้มล้างอำนาจที่ไม่ เป็นธรรมของประธานาธิบดีเอสตราด้าได้ 2. พิธีกรสนทนากับ น.พ. สุรพงษ์ กรรมการบริหารพรรคไทยรัก ไทยถึงความเป็นไปได้ของนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค เพื่อ สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้นโยบาย ดังกล่าวเป็นไปได้	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. น.พ. สุรพงษ์ สืบวงศ์ดี : กรรมการบริหารพรรค ททท.
28. ความรุนแรงใน การเลือกตั้งครั้ง ใหม่ (25 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสนทนาเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนออกมาเลือก ตั้งซ่อม เพื่อป้องกันการทุจริตและตรวจสอบการทุจริตในการ เลือกตั้งซ่อม โดยกล่าวว่า ประชาชนควรให้ความสำคัญกับ การเลือกตั้งซ่อมในวันที่ 29 ม.ค. 2544 เนื่องจากการเลือก ตั้งซ่อมดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะมีการทุจริตจะรุนแรงขึ้น 2. พิธีกรสนทนาเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนที่อยู่ในเขต เลือกตั้งที่ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ให้ออกมาใช้สิทธิ เพราะการ เลือกตั้งซ่อมตรงกับวันทำงาน และไม่มีเลือกตั้งล่วงหน้า เป็นโอกาสที่คะแนนจัดตั้งจะเข้ามาถ้าประชาชนไม่ออกมาใช้ สิทธิ	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา
29. เลือกตั้งใหม่... ใสสะอาด (26 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสนทนากับร้อยตรีวิจิตร เลขาธิการ กกต. และคุณ สยมพร รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อชี้ให้เห็นถึงบท บาทและการทำงานของโครงการ “อาสาสมัครพิทักษ์ ประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามาช่วย กกต.	<u>พิธีกร</u> 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา 3. ร้อยตรี วิจิตร อยู่สุภาพ

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกรและ แขกรับเชิญ
	ในการรณรงค์การเลือกตั้งครั้งใหม่ 2. พิธีกรสนทนาเพื่อต่อย้ำถึงวิธีการเลือกตั้งที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันบัตรเสีย โดยย้ำในประเด็นการกาเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้งว่า ต้องเป็น “กากบาท” เท่านั้น และกาลงในช่องที่อยู่หลังตัวเลขที่เราเลือก 3. พิธีกรสนทนากับคุณวิจิตร เลขชาติกร กกต. ถึงปัญหาและข้อบกพร่องในการทำงานของ กกต. ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น และกระตุ้นให้ประชาชนช่วยเหลือ กกต. ในการตรวจสอบการเลือกตั้งด้วย	: เลขชาติกร กกต. 4. สยามพร ลิ้มไพร : รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
30. ติดตามความ พร้อมในการ เลือกตั้ง (29 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรให้ข้อมูลตัวเลขผู้มีสิทธิเลือกตั้งซ่อมจากทั้งหมด 62 เขตเลือกตั้ง 29 จังหวัด มีผู้มีสิทธิทั้งสิ้น 6,525,955 คน ทั้งนี้เพื่อเตือนให้ผู้มีสิทธิที่อยู่ในเขตพื้นที่ดังกล่าวออกไปใช้สิทธิ 2. พิธีกรสนทนาเกี่ยวกับบรรยากาศการเลือกตั้งในภูมิภาคต่างๆ ที่มีการเลือกตั้ง เพื่อกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิในเขตเลือกตั้งซ่อมต่างๆ ออกไปใช้สิทธิ 3. พิธีกรเตือนผู้คิดจะทุจริตการเลือกตั้งว่าในครั้งนีกฎหมายเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากรัฐธรรมนูญ 2540 นี้เอาจริงกับผู้กระทำผิดมากขึ้น 4. พิธีกรให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งแก่ประชาชน โดยกล่าวว่า การเลือกตั้งซ่อมขยายเวลาปิดหีบไปจนถึง 16 น. 5. พิธีกรย้ำว่าผู้ที่อยู่ในเขตที่มีการเลือกตั้งซ่อมทั้ง 62 เขตเลือกตั้ง ต้องออกไปใช้สิทธิ เพราะถือเป็น “หน้าที่” ตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้มีสิทธิออกไปใช้สิทธิ เพราะถ้าไม่ไปใช้สิทธิถือว่ามีผิดเนื่องจากไม่ทำตามหน้าที่	พิธีกร 1. ดำรง พุฒตาล 2. วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา

1 การวิเคราะห์เนื้อหา

1.1 เนื้อหาสาระในรายการ

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาสาระที่นำเสนอในรายการสนทนาช่วงเช้า ทั้งสิ้น 30 ตอน พบว่ามีประเด็นหลักที่พบ 6 ประเด็น ดังนี้ คือ

1.1.1 เนื้อหาที่สร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ รายการได้ให้เนื้อหาสาระในการสร้างความตระหนักรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ ในหลายๆ ประเด็น คือ

(ก) การสร้างให้เกิดความตระหนักรู้ในความสำคัญของการเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้จากในหลายๆ ตอน เช่น ตอนปฐมฤกษ์ ซึ่งพิธีกรได้กล่าวเปิดตัวรายการด้วยการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ด้วยอธิบายถึงบทบาทและความสำคัญของสถาบันรัฐสภา ทั้งนี้เพราะรัฐสภาเป็นศูนย์รวมอำนาจในการแก้ไขปัญหา และออกกฎหมายต่างๆ เพื่อจะสนองต่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบสุขเรียบร้อยของประเทศชาติ นอกจากนี้เช่น การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ด้วยการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของระบบการเมืองกับระบบสังคม ซึ่งการแก้ไขปัญหาทางสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาแรงงานต่างชาติ ปัญหาการทุจริตในกระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น จะต้องอาศัยรัฐบาลที่มีนโยบายที่ดี ซึ่งการเลือกตั้งจะเป็นการสรรหาตัวแทนที่ดีที่จะสามารถเข้ามาแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆ นี้ได้ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งแบบตรงไปตรงมาว่าการเลือกตั้งจะนำมาซึ่งตัวแทนประชาชนผู้ที่จะเข้าไปทำหน้าที่ขจัดทุกข์ยากให้เรา เป็นต้น

นอกจากนี้ ในช่วงระยะเวลาหลังการเลือกตั้งทั่วไปจนถึงก่อนการเลือกตั้งซ่อมเสร็จสิ้น รายการก็ยังได้สร้างความตระหนักในความสำคัญของการเลือกตั้งซ่อม ด้วยการเน้นถึงให้เห็นถึงสาเหตุและความรุนแรงในการทุจริตเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในการเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้ (29 ม.ค. 2544) เพื่อให้ประชาชนที่ต้องออกมาเลือกตั้งซ่อม ได้รับรู้และเข้าใจถึงความจำเป็นซึ่งแตกต่างจากการเลือกตั้งทั่วไปที่เพิ่งผ่านมา (6 ม.ค. 2544)

(ข) การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งระบบใหม่ เนื่องจากการเลือกตั้งครั้งนี้มีความแตกต่างไปจากเดิมในเรื่องของระบบการเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลต่อวิธีการเลือกตั้ง รายการจึงได้ต่อยอดและแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งระบบใหม่ซึ่งมี 2 แบบ โดยทั้งนี้ รายการได้เน้นย้ำให้ผู้มีสิทธิทราบว่า ในการเลือกตั้งระบบใหม่ซึ่งมี 2 แบบรวมกัน คือแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยทางรายการได้อธิบายว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะได้รับบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ คือ บัตรเลือกตั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ในการลงคะแนนสำหรับการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองต้องใช้บัตรเลือกตั้งขนาดใหญ่ และสำหรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการลงคะแนนให้กับผู้สมัครฯ ในเขตที่ตนมีชื่อต้องลงในบัตรเลือกตั้งขนาดเล็ก โดยรายการได้นำเสนอถึงคำขวัญซึ่งง่ายแก่การจำและเข้าใจ อันจะทำให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องว่า “บัตรเล็กเลือกคนที่ชอบ บัตรใหญ่รอบคอบเลือกผู้บริหารประเทศ”

นอกจากนี้ รายการยังได้เน้นย้ำว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเลือกหมายเลขที่ต่างกันได้ ในบัตรลงคะแนนทั้งสองใบ คือ ไม่จำเป็นต้องเลือกเบอร์เดียวกันทั้ง 2 ใบ ทั้งนี้เป็นการแก้กลไกที่ผู้สมัครฯ บางท่านได้ไปสร้างความเข้าใจผิดๆ แก่ประชาชนด้วย และรายการก็ยังได้ย้ำถึงวิธีการเลือกตั้งซึ่งเป็นสิ่งเดิมๆ ที่ผ่านมาทุกครั้งอีกด้วย เช่น การลงคะแนนด้วยเครื่องหมายกากบาทในช่องว่างหลังหมายเลขที่ต้องการ เป็นต้น

สำหรับประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้ง นอกจากรายการจะนำเสนอเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อป้องกันการเกิดบัตรเสียแล้ว รายการยังได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการในการพิจารณาลงคะแนนให้แก่พรรคการเมือง เพื่อให้สามารถเลือกตั้งพรรคหรือบุคคลได้ถูกต้อง สมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอีกด้วย โดยรายการได้เน้นย้ำถึงการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อมากเป็นพิเศษเพราะเป็นสิ่งใหม่ ทั้งนี้ รายการอธิบายถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ว่าหลักการตามที่รัฐธรรมนูญระบุไว้ บุคคลที่อยู่รายชื่อผู้สมัครฯ ของพรรคการเมืองคือบุคคลที่จะเข้าไปเป็นรัฐมนตรี ทำหน้าที่บริหารประเทศ ในกระทรวงและตำแหน่งต่างๆ ตามที่พรรคการเมืองได้สรรหาไว้ และนโยบายของพรรคจะเป็นกำหนดทิศทางที่ประเทศจะต้องได้รับการพัฒนาไป ดังนั้น เกณฑ์สำคัญในการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อนี้จึงต้องพิจารณาที่บุคคลซึ่งมีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น ประกอบกับการพิจารณานโยบายหาเสียงของพรรคเป็นสำคัญ

(ค) การให้ความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท อำนาจ และหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลและตรวจสอบการเลือกตั้งในครั้งนี้ เนื่องจากในการ

เลือกตั้งครั้งนี้มีองค์กรที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ดูแลจัดการเลือกตั้ง รณรงค์ และตรวจสอบให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมเกิดขึ้นหลายองค์กร ไม่ว่าจะ เป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงหรือองค์กรเอกชนที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ และตรวจสอบการเลือกตั้งครั้งนี้

- บทบาท หน้าที่ และอำนาจของกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) รายการได้นำเสนอถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ กกต. ซึ่งได้นำเสนอเนื้อหาเพื่อทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในการทำหน้าที่ของ กกต. ซึ่งบทบาทในการทำงานของ กกต. ที่รายการได้นำเสนอในรายการ ได้แก่

- การดูแลจัดการและเตรียมการเลือกตั้ง
- การตรวจสอบให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม
- การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ให้กับประชาชน
- การให้ความสนับสนุนและร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนเพื่อรณรงค์และตรวจสอบการเลือกตั้งต่างๆ

- บทบาท และหน้าที่ขององค์กรเอกชนที่ตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รณรงค์การเลือกตั้งและตรวจสอบการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวอย่างสุจริตใจของประชาชน และเป็นอิสระจากการแทรกแซงการทำงานของ กกต. ซึ่งได้แก่ เครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง (P-Net) มูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย และ ศูนย์ประสานองค์กรเอกชนเพื่อตรวจสอบการเลือกตั้ง ทั้งนี้ องค์กรเอกชนเหล่านี้มีหน้าที่สำคัญ ที่ทางรายการได้นำเสนอผ่านทางรายการ ได้แก่

- รณรงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- รณรงค์ให้ประชาชนออกมาเลือกตั้ง
- รณรงค์ให้ประชาชนร่วมตรวจสอบการเลือกตั้ง
- ตรวจสอบการเลือกตั้ง และการทำงานของ กกต.

- บทบาท และหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งให้แก่ประชาชน ถือเป็นหน่วยงานที่เข้ามาช่วยในการทำงานของ กกต. ซึ่งต่างจากการทำงานขององค์กรเอกชน เนื่องจากมักจะ

เป็นในลักษณะการให้ความร่วมมือในการทำงานโครงการใดโครงการหนึ่งร่วมกับ กกต. อยู่ภายใต้การดูแลของ กกต. และไม่มีบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของ กกต. ซึ่งได้แก่ โครงการชูธงเพื่อประชาธิปไตยของกรมการปกครอง และโครงการอาสาสมัครพิทักษ์ประชาธิปไตยของ กรมการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้หน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวที่รายการได้นำเสนอ พบว่าดังนี้

- สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ให้กับอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการ
- รณรงค์ให้อาสาสมัครไปสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ให้แก่ประชาชน
- รณรงค์ให้อาสาสมัครและประชาชนเข้าร่วมตรวจสอบการทุจริตเลือกตั้งในเขตของตน

1.1.2 เนื้อหาที่กระตุ้นจิตสำนึกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ตลอดจน ให้ใช้วิจารณญาณในการเลือกตั้ง เช่น การชี้ให้เห็นถึงพลังของประชาชนในการปฏิรูปการเมืองและการเลือกตั้ง ตลอดจนได้ชี้ให้เห็นว่าการที่บ้านเมืองจะได้คนดีเข้าไปบริหารประเทศนั้นก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของประชาชนทั้งสิ้น ซึ่งเหล่านี้เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในพลังทางการเมืองของตนที่จะเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองให้เป็นไปในทางที่ดี และเมื่อประชาชนเกิดความเชื่อมั่นแล้ว ย่อมจะนำไปสู่ทัศนคติทางการเมืองที่ดี และทำให้เกิดพฤติกรรมทางการเมือง โดยทั้งนี้ พบว่าการนำเสนอเนื้อหาสาระในรายการหวังผลเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองสำคัญ 3 ประการ คือ

- การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- การใช้วิจารณญาณในการเลือกตั้งเพื่อให้ได้คนดี
- การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง

นอกจากนี้ ในบางตอนรายการยังได้กระตุ้นจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่ให้ออกมาเลือกตั้งด้วยการเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้มาแสดงความคิดเห็นและเชิญชวนคนรุ่นราวคราวเดียวกันให้ออกมาทำหน้าที่ในครั้งนี้อีกด้วย

สำหรับเนื้อหาเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนใช้วิจารณญาณในการเลือกคนดีตลอดจนพรรคการเมืองที่ดีเข้าไปเป็นตัวแทนและเข้าไปบริหารประเทศแทนตนนั้น พิธีกรได้ัญเชิญพระบรมราชาภาพ

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มานำเสนอในรายการด้วย ซึ่งพระบรมราชโองการครั้งนี้มีความว่า “ในบ้านเมืองนี้ทั้งคนดีและคนไม่ดี การทำให้บ้านเมืองมีปกติสุขเรียบร้อยจึงไม่ใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตือนสติให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นความสำคัญของการได้ผู้แทนที่ดี ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกคนดีเข้าสู่สภา

มีข้อน่าสังเกตว่า การนำเสนอเนื้อหาในประเด็นนี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นบทบาทของพิธีกรทั้งสองท่านมากกว่าแขกรับเชิญ โดยวิธีการนำเสนอจะปรากฏในหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้คำพูดที่ปลุกใจ เร้าใจ ให้ข้อคิด และเตือนใจ เช่น การพูดถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง การปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในพลังทางการเมืองของพลเมือง การสร้างความเชื่อมั่นในการเลือกตั้งระบบใหม่ว่าจะสามารถนำไปสู่การปฏิรูปการเมืองได้ ตลอดจนการเตือนว่า การไปเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน หากผู้ใดไม่ไปเลือกตั้งจะเสียสิทธิทางการเมือง 8 ประการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วิทยากรได้เปิดโอกาสให้ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ได้เข้ามาร่วมรายการเพื่อร่วมกระตุ้นจิตสำนึกสมาชิกทางการเมืองอื่น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ด้วยกันเพื่อให้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้วย

1.1.3 เนื้อหาที่เป็นการป้องปรามการทุจริตเลือกตั้ง ตลอดจนป้องกันการทำผิดพระราชบัญญัติการเลือกตั้งอื่นๆ วิทยากรได้นำเสนอเนื้อหาด้วยการเตือน ทั้งนี้แบ่งวิธีการเตือนออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

- การเตือนการให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทลงโทษแก่ผู้ที่จะทำการทุจริต หรือการทำผิดพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง เช่น บทลงโทษผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ใช้บัตรอื่นที่มีใช้บัตรเลือกตั้ง ลงคะแนนเลือกตั้ง ต้องจำคุกตั้งแต่ 1-10 ปี และปรับตั้งแต่ 1 หมื่น- 2 แสนบาท และให้ศาลเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง 10 ปี หรือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งใน มาตรา 113/1 บอกว่า ผู้ใดทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือเป็นผู้กระทำการอันใดอันเป็นเท็จ เพื่อแก่งแย่งให้ผู้สมัครถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่ให้มีการประกาศผล อันเป็นเหตุให้มีการเลือกตั้งใหม่ หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งใหม่ด้วย เป็นต้น

ทั้งนี้วิทยากรได้นำเสนอเนื้อหาในประเด็นนี้ด้วยวิธีการนำเสนอถึงบทลงโทษตามกฎหมายเพื่อเป็นการเตือนผู้ที่คิดจะทุจริตมากที่สุด

- การดักเตือน ด้วยการใช้ศาสนาหรือธรรมะ ซึ่งจะเห็นได้ในตอนที่รายการได้เชิญ พระพยอมมาร่วมรายการ ซึ่งท่านได้กล่าวถึง การทุจริตเลือกตั้งและการซื้อสิทธิขายเสียงว่าเป็น การทำบาปทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย เป็นต้น

นอกจากนี้ รายการยังได้เตือนผู้มีสิทธิด้วยว่า การเห็นแก่อำิสสินจ้างและการ เลือกตัวแทนที่ทุจริตเลือกตั้งหรือซื้อเสียงเข้าไปเป็นตัวแทน จะเป็นการเลือกตัวแทนที่เข้าไปทำให้ บ้านเมืองเดือดร้อนอย่างเช่นที่ผ่านๆ มา เป็นต้น

1.1.4 เนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมือง เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกตั้ง ในการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรคการเมืองนี้ รายการได้ใช้วิธีการนำเสนอด้วยการ ให้ตัวแทนพรรคการเมืองมาเป็นผู้แถลงในรายการด้วยตนเอง ซึ่งพรรคการเมืองที่มีโอกาสได้เข้ามาร่วมในรายการส่วนมากมักจะเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่และขนาด กลางซึ่งเป็นที่รู้จักของสังคม และบุคคลที่จะเข้ามาแนะนำเนื้อหาเกี่ยวกับนโยบายของพรรคมักจะเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสำคัญของพรรค ไม่ว่าจะเป็นรองหัวหน้าพรรคจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่ เช่น คุณสุदारัตน์ เกยุราพันธ์ รองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย หรือคุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ รองหัวหน้า พรรคประชาธิปัตย์ นอกจากนี้ ยังมีตำแหน่งอื่นๆ เช่น หัวหน้าพรรคหรือประธานกรรมการที่ ปรึกษาพรรค จากพรรคการเมืองขนาดเล็ก เช่น คุณสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และ คุณพินิต จารุสมบัติ ประธานกรรมการที่ปรึกษาพรรคเสรีธรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ดี มีข้อน่าสังเกตคือ รายการเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองแถลงถึงนโยบายของ พรรคได้อย่างเสรี จะซักถามเพียงประเด็นที่ยังเป็นข้อสงสัยในนโยบายนั้น และจะเป็นการเชิญตัว แทนของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งมาร่วมรายการเพียงพรรคเดียว เพื่อให้ใช้เวลาได้เต็มที่ ในการชี้แจงนโยบายของพรรค โดยไม่เปิดโอกาสผู้สมัครฯ ที่มาร่วมรายการวันนั้นอภิปรายพาด พิงถึงพรรคการเมืองหรือนักการเมืองคนใดในระหว่างการแถลงนโยบาย แต่ทว่าหลังการเลือกตั้ง ทั่วไป รายการได้ทำการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการดำเนินนโยบายของพรรคไทยรักไทยซึ่ง เป็นที่พรรครัฐบาลในบางนโยบาย และมีการตั้งคำถามเพื่อชี้แจงให้ตอบได้ตรงประเด็น เช่น ใน ตอนที่เชิญคุณปองพล อติเรกสาร รองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย มาอธิบายถึงแนวทางความเป็นไป ได้ในการดำเนินนโยบายพักหนี้เกษตรกร และในตอนที่เกี่ยวข้อง น.พ. สุรพงศ์ สืบวงศ์ลี กรรมการ บริหารพรรคไทยรักไทย มาแถลงถึงแนวทางในการดำเนินนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นต้น

1.1.5 กระแสข่าวความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง รวมถึงการทุจริตการเลือกตั้ง รายการได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวเหตุการณ์ทางการเมืองการเลือกตั้งและการทุจริตที่เกิดขึ้นจากพื้นที่ต่างๆ เพื่อแสดงสะท้อนให้เห็นถึง การรายงานบรรยากาศการเลือกตั้ง ความเคลื่อนไหวของตัวแสดงหรือกลุ่มองค์กรทางการเมือง และสถานการณ์หรือพฤติกรรมกรรมการทุจริตเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในสังคม หรือเกิดขึ้นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวของคนในสังคมที่มีต่อการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังเป็นการสะท้อนและชี้ให้เห็นถึงระดับความเข้าใจหรือความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ และข้อกำหนดทางกฎหมายการเลือกตั้งของคนในสังคมขณะนั้น ตลอดจนสะท้อนถึงประสิทธิผลในการปฏิรูปการเมืองของรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งระบบใหม่ ทั้งนี้วิธีการนำเสนอเนื้อหาในประเด็นต่างๆ รายการจะใช้แหล่งบุคคลจากพื้นที่มาสนทนาในห้องส่งหรือผ่านทางโทรศัพท์ ประกอบกับแหล่งข่าวจากสื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์) ในการนำเสนอ และสำหรับวันเลือกตั้ง ทั้งวันเลือกตั้งทั่วไป และวันเลือกตั้งซ่อม ก็จะมีการใช้ผู้สื่อข่าวของสถานีประจำภูมิภาคนั้นๆ รายงานสดเข้ามายังห้องส่ง

1.1.6 เนื้อหาอื่นๆ ที่เฉพาะเจาะจงที่ต้องการสื่อไปถึงบุคคลกลุ่มที่ 3 (third party) นอกจากรายการจะมีเป้าหมายเพื่อสื่อสารไปยังผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้ว ขณะเดียวกัน รายการได้เป็นช่องทางให้พิธีกรและผู้ร่วมรายการได้สื่อสารไปถึงกลุ่มองค์กรทางการเมืองบางกลุ่มอีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กลุ่มองค์กรทางการเมืองที่รายการมักจะสื่อสารไปถึง ได้แก่

- กลุ่มสื่อมวลชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้กระตุ้นและเรียกร้องให้สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการรณรงค์การเลือกตั้งอย่างจริงจังและนำเสนอเนื้อหาที่จะเป็นประโยชน์ในการกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิเกิดจิตสำนึกที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งนี้ผู้ที่แสดงบทบาทในการเรียกร้องต่อสื่อมวลชนคือ คุณดำรง พุฒตาล ซึ่งทำหน้าที่เป็นพิธีกรนั่นเอง

- กลุ่มพรรคการเมือง นักการเมือง และผู้สมัครฯ ทั้งนี้ ก็เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของพรรคการเมืองให้นำเสนอคนดี และนโยบายที่ดีเพื่อให้ประชาชนได้พิจารณา โดยรายการได้ชี้ให้เห็นถึงนโยบายทางสังคมที่ถูกกละเลยบางประการที่พรรคการเมืองควรหันกลับมาพิจารณาให้ความสำคัญ เช่น นโยบายแรงงานต่างด้าว นโยบายป้องกันอุบัติเหตุ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังได้กระตุ้นและเรียกร้องให้นักการเมืองแสดงความรับผิดชอบต่อผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นตามที่สัญญาไว้กับประชาชน ด้วยการยกตัวอย่างของนักการเมืองที่ดีและเชิญมาร่วมรายการ เพื่อกระตุ้นให้สถาบัน

ทางการเมืองเกิดมีวัฒนธรรมและบรรทัดฐานทางการเมืองที่ดี โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการกระตุ้นจิตสำนึกของสถาบันทางการเมืองนี้ คือ คุณดำรง พุฒตาล เช่นเดียวกัน

- กกต.(กลาง) ทั้งนี้รายการได้สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของ กกต. ในเขตหรือจังหวัด ด้วยการเชิญบุคคลจากท้องถิ่นนั้นมาร่วมรายการ และสอบถามถึงความ(ไม่)เข้าใจของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่และวิธีการเลือกตั้ง ซึ่งแขกรับเชิญดังกล่าวและรายการจึงเป็นเสมือนกระจกสะท้อนการทำงานของ กกต. นั่นเอง ขณะเดียวกันก็ได้กระตุ้นให้ กกต. เร่งดำเนินการเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชน นอกจากนี้ ในตอนที่มีการเชิญเป็นตัวแทนจากองค์กรเอกชนต่างๆ ซึ่งมีหน้าในการตรวจสอบการทำงานของ กกต. บุคคลเหล่านั้นก็จะมาทำการสื่อสารถึง กกต. เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการจัดการเลือกตั้งและการทุจริตการเลือกตั้งที่พบในกลุ่มเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อให้ กกต. ได้หาทางจัดการแก้ไขให้กลไกต่างๆ มีความบริสุทธิ์และยุติธรรมมากที่สุด

1.2 กลุ่มองค์กรหรือสมาชิกทางการเมืองที่มีโอกาสเข้ามาร่วมรายการ

1.2.1 กลุ่มผู้ทำหน้าที่ในการจัดการดูแล รณรงค์ และตรวจสอบการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วย กกต. ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรง องค์กรเอกชนต่างๆ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดจากความสมัครใจของประชาชน และหน่วยงานของรัฐซึ่งได้รับความมอบหมายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์การเลือกตั้งครั้งนี้ ทั้งนี้ กลุ่มองค์กรทางการเมืองกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่เข้ามามีบทบาทในการเป็นแหล่งข้อมูลบุคคลมากที่สุด

(ก) กรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เป็นผู้ที่มีหน้าที่หลัก ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ดูแลจัดการเลือกตั้ง และดำเนินการต่างๆ ให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยรายการสนทนาช่วงเช้านี้ ได้เชิญ ทั้ง กกต. กลาง คือ คุณสวัสดิ์ โชติพานิช มาร่วมรายการสนทนาโดยผ่านทางโทรศัพท์ นอกจากนี้ ยังมีเลขาธิการการเลือกตั้ง คือ ร้อยตรีวิจิตร อยู่สุภาพ มาร่วมรายการในห้องส่ง และยังได้เชิญ ประธาน กกต. จังหวัด มาร่วมรายการผ่านทางโทรศัพท์อีกด้วย ทั้งนี้ ตัวแทนจากกลุ่มนี้มักจะเข้ามานำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำงาน บทบาท และหน้าที่ขององค์กร ขณะเดียวกันก็ให้ความรู้และคำแนะนำแก่สมาชิกในสังคมเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่และวิธีการเลือกตั้งที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศการเลือกตั้ง ความเคลื่อนไหว และสถานการณ์การทุจริตในพื้นที่ อีกด้วย

(ข) องค์กรเอกชนซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่สร้างความเข้าใจ ทัศนคติ และตรวจสอบการเลือกตั้ง ให้บริสุทธิ์ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ และวิธีการเลือกตั้งที่ถูกต้อง นอกจากนี้ องค์กรกลุ่มนี้ ยังมีบทบาทในการตรวจสอบการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานและความเป็นกลางของ กกต. อีกด้วย องค์กรเอกชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้แก่ เครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง (P-Net) มูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย และศูนย์ประสานองค์กรเอกชนเพื่อการตรวจสอบการเลือกตั้ง

(ค) หน่วยงานของรัฐซึ่งได้รับมอบหมายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ ตลอดจนส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ กรมการปกครอง ซึ่งให้ความร่วมมือกับ กกต. ใน “โครงการชูธงเพื่อประชาธิปไตย” และ กรมการพัฒนาชุมชน ที่ให้ความร่วมมือกับ กกต. ในการดำเนิน “โครงการอาสาสมัครพิทักษ์ประชาธิปไตย” ซึ่งตัวแทนจากองค์กรกลุ่มนี้จะมาทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของโครงการที่ตนรับผิดชอบ

1.2.2 กลุ่มพรรคการเมืองและผู้สมัครฯ ตัวแสดงทางการเมืองกลุ่มนี้เข้ามามีบทบาทเป็นแหล่งข้อมูลในรายการสำคัญรองจากกลุ่มแรก โดยทั้งนี้ ตัวแทนพรรคการเมืองที่เข้าร่วมในรายการสนทนาช่วงเช้าส่วนมากจะเป็นผู้สมัครฯ แบบบัญชีรายชื่อ และเป็นผู้มีตำแหน่งสำคัญในพรรคการเมืองนั้นๆ เพราะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรคได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น ตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค สำหรับพรรคการเมืองขนาดใหญ่ เช่น พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคไทยรักไทย หรือตำแหน่งหัวหน้าพรรค สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็ก เช่น พรรคราษฎร และพรรคพรรคประชากรไทย รวมทั้งตำแหน่งประธานกรรมการที่ปรึกษาพรรค เช่น พรรคเสรีธรรม

นอกจากนี้ ตัวแทนพรรคการเมืองที่มีโอกาสได้เข้าร่วมรายการซึ่งไม่ได้มาทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรค ได้แก่ ตัวแทนพรรคการเมืองซึ่งมาร่วมรายการทางโทรศัพท์เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับประเด็นในกระแสข่าวในขณะนั้น

1.2.3 กลุ่มนักการเมือง ซึ่งประกอบด้วย นักการเมืองในระดับประเทศ และนักการเมืองในระดับท้องถิ่น ซึ่งเข้ามาทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเมืองและบรรยากาศการเลือกตั้งในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ทั้งนี้ สำหรับนักการเมืองในระดับประเทศที่ได้เข้าร่วมในรายการ ได้แก่ สมาชิกวุฒิสภา ส่วนนักการเมืองในระดับท้องถิ่นจะประกอบด้วย ประธานองค์การบริหารส่วน

ตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อย่างไรก็ตาม ในตอนที่รายการได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศที่ควรจะเป็นและวิจารณ์นโยบายต่างประเทศของพรรคการเมืองต่างๆ นั้น รายการได้เชิญกรรมการ การต่างประเทศ ของวุฒิสภามาเป็นผู้ร่วมรายการ

1.2.4 กลุ่มตัวแทนประชาชน และสถาบันอื่นๆ ในสังคม ได้แก่ ตัวแทนคนรุ่นใหม่ซึ่งเข้ามาร่วมรายการเพื่อหน้าที่กระตุ้นจิตสำนึกคนรุ่นเดียวกันให้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และตัวแทนจากสถาบันสงฆ์ เพื่อมาทำหน้าที่เตือนสติสมาชิกในสังคมไม่ให้ทำบาปด้วยการทำทุจริตการเลือกตั้ง เป็นต้น

1.3 การนำเสนอเนื้อหาในรายการ

จากการศึกษาพบว่า รายการนี้ได้นำเสนอเนื้อหาสาระในแต่ละตอนได้อย่างมีความสอดคล้องกับช่วงเหตุการณ์หรือภาวะสถานการณ์ในขณะนั้นๆ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ตามลำดับภาวะการณ์ของเหตุการณ์ต่างๆ ดังนี้

1.3.1 รายการในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป (ตั้งแต่ 13 พ.ย. 2543 – 6 ม.ค.2544)

ในช่วงที่ 1 : รายการนี้เริ่มออกอากาศตั้งแต่วันที่ 13 พ.ย. 2543 ซึ่งเกิดขึ้นหลังการประกาศยุบสภาในวันที่ 7 พ.ย. 2543 ดังนั้น สังคมจึงยังอยู่ในภาวะเปราะบางการเมืองในรูปแบบ “เกมการเมือง” รายการจึงได้มักจะนำเสนอถึงประเด็นเนื้อหาเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะความสำคัญของการเลือกตั้งระบบใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้บรรยากาศทางการเมืองของประเทศดีขึ้น ประกอบกับการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่

ในช่วงที่ 2 : ภายหลังจากมีการเปิดรับสมัครผู้สมัครฯ แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 20 พ.ย. 2543 แล้ว รายการเริ่มนำเสนอเนื้อหาที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระแสความเคลื่อนไหวการเลือกตั้งจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการติดตามถึงบรรยากาศการเลือกตั้ง การตรวจสอบเค้าการทุจริตเลือกตั้ง ตลอดจนความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ยังได้สร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่มาอย่างต่อเนื่อง

ในช่วงที่ 3 : รายการได้มุ่งเน้นที่จะนำเสนอถึงเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรคการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ทั้งนี้เพราะนโยบายถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นการเลือกระดับประเทศ กล่าวคือ ไม่ว่าจะอยู่ที่เขตพื้นที่ใดในประเทศไทย ก็ต้องเลือกรายชื่อและหมายเลขของพรรคการเมืองที่ลงสมัครแบบบัญชีรายชื่อ เหมือนกันทั่วประเทศ ดังนั้น การเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองได้หาเสียงผ่านทางช่องทางสื่อโทรทัศน์จะสามารถทำให้ผู้มีสิทธิทั่วประเทศได้ข้อมูลนโยบายไปประกอบการตัดสินใจพร้อมกัน

สำหรับ ในช่วง 2-3 ตอนสุดท้าย ก่อนถึงการเลือกตั้งทั่วไป รายการได้เน้นให้คนรุ่นใหม่ออกมากระตุ้นจิตสำนึกและเชิญชวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ออกมาใช้สิทธิ อย่างไรก็ตาม พบว่า รายการได้สร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่อย่างสม่ำเสมอ

1.3.2 รายการในช่วงหลังการเลือกตั้งทั่วไป ถึงก่อนการเลือกตั้งซ่อมเสร็จสิ้น (8 ม.ค. – 29 ม.ค. 2544) พบว่า รายการได้นำเสนอเนื้อหาเพิ่มเติมจากในช่วงเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้ง (หัวข้อ 1.3.1) สำคัญแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- ประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์หลังจากการเลือกตั้งทั่วไป ไม่ว่าจะเป็ผลดีหรือปัญหาของการเลือกตั้งระบบใหม่ และรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เช่น จำนวนของผู้ไปใช้สิทธิมีเปอร์เซ็นต์สูงกว่าการเลือกตั้ง ส.ส. ทุกครั้งที่ผ่านมา หรือ นักการเมืองอาวุโสลาออกเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อผลการเลือกตั้งที่ไม่สามารถนำพรรคของตนได้รับการเลือกตั้งได้ ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีงาม สำหรับปัญหาที่พบ เช่น ปัญหาในการดำเนินการจัดการเลือกตั้งของ กกต. และปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง เป็นต้น

- ประเด็นเนื้อหาเพื่อเป็นการติดตามความพร้อมในการเตรียมการเลือกตั้ง หรือ การทำหน้าที่รณรงค์และตรวจสอบการเลือกตั้งครั้งใหม่ (29 ม.ค. 2544) ขององค์กรต่างๆ ได้แก่ กกต. และ เครือข่ายองค์กรเอกชนเพื่อตรวจสอบการเลือกตั้ง (P-Net) เพื่อดำเนินและจัดการการเลือกตั้งซ่อมที่จะมีขึ้น ให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม

รายการสัมภาษณ์ช่วงคำ

จากการศึกษาเนื้อหารายการสัมภาษณ์ช่วงคำทั้งหมด 10 ตอน พบว่า มีเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอเนื้อหาเหล่านั้น ดังต่อไปนี้

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกร และแขกรับเชิญ
1. ปฐมฤกษ์/การเตรียมความพร้อมของ กกต. (23 ต.ค.2543)	1. พิธีกรร่วมสนทนากับแขกรับเชิญซึ่งเป็นคณะ กกต. ว่า หากมีการยุบสภา ตามกฎหมายใหม่กำหนดให้มีการเลือกตั้งภายใน 60 วัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนถึงเหตุการณ์ทางการเมืองที่กำลังจะมีขึ้น 2. พิธีกรสัมภาษณ์แขกรับเชิญถึงข้อกำหนดการเลือกตั้งโดยระบุว่า “กกต. ต้องจัดการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน” เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนดใหม่ 3. พิธีกรสัมภาษณ์แขกรับเชิญถึงกฎหมายว่าด้วย “การใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้านอกเขต” ของผู้ที่อยู่ต่างภูมิลำเนาและต่างประเทศ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้านอกเขต 4. พิธีกรสัมภาษณ์ถึงบทบาท อำนาจ หน้าที่ ของ กกต. ในการดูแลและจัดการเลือกตั้งระบบใหม่ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของ กกต.	พิธีกร 1. รศ.ธงทอง จันทรางศุ (พิธีกรรับเชิญ) 2. ดร.บวรศักดิ์ สุวรรณ (พิธีกรรับเชิญร่วม) แขกรับเชิญ 3. โคทม อารียา : คณะ กกต.
2. เตรียมความเข้าใจก่อนยุบสภา (30 ต.ค. 2543)	1. พิธีกรสัมภาษณ์คุณบวรศักดิ์ เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้าถึงลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นหลังการยุบสภา ตามที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนด เพื่อให้ความรู้ทางการเมืองและทางกฎหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่กำลังจะมีขึ้น 2. พิธีกรสัมภาษณ์แขกรับเชิญถึง ความหมายของ “การยุบสภา” ทั้งในทางการเมือง และทางกฎหมาย เจตนารมณ์ของการยุบสภา การยุบสภาไทยในทางปฏิบัติโดยเปรียบเทียบกับการยุบสภาของอังกฤษ และผลของการยุบสภา ตลอดจนรัฐบาลรักษาการณ์ เพื่อให้ความรู้ทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย	พิธีกร 1. จักรภพ เพ็ญแข (พิธีกร) แขกรับเชิญ 2. ดร.บวรศักดิ์ สุวรรณ : เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า 3. รศ.ธงทอง จันทรางศุ : คณะบดี คณะนิติศาสตร์ จุฬาฯ

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกร และ แขกรับเชิญ
3. จับตาการ เลือกตั้ง ภาคเหนือ - สัจจร/ เชียงใหม่ (6 พ.ย. 2543)	<u>เวทีในห้องส่ง</u> 1. พิธีกรสัมภาษณ์คุณยุวรัตน์ ตัวแทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง เกี่ยวกับความพร้อมในการสร้างความสำเร็จในเรื่องการ เลือกตั้ง และมาตรการในการปราบปรามการทุจริตเลือกตั้ง เพื่อสะท้อนบทบาท หน้าที่ และอำนาจ ของ กกต.ที่มีในการ เลือกตั้งระบบใหม่ <u>เวทีนอกพื้นที่</u> 2. พิธีกรสัมภาษณ์ รศ.ดร.ธเนศวร์ อาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ ม. เชียงใหม่ เกี่ยวกับลักษณะทางการเมืองของภาคเหนือ และ การแข่งขันทางการเมืองเลือกตั้งในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสะท้อนให้ เห็นถึงลักษณะการเมืองในพื้นที่ 3. พิธีกรสัมภาษณ์คุณมนัส กำนัน ต.ฟ้าฮ่าม จ.เชียงใหม่ถึง บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่ดี เพื่อกระตุ้นเตือนใจให้ผู้นำท้องถิ่น และนักการเมืองท้องถิ่นที่ต้องทำตัวเป็นกลาง 4. พิธีกรสัมภาษณ์คุณยุวรัตน์เกี่ยวกับความผิดพลาดทางการเมืองเลือกตั้ง ในการแจกซองของเขตเทศบาลของผู้สมัครฯ เพื่อเตือนผู้สมัครฯ ถึง ความผิดพลาดกฎหมายเกี่ยวกับการทำผิดทุจริตเลือกตั้ง <u>เวทีในห้องส่ง</u> 5. พิธีกรสัมภาษณ์คุณยุวรัตน์เกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อมวลชนใน การรายงานข่าวความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง และ “หลักการ จัดสรรเวลา” เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของสื่อ มวลชน 6. พิธีกรกล่าวปิดรายการ โดยย้ำว่า “ประชาชนไทยต้องตระหนัก และสำนึกในหน้าที่ว่า การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการทำเพื่อชาติ (ดังนั้น) เพื่อชาติแล้ว (ประชาชนควร) ต้องทำได้ทุกอย่าง” เพื่อ กระตุ้นให้ประชาชนสำนึกในการทำหน้าที่ และกระตุ้นให้ ประชาชนออกไปเลือกตั้งด้วยวิจารณญาณที่ดีออกไปเลือกตั้ง ด้วยวิจารณญาณที่ดี	<u>พิธีกร-ห้องส่ง</u> 1. จักรภพ เพ็ญแข 2. ยุพา เพ็ชรฤทธิ์ <u>แขกรับเชิญ-ห้องส่ง</u> 3. ยุวรัตน์ กมลเวชช : คณะกรรมการการเลือกตั้ง <u>พิธีกร-นอกห้องส่ง</u> 4. สุวิษ สุทธิประภา 5. อรวรรณ ชูดี <u>แขกรับเชิญ-นอกห้องส่ง</u> 7. รศ.ดร. ธเนศวร์ เจริญเมือง : อาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ ม. เชียงใหม่ 8. มนัส มีรัตน์ : กำนัน ต.ฟ้าฮ่าม จ.เชียงใหม่

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกร และ แขกรับเชิญ
4. จับตาการ ทุจริตเลือกตั้ง ในชลบุรี - สัณฐกร / ชลบุรี (13 พ.ย. 2543)	<u>เวทีในห้องส่ง</u> พิธีกรสัมภาษณ์คุณเสงี่ยมถึงบทบาทและหน้าที่ของสภานายความในการเลือกตั้งครั้งนี้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ขององค์เอกชนที่มีส่วนในการรณรงค์และตรวจสอบการเลือกตั้ง พิธีกรสัมภาษณ์คุณเสงี่ยมถึงวิธีการร้องเรียนและการแจ้งเบาะแสทุจริตเลือกตั้งมายังสภานายความ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนถึงวิธีในการมีส่วนร่วมตรวจสอบการเลือกตั้ง <u>เวทีนอกห้องส่ง</u> พิธีกรสัมภาษณ์คุณสุคนธ์ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอิทธิพลทางการเมืองที่เกิดขึ้นในชลบุรี และบรรยากาศการเลือกตั้งทั่วไป เพื่อ สะท้อนเหตุการณ์การเลือกตั้งและการทุจริตเลือกตั้งในพื้นที่ พิธีกรสัมภาษณ์ผู้สมัครฯ ถึงแนวทางหาเสียงและแนวทางการพัฒนา จ.ชลบุรี เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของผู้สมัคร พิธีกรสัมภาษณ์คุณสุคนธ์ถึงความพร้อมของ กกต. จ.ชลบุรี ในการจับทุจริตการเลือกตั้งใน จ. ชลบุรี เพื่อสะท้อนการทำงานของ กกต. จังหวัด <u>เวทีในห้องส่ง</u> พิธีกรสัมภาษณ์คุณเสงี่ยมถึงความเป็นกลางของสภานายความในการดำเนินการตรวจสอบการเลือกตั้ง เพื่อตอกย้ำความมั่นใจให้ประชาชนถึงความเป็นกลางในการทำงานของสภานายความ	<u>พิธีกร-ห้องส่ง</u> จักรภพ เพ็ญแข ยุพา เพ็ชรฤทธิ์ <u>แขกรับเชิญ-ห้องส่ง</u> เสงี่ยม บุญจันทร์ : ตัวแทนจากสภานายความ <u>พิธีกร-นอกห้องส่ง</u> สุวิษ สุทธิประภา อรรวรรณ ชูดี <u>แขกรับเชิญ-นอกห้องส่ง</u> เสาวลักษณ์ สุริยา-ทิพย์ : ผู้สมัครฯ พรรคไทยรักไทย วิทยา คุณปลื้ม : ผู้สมัครฯ พรรคชาติไทย ผศ.สุคนธ์ ชัยเจริญ : ประธาน กกต. ชลบุรี

ชื่อบุคคล	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกร และ แขกรับเชิญ
5. จับตาการเลือกตั้ง และการทุจริตในคราว - รัฎฐจรรยา / โครราช (20 พ.ย. 2543)	<u>เวทีในห้องส่ง</u> 1. พิธีกรสัมภาษณ์คุณโคทม ตัวแทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง ถึงข้อกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการรายงานการเลือกตั้ง เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเลือกตั้ง 2. พิธีกรสัมภาษณ์คุณโคทมเกี่ยวกับข้อกำหนดที่เปลี่ยนแปลงไปของกฎหมายเลือกตั้งฉบับใหม่ และผลสืบเนื่อง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งระบบใหม่ <u>เวทีนอกพื้นที่</u> 3. พิธีกรสัมภาษณ์ผู้สมัครฯ เขต 1 พรรคชาติพัฒนา เกี่ยวกับแนวทางแก้ไข "วัฒนธรรมการทุจริตการเลือกตั้ง" ในภาคอีสาน และแนวทางการปราศรัยหาเสียง เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายหาเสียง 4. พิธีกรสัมภาษณ์คุณสมเกียรติ นักวิชาการจากสถาบันราชภัฏนครราชสีมาเกี่ยวกับผลการวิจัยเรื่องการทุจริตที่ อลิตธิชายเสียงในภาคอีสาน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเมืองของพื้นที่ <u>เวทีในห้องส่ง</u> 5. พิธีกรสัมภาษณ์ผู้สมัครฯ เกี่ยวกับแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมการเมืองรูปแบบใหม่ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายหาเสียง 6. พิธีกรสัมภาษณ์คุณโคทมเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งว่าด้วย "ความผิดในการซื้อสิทธิขายเสียง" เพื่อเป็นการเตือนผู้คิดทำทุจริตเลือกตั้ง 7. พิธีกรสัมภาษณ์คุณโคทมถึงความพร้อมในกระบวนการสืบสวนสอบสวนของ กกต. เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของ กกต. 7. พิธีกรสรุปปิดรายการ โดยกล่าวกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า "พลังสังคมจะผลักดันให้สิ่งเลวร้ายออกไปจากสังคม และพัฒนาระบบประชาธิปไตยได้ในระยะยาว"	<u>พิธีกร-ห้องส่ง</u> 1. จักรภพ เพ็ญแข 2. ยูพา เพ็ชรฤทธิ์ <u>แขกรับเชิญ-ห้องส่ง</u> 3. โคทม อารียา : คณะกรรมการการเลือกตั้ง <u>พิธีกร-นอกห้องส่ง</u> 4. สุวิษ สุทธิประภา 5. อรวรรณ ชูดี <u>แขกรับเชิญนอกห้องส่ง</u> 6. เทวัญ ลิปตพัลลภ : ผู้สมัคร เขต 1 พรรคชาติพัฒนา 7. สมเกียรติพงษ์พิบูลย์ : นักวิชาการจากสถาบันราชภัฏ นครราชสีมา

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกร และ แขกรับเชิญ
6. จับตากร เลือกตั้ง และการ ทุจริตในลพบุรี - สัจจร / ลพบุรี (4 ธ.ค. 2543)	<u>เวทีในห้องส่ง</u> 1. พิธีกรสัมภาษณ์คุณสมชาย เลขานุการมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อ ประชาธิปไตย ถึงลักษณะปัญหาการทุจริตในแต่ละภาค และ ความหมายของการใช้สิทธิพลในบริบทแห่งการเลือกตั้ง เพื่อ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการเมืองของไทย <u>เวทีนอกห้องส่ง</u> 2. พิธีกรสัมภาษณ์ผู้สมัครฯ พรรคประชาธิปัตย์และไทยรักไทย เกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งที่พบในเขตเลือกตั้งของตน เช่น การ เผาป่าหาเสียงผู้สมัครฯ ในเขต 3, การแจกข้าวสารของผู้ สมัครฯ ในเขต 1 และค่าจ้างรถบรรทุกหินราคาถูก เพื่อหวังผล การเลือกตั้ง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นเวทีให้ผู้สมัครฯ ชี้แจงถึงพฤติ กรรมการหาเสียงที่ส่อเค้าวการทุจริต และสะท้อนให้เห็นถึง บรรยากาศการเลือกตั้งในพื้นที่ 3. พิธีกรสัมภาษณ์ผู้สมัครฯ ถึงแนวทางการปฏิรูปการเมืองรูปแบบ สร้างสรรคของผู้สมัครฯ พร้อมให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายหา เสียงของผู้สมัครฯ <u>เวทีในห้องส่ง</u> 4. พิธีกรสัมภาษณ์ความเห็นของคุณสมชายต่อพฤติกรรมกา รทุจริตเลือกตั้งที่พบในเวทีนอกห้องส่ง เพื่อสะท้อนความคิดเห็น ของผู้มีหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้งต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และ ให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ผู้สมัคร 5. พิธีกรสัมภาษณ์คุณสมชายเกี่ยวกับความหวังที่มีต่อประชาชน ในการปฏิรูปให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์ เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของ ประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง เพราะประชาชน เป็นความหวังเดียวในการปฏิรูปการเมือง	<u>พิธีกร-ห้องส่ง</u> 1. จักรภพ เพ็ญแข 2. ยุพา เพ็ชรฤทธิ์ <u>แขกรับเชิญ-ห้องส่ง</u> 3. รศ.สมชัยศรีสุทธิยากร : เลขานุการมูลนิธิองค์ กรกลางเพื่อประชาธิปไตย <u>พิธีกร-นอกห้องส่ง</u> 4. สุวิษ สุทธิประภา 5. อรวรรณ ชูดี <u>แขกรับเชิญ-นอกห้องส่ง</u> 6. นิพนธ์ การภูมิ : ผู้สมัครฯ เขต 1 พรรค ประชาธิปัตย์ 7. พงศ์ศักดิ์ วรรณปัญญา : ผู้สมัครฯ เขต 2 พรรค ไทยรักไทย 8. อุดศักดิ์บัวหลวงงาม : ผู้สมัครฯ เขต 3 พรรค ความหวังใหม่

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกร และ แขกรับเชิญ
7. การสำรวจ และการทำโพลล์ (8 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสัมภาษณ์คุณศรจักร ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ถึงความสำคัญของการทำโพลล์ในการเลือกตั้ง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการทำโพลล์กับประชาธิปไตย และชี้แจงถึงสาเหตุที่ อ.ส.ม.ท. ลงทุนมหาศาลในการร่วมมือกับสถาบันวิจัยและสำรวจทั้งสอง 2. พิธีกรสัมภาษณ์คุณสหัส รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงไทย และคุณนภดล ผู้อำนวยการสำนักวิจัย เอแบคโพลล์ เกี่ยวกับหลักความแม่นยำในการทำโพลล์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการทำโพลล์ และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของโพลล์ รวมถึงนำเสนอความแม่นยำของสถาบันวิจัยและสำรวจทั้งสอง	พิธีกร 1. สุวิษ สุทธิประภา แขกรับเชิญ 2. ศรจักร เกษมสุวรรณ : ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. 3. สหัส ตริทิพบุตร : รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงไทย 4. นภดล ภรณ์การณ : ผู้อำนวยการสำนักวิจัย เอแบคโพลล์
8. การปฏิรูป การเมืองกับ การเลือกตั้ง (15 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสัมภาษณ์แขกรับเชิญซึ่งเป็นอดีต สสร. เกี่ยวกับผลการเลือกตั้งที่ดี เช่น ปราบกฏการณ์ "ข้างล้ม" และ "พรรคที่ชนะการเลือกตั้งได้คะแนนเกินครึ่ง" เป็นต้น เกี่ยวกับการคาดการณ์ก่อนหน้า ในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพื่อตอกย้ำให้เห็นประสิทธิภาพของระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ และสัมฤทธิ์ผลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ 2. พิธีกรสัมภาษณ์แขกรับเชิญเกี่ยวกับข้อกำหนดบางประการที่หมิ่นเหม่ไม่เป็นกลาง เช่น ข้อกำหนดตัดสิทธิพรรคที่ได้คะแนนเสียงต่ำกว่า 5% เป็นต้น ทำให้แขกรับเชิญมีโอกาสอธิบายเจตนาธรรม และตอกย้ำให้มีความเชื่อมั่นในข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ 3. พิธีกรสัมภาษณ์ความคิดเห็นของแขกรับเชิญเกี่ยวกับความพอใจในผลการเลือกตั้งที่ปรากฏ เพื่อสะท้อนความเชื่อมั่นในการปฏิรูปการเมืองที่เกิดขึ้น	พิธีกร 1. สุวิษ สุทธิประภา 2. อรวรรณ ชูดี แขกรับเชิญ 3. ศ.ดร.อามร รักษา สัตย์ : อดีต สสร. 4. ดร.เดโช สนวนานนท์ : อดีต สสร.

¹ ปราบกฏการณ์ "ข้างล้ม" หมายความว่า ผลการเลือกตั้งที่ปรากฏว่า ผู้สมัครฯ ซึ่งเป็น ส.ส. มาหลายสมัย หรือเป็นตัวเก็ง หรือมีอิทธิพลทางการเมืองสูงในพื้นที่นั้น ๆ ไม่สามารถผ่านการเลือกตั้งได้

ชื่อตอน	เนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอ	พิธีกร และ แขกรับเชิญ
9. เลือกตั้งใหม่ .. ไส้สะอาด (22 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสัมภาษณ์แขกรับเชิญซึ่งเป็นเลขาธิการ กกต. เกี่ยวกับกำหนดการและการประกาศรายชื่อผู้ได้รับการเลือกตั้ง เพื่อให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของ กกต. 2. พิธีกรสัมภาษณ์ถึงการเตรียมความพร้อมในการเลือกตั้งครั้งใหม่ และโครงการ "เลือกตั้งใหม่ ไส้สะอาด" ของ กกต. เพื่อสะท้อนให้เห็นบทบาทและหน้าที่ของ กกต. 3. พิธีกรสัมภาษณ์ถึงปัญหาในระบบวนการดำเนินการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมที่ กกต. พบจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการทุจริตการเลือกตั้ง และปัญหาในการจัดการการเลือกตั้งให้ยุติธรรมของ กกต. จากการเลือกตั้ง 4. แขกรับเชิญกระตุ้นจิตสำนึกของผู้ชมให้จุกคิดว่า การแก้ปัญหาการทำงานของเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งที่ดีที่สุด คือ ประชาชนทุกกลุ่มต้องร่วมกันสังเกตการณ์กระบวนการเลือกตั้งทุกขั้นตอน	พิธีกร 1. สุวิษ สุทธิประภา 2. อรวรรณ ชูดี แขกรับเชิญ 3. ร้อยตรี วิจิตร อยู่สุภาพ : เลขาธิการ กกต.
10. รัฐสภาใหม่ (29 ม.ค. 2544)	1. พิธีกรสัมภาษณ์คุณสนธิ ประธาน วุฒิสภาถึงความพอใจต่อผลการเลือกตั้งที่ผ่านมา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสัมฤทธิผลของการเลือกตั้งระบบใหม่ 2. พิธีกรสัมภาษณ์คุณสนธิถึงแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่าง ส.ว. และ ส.ส. และการตรวจสอบการทำงาน ระหว่างกัน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของ ส.ว. และรัฐสภา 3. พิธีกรสัมภาษณ์คุณไพบูลย์ ประธาน กกต. โคราชเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งในโคราช เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศการทุจริตเลือกตั้งในพื้นที่	พิธีกร 1. สุวิษ สุทธิประภา แขกรับเชิญ 2. สนธิ วรปัญญา : ประธาน วุฒิสภา 3. ไพบูลย์ มัชฌิมาลัย : ประธาน กกต. โคราช

2. การวิเคราะห์เนื้อหา

จากตารางเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอเนื้อหาในรายการสัมมนาช่วงค่ำ ทั้งสิ้น 10 ตอน สามารถสรุปถึงประเด็นเนื้อหาหลักได้ 4 ประเด็น ดังนี้ คือ

2.1 เนื้อหาสาระในรายการ

2.1.1 เนื้อหาสาระความรู้ทางวิชาการ ด้านการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย และ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ จากการศึกษาพบว่า รายการสัมมนาช่วงค่ำได้นำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้ทางด้านการเมือง และทางด้านกฎหมายในประเด็นต่อไปนี้

(ก) เนื้อหาสาระความรู้ทางด้านการเมืองระบอบประชาธิปไตย

- การยุบสภา รายการได้ให้สาระความรู้โดยละเอียดเกี่ยวกับ "การยุบสภา" เริ่มตั้งแต่ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนดให้สามารถยุบสภาได้ ความหมายทางการเมืองและทางกฎหมายของการยุบสภา ตลอดจนผลทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นตามมา เป็นต้น ซึ่งเป็นการมีวิธีการนำเสนอเนื้อหาด้วยการอธิบายอย่างละเอียด เพื่อสร้างความเข้าใจที่กระจ่าง ทั้งนี้ รายการได้ใช้เวลาทั้ง 60 นาที (รวมโฆษณา) เพื่อนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองในประเด็นนี้เพียงประเด็นเดียว

- รายการยังได้ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาท อำนาจและหน้าที่ของวุฒิสภาและรัฐสภาตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ได้แก่ การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล การสรรหาบุคคลเข้ามาทำงานในองค์กรอิสระเพื่อการตรวจสอบกลไกต่างๆ ในระบบการเมือง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง เป็นต้น

(ข) เนื้อหาสาระความรู้ทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่

- รายการได้ให้ความรู้เกี่ยวกับ ข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญที่ระบุให้ "กกต. ต้องจัดการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน" โดยเชิญ กกต. มาอธิบายอย่างละเอียด เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจถึงบทบาทการทำงาน และเหตุการณ์อันสืบเนื่องมาจากกฎหมายที่จะเกิดขึ้นหลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้นได้

- รายการได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผิดพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง โดยรายการได้อธิบายถึง "ความผิดทางการเลือกตั้ง" ว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ความผิด คือ ความผิดเลือกตั้งตามมาตรา 113/1 ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ส.ว. และ ส.ส. พ.ศ. 2541 ซึ่งระบุไว้ว่า

"ในกรณีศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้ใดฐานกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และผู้นั้นเป็นผู้กระทำ ให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือเป็นผู้กระทำ การใดอันเป็นเท็จเพื่อจะแก่งัดให้ผู้สมัครถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือ เพื่อไม่ให้มีการประกาศผลการเลือกตั้ง... อันเป็นเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งใด ให้ศาลมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งใหม่นั้นด้วย"

ซึ่งทางรายการได้อธิบายความหมายเอาไว้ว่า บุคคลที่ทำความผิดใดๆ ที่ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ หรือมีคุณสมบัติต่อการเลือกตั้ง จะส่งผลบุคคลที่ทำความผิดเลือกตั้งนั้นจะไม่ได้รับการประกาศให้ผ่านการเลือกตั้งและยังจะต้องเสียเงินค่าชดใช้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง โทษฐานที่ทำให้ต้องจัดการเลือกตั้งใหม่ ในเขตหนึ่งเขตใด

นอกจากความผิดการเลือกตั้งตาม พ.ร.บ. การเลือกตั้งฯ มาตรา 113/1 แล้ว รายการยังได้แสดงให้เห็นเตือนให้ตระหนักอีกว่า ความผิดทางการเลือกตั้งยังประกอบด้วยความผิดอาญาตามมาตรา 44 ตาม พ.ร.บ. ฉบับเดียวกัน อีกหนึ่งกระทง

"มาตรา 44 ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อ จะจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองใด หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร หรือพรรค การเมืองใด ด้วยวิธีการดังนี้

- (1) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ ผู้ใด
- (2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่น ใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด
- (3) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ
- (4) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

(5) หลอกลวง บังคับ ชูขีญ ให้อิทธิพลคุกคาม ใ้ร้ายด้วยความเท็จ หรือ
จงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด"

ซึ่งรายการได้ให้เนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นนี้อย่างละเอียด ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการ
ให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้มีสิทธิแล้ว ยังเป็นคำเตือนหรือคำแนะนำแก่ผู้สมัครฯ และพรรค
การเมืองอีกด้วย นอกจากนี้ รายการยังได้ให้ความรู้ทางด้านกฎหมายและข้อกำหนดต่างๆ ที่มี
ความสำคัญและมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น กฎหมายว่าด้วย "การใช้สิทธิเลือกตั้งนอก
เขตล่วงหน้า" และ "หลักการจัดสรรเวลา" เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งให้แก่
ประชาชนและผู้มีสิทธิ ตลอดจนสมาชิกทางการเมืองอื่นๆ

นอกจากนี้ รายการยังได้ให้เนื้อหาสาระที่ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบท
บาท อำนาจ และหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนในการจัดการดูแล และ/หรือธรรมาภิบาล และ/
หรือตรวจสอบการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วย

- ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของ กกต.
ทั้งนี้ รายการสัมภาษณ์ช่วงคำได้สรุปให้เห็นถึงอำนาจหลัก 5 ประการ ของ กกต. ดังนี้

1. อำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือการให้ใบแดงโดย
กกต. สามารถให้ใบแดงแก่ผู้สมัครฯ ได้ตั้งแต่ก่อนการเลือกตั้งเรื่อยไปจนถึง
หลังจากการเลือกตั้งเสร็จสิ้นไปแล้วภายใน ระยะเวลา 1 ปี
2. อำนาจในการให้มีการจัดการเลือกตั้งใหม่
3. อำนาจในการงดการลงคะแนนในวันเลือกตั้ง หรืออำนาจ
ในการเลื่อนการลงคะแนน
4. อำนาจในการให้หักคะแนนในหน่วยหรือเขตที่มีการโกงหรือ
มีบัตรเสีย
5. อำนาจในการสอบสวน ส.ส. (หรือที่เรียกว่า "สอย") หลัง
จากประกาศผลการเลือกตั้งแล้วภายใน 1 ปี

- ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และหน้าที่ขององค์กรเอกชนที่
ตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รณรงค์การเลือกตั้ง และตรวจสอบการเลือกตั้ง ซึ่งได้แก่

- สภานายความ ถือเป็นองค์กรเอกชนอิสระที่ได้รับการรับรอง
จากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สามารถดูแลตรวจสอบการเลือกตั้งได้

อย่างทั่วถึง โดยมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม แล้วส่งให้ กกต. เพราะไม่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวน

- มุลินธิของค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งมีหน้าที่ช่วยการทำงาน ของ กกต. และเป็นผู้ประสานงานการแจ้งเบาะแสการทุจริตเลือกตั้ง ระหว่างประชาชนกับ กกต.

2.1.2 เนื้อหาเกี่ยวกับกระแสความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง ซึ่งรายการได้ทำหน้าที่รายงาน บรรยายภาคการเลือกตั้ง ความเคลื่อนไหวของตัวแสดงทางการเมืองหรือกลุ่มองค์กรทางการเมือง ต่างๆ ตลอดจนสถานการณ์การทุจริตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ใดพื้นที่ ด้วยการจัดเวทีนอกสถานที่ประกอบ กับเวทีในห้องสี่ เพื่อติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และตรวจสอบเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ของผู้สมัครฯ ในพื้นที่นั้นๆ ด้วยการตั้งคำถามสัมภาษณ์เพื่อหาข้อเท็จจริงหรือคำชี้แจงในเหตุ การณ์ตามที่ เป็นข่าว ขณะเดียวกัน ก็เป็นการติดตาม ตรวจสอบและกระตุ้นให้เกิดความพร้อมและ ประสิทธิภาพในการทำงานของ กกต. ในพื้นที่นั้นๆ ตลอดจนความตื่นตัวของประชาชน

ในการนำเสนอเนื้อหาประเด็นนี้ รายการได้เกาะติดสถานการณ์ในพื้นที่เขตเลือกตั้งนั้นๆ และเชิญผู้ร่วมรายการที่เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่นั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้สมัครฯ กกต. จังหวัดนั้น นักวิชาการ ในท้องถิ่น หรือนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อมาทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลของพื้นที่นั้นๆ

อย่างไรก็ดี นอกจากการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และความเคลื่อนไหวการเลือกตั้งใน พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ช่วงขณะนั้น รายการยังได้ให้ข้อมูลลักษณะทางการเมืองและการต่อสู้แข่งขัน เพื่อการเลือกตั้งของพื้นที่นั้นๆ เพื่อเป็นภูมิหลังซึ่งจะง่ายแก่การเข้าใจถึงสถานการณ์ทางการเมือง ในปัจจุบันได้มากขึ้น

2.1.3 เนื้อหาสาระที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการหาเสียงของผู้สมัครฯ

รายการได้นำเสนอข้อมูลหาเสียงของผู้สมัครฯ ในพื้นที่ ซึ่งหมายถึงผู้สมัครฯ ในระบบแบ่ง เขตเลือกตั้ง ด้วยการจัดเวทีในพื้นที่เลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครฯ ในเขตพื้นที่เลือกตั้งนั้น ได้มาร่วมกัน แสดงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ได้ชี้แจงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นข่าวที่เกิดขึ้นกับตนเอง หรือผู้สมัครฯ ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน อย่างไรก็ตาม รายการสัมภาษณ์จะนำเสนอ เนื้อหาสาระในประเด็นนี้เฉพาะช่วงที่มีการรายการสัญจร หรือออกนอกสถานที่ และเมื่อวิเคราะห์ แล้วก็พบว่า เนื้อหาประเด็นนี้ในเวทีนอกสถานที่ก็ยังคงให้ความสำคัญน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้สมัครฯ แบบแบ่งเขตเป็นผู้สมัครฯ ของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งเฉพาะผู้มีสิทธิในพื้นที่นั้นที่จะ

สามารถลงคะแนนให้ได้ ดังนั้น ข้อมูลแนวทางในการพัฒนาพื้นที่จึงเป็นประโยชน์อย่างสูงในการพิจารณาลงคะแนนของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ เท่านั้น ในขณะที่การนำเสนอถึงเหตุการณ์การทุจริตที่เกิดขึ้นในพื้นที่จะเป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชน หรือผู้สมัครฯ ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศมากกว่า ดังนั้น รายการจึงเน้นนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์การเลือกตั้งและการทุจริตในพื้นที่มากกว่าการให้ข้อมูลแนวทางหาเสียงของผู้สมัครฯ

2.1.4 เนื้อหาสาระที่กระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และใช้วิจารณ์ญาติในการเลือกคนดีหรือพรรคดี สำหรับรายการสัมภาษณ์ช่วงค่ำ บุคคลที่มีบทบาทในการนำเสนอเนื้อหาประเด็นนี้ก็คือ คุณจักรภพ เพ็ญแข ซึ่งเป็นพิธีกรประจำในรายการ และเป็นพิธีกรในเวทีห้องส่ง (สำหรับตอนที่มีการจัดนอกสถานที่) ทั้งนี้เพราะเวทีในห้องส่งมีบทบาทสูง และเป็นเวทีที่กล่าวเปิดและปิดรายการ และคุณจักรภพเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตรงนี้ ทั้งนี้ด้วยลีลาและน้ำเสียงของคุณจักรภพ ทำให้การนำเสนอในประเด็นนี้ค่อนข้างจะมีความขึงขังจริงจัง เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งประเด็นเนื้อหากลุ่มนี้ที่คุณจักรภพนำเสนอมีดังนี้ เช่น

*"ประชาชนไทยต้องตระหนักและสำนึกในหน้าที่ว่า การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการทำเพื่อชาติ ดังนั้น เพื่อชาติแล้วต้องทำได้ทุกอย่าง" (จาก
เทปรายการ, 6 ธ.ค.2543)*

นอกจากนี้ รายการยังได้กระตุ้นให้ผู้มีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ด้วยกล่าวย้าให้ผู้มีสิทธิเกิดความเชื่อมั่นในพลังของสังคมที่จะสามารถผลักดันสิ่งเลวร้ายให้ออกไปจากสังคม ขณะเดียวกันก็กระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้งอย่างจริงจังอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม รายการได้ทำการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกที่ดี ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งต่อไปในระยะยาว ด้วยการสร้างความเชื่อมั่นถึงประสิทธิภาพและแนวโน้มหรือทิศทางที่ดีขึ้นในการปฏิรูปการเมืองของไทย โดยได้เชื่อมโยงเข้ากับความพอใจของอดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้และประธานวุฒิสภา ที่มีต่อประสิทธิผลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นอยู่ในผลการเลือกตั้ง ส.ส. ในครั้งนี้ และการเลือกตั้ง ส.ว. ในครั้งที่ผ่านมา ดังนั้น เมื่อประชาชนเห็นคุณค่าของกฎระเบียบและระบบใหม่จะสามารถทำให้การปฏิรูปทางการเมืองของไทยเป็นจริงได้ ก็จะทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นมาแล้วหลังการเลือกตั้ง ส.ว. (4 มี.ค.2543) ซึ่งส่งผลให้เกิดกระแสการปฏิรูปการเมืองมาจนถึงการเลือกตั้ง ส.ส. (29 ม.ค.254) ในครั้งนี้เอง

2.2 กลุ่มตัวแสดงหรือองค์กรทางการเมืองที่ร่วมรายการ

2.2.1 กลุ่มผู้มีหน้าที่ในการจัดการดูแล วรรณคดี และตรวจสอบการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วย กกต. ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรง องค์กรเอกชนต่างๆ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดจากความสมัครใจของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อวรรณคดีและตรวจสอบให้การเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมสูงสุด โดยทั้งนี้ กลุ่มองค์กรทางการเมืองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการเป็นแหล่งข้อมูลในรายการ

(ก) กรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่หลักและมีหน้าที่โดยตรง เพราะเป็นองค์กรอิสระที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ดูแลจัดการการเลือกตั้ง และดำเนินการต่างๆ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริตและยุติธรรม ทั้งนี้ กกต. ซึ่งมาจากคณะกรรมการการเลือกตั้งกลาง เป็นผู้ที่มาร่วมรายการบ่อยที่สุด โดยมาทำหน้าที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่

นอกจากนี้ ในเวทียกสถานที่ รายการยังได้เชิญประธาน กกต. จังหวัดนั้นๆ มา ร่วมรายการ เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับกระแสข่าวความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการทุจริตในพื้นที่ และความพร้อมของ กกต. ในการจัดการดูแลและตรวจสอบการเลือกตั้งในพื้นที่ให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม

(ข) องค์กรเอกชนซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่สร้างความเข้าใจ วรรณคดี และตรวจสอบการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งได้แก่ มูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย และสถาบันเพื่อความ ทั้งนี้ ตัวแทนจากกลุ่มองค์กรนี้จะมาทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ในเวทีห้องส่ง โดยให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ขององค์กร ขณะเดียวกันก็ให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้สมัครฯ ให้ถูกต้องเพื่อไม่ให้เข้าข่ายความผิดทางการเลือกตั้งตามกฎหมายฉบับใหม่ ทั้งนี้ พิธีกรจะตั้งคำถามสัมภาษณ์เพื่อตอบข้อสงสัยหรือคลายข้อข้องใจที่ส่งผลทำให้ผู้สมัครฯ มีความเข้าใจที่คลุมเครือหรือไม่เข้าใจ หรือพิธีกรจะตั้งคำถามเพื่อให้ตัวแทนจากองค์กรเอกชนเหล่านี้ได้ให้คำแนะนำแก่ผู้สมัครฯ ที่ปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

2.2.2 สถาบันทางวิชาการ ที่ได้เข้ามาร่วมรายการเพื่อมาทำบทบาทเป็นแหล่งข้อมูลบุคคล ในรายการ ได้แก่ สถาบันพระปกเกล้า โดย ดร.บรรศักดิ์ สุวรรณ เลขาธิการสถาบันฯ และคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย รศ.รชทอง จันทร์วางศุ คณบดี คณะนิติศาสตร์ ซึ่งตัวตั้ง

ตัวดีร่วมกับ อ.ส.ม.ท. ในการผลิตช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งในครั้งนี้

ทั้งนี้ นักวิชาการทั้ง 2 ท่านจะเข้าร่วมรายการเป็นแหล่งข้อมูลในห้องส่ง โดยในตอนแรกจะเข้ามาแสดงบทบาทเป็นพิธีกร (รับเชิญ) ในรายการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของ กกต. ตลอดจนบทบาทและการทำงานของ กกต. สำหรับตอนที่สอง ทั้ง 2 ท่านจะเข้าร่วมรายการในฐานะวิทยากรพร้อมกันเพื่อมาถ่ายทอดข้อมูลความรู้ทางกฎหมายและการเมืองระบอบประชาธิปไตยเกี่ยวกับการยุบสภา

นอกจากสถาบันทางวิชาการทั้ง 2 แห่งนี้แล้ว ยังมีอาจารย์จากสถาบันวิชาการในพื้นที่ มาร่วมรายการนอกสถานที่ สำหรับตอนที่มีการจัดเวทีนอกสถานที่ ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิชาการจากสถาบันราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งทั้ง 2 ท่านมาทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์การเลือกตั้งและสถานการณ์การทุจริตเลือกตั้งในพื้นที่ ตลอดจนให้ข้อมูลซึ่งเป็นผลงานวิจัยวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับลักษณะทางการเมืองและการต่อสู้แข่งขันเพื่อการเลือกตั้งในพื้นที่นั้นๆ มาถ่ายทอดผ่านรายการอีกด้วย

2.2.3 กลุ่มผู้สมัครฯ ทั้งนี้ผู้สมัครฯ ที่มาร่วมรายการสัมภาษณ์ช่วงคำนี้ จะเป็นกลุ่มผู้สมัครฯ ที่ลงสมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งสิ้น สำหรับการเชิญผู้สมัครฯ มาร่วมในรายการสัมภาษณ์ช่วงคำ ทางทีมงานผลิตรายการจะเป็นผู้กำหนดว่า ใครควรจะเข้าร่วมรายการ เพื่อสนทนาในประเด็นที่ทีมงานได้กำหนดไว้ก่อนแล้ว ทั้งนี้ผู้สมัครฯ กลุ่มนี้จะมีหน้าที่ตอบคำถามในประเด็นที่พิธีกร (นอกสถานที่) เป็นผู้สัมภาษณ์ ซึ่งต่างจากรายการสนทนาในช่วงเช้า ซึ่งจะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการหาเสียงของตัวเองและชี้แจงเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวการเลือกตั้งหรือการทุจริตเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ ทั้งที่เป็นพฤติกรรมของตนเอง หรือของผู้สมัครฯ ท่านอื่นในเขตพื้นที่เดียวกัน

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้สมัครฯ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในรายการก็ยังคงเป็นผู้สมัครฯ ที่สังกัดพรรคขนาดใหญ่หรือขนาดกลางซึ่งเป็นที่รู้จักในสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อมวลชนอื่นให้ความสนใจมากกว่า ในขณะที่เกณฑ์ในการเลือกแขกรับเชิญของรายการจะเป็นการเลือกแขกตามประเด็นที่จะนำเสนอ และการเลือกประเด็นก็เกิดจากเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวที่กำลังอยู่ในกระแสข่าวของสื่อมวลชนต่างๆ

2.2.4 กลุ่มนักการเมือง ซึ่งประกอบด้วย ประธานวุฒิสภา ซึ่งเข้ามาร่วมให้ข้อมูลความรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของวุฒิสภาและรัฐสภา นอกจากนี้ยังได้ให้ความเชื่อมั่นในประสิทธิผลของรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งระบบใหม่

รายการยังได้เชิญอดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ซึ่งเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ (พ.ศ. 2540) เพื่อมาแสดงความคิดเห็นและประเมินประสิทธิผลของรัฐธรรมนูญ ซึ่งปรากฏอยู่ในผลการเลือกตั้งระบบใหม่ จากการศึกษาพบว่า รายการในตอนดังกล่าวมีส่วนกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่ประชาชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง แต่จะเป็นไปในลักษณะของการกระตุ้นเพื่อหวังผลในระยะยาวเพราะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวระบบและกฎหมายว่าสามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปทางการเมืองได้จริง ตามที่ได้คาดการณ์ไว้ขณะที่ทำการร่าง

2.3 การนำเสนอเนื้อหาในรายการ

จากการศึกษาพบว่า รายการนี้ได้นำเสนอเนื้อหาสาระในรายการอย่างมีความสอดคล้องกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น ซึ่งสามารถแบ่งช่วงเหตุการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นได้ออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ คือ

2.3.1 ช่วงเหตุการณ์ก่อนการประกาศยุบสภา (23 ต.ค. - 7 พ.ย. 2543)

ในช่วงระยะเวลานี้ รายการได้นำเสนอเนื้อหาที่ให้ข้อมูลความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของ กกต. ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการดูแลสร้างความรู้ความเข้าใจ และตรวจสอบการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจในหน้าที่และหลักการของ กกต. และหลังจากนั้น เมื่อช่วงเวลาที่เหตุการณ์ทางการเมืองส่อเค้าชัดเจนว่าจะมีการยุบสภา รายการได้นำเสนอเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการยุบสภาอย่างละเอียดและลึกซึ้ง ทั้งนี้ คุณจักรภพ เพ็ญแข พิธีกรรายการในตอนนั้นได้แสดงจุดมุ่งหมายของรายการในวันนั้นไว้ว่า

"...เพื่อเป็นการเตรียมตัวและเตรียมใจ และเตรียมความพร้อมในถ้อยคำต่างๆ ที่มีการเอ่ยอ้างกันมากมายในตอนนี้ และอย่างมากต่อไป เช่นคำว่า การยุบสภา รัฐบาลรักษาการณ์ เป็นต้น ว่าจริงๆ แล้วความหมายเชิงรัฐธรรมนูญเป็นอย่างไร ... เจตนา ก็เพื่อเตรียมท่านผู้ชม และเตรียมใจของพวกเราทุกคนไว้ สำหรับผลทางการเมืองที่เกิดขึ้น จะได้ไม่

ตกใจมากเกินไป หรือน้อยเกินไป ถ้าหากไม่ได้เป็นไปตามครรลองนี้ " (เทพรายการ, 30 ต.ค. 2543)

2.3.2 ช่วงเหตุการณ์หลังจากมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาจนถึงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป (8 พ.ย. 2543 - 6 ม.ค. 2544) ในช่วงระยะเวลานี้ รายการได้มีการจัดเวทีนอกสถานที่ทั้ง 8 ครั้ง โดยหมุนเวียนไปทุกภาคจนครบภาคละ 2 ครั้ง ทั้งนี้ ในแต่ละภาค จะไม่ซ้ำจังหวัดเดิม (สุวิษ สุทธิประภา, 17 ก.ค. 2544) ซึ่งรายการได้ติดตามตรวจสอบบรรยากาศการเลือกตั้ง และสถานการณ์การทุจริตเลือกตั้งในพื้นที่ต่างๆ อย่างใกล้ชิด เพื่อจะนำเอาเหตุการณ์และกระแสความเคลื่อนไหวการเลือกตั้งที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่เป็นกรณีศึกษาให้กับพื้นที่อื่นๆ ทั้งนี้ โดยมีเวทีในห้องส่ง ซึ่งจะประกอบด้วยนักวิชาการเป็นแขกรับเชิญ มาทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ และพิจารณาตัดสินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงถือได้ว่ารายการได้ให้ทั้งคำแนะนำหรือคำเตือนแก่ผู้สมัครฯ ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

2.3.3 ช่วงเหตุการณ์หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปจนถึงก่อนการเลือกตั้งซ่อมเสร็จสิ้น (8 ม.ค.-29 ม.ค. 2544) ทั้งนี้ ในช่วงระยะนี้ รายการได้นำเสนอเนื้อหาสำคัญเพิ่มเติมจากช่วงระยะเหตุการณ์อื่นอีก 2 ประเด็น คือ

- เนื้อหาที่สะท้อนและสร้างความเชื่อมั่นในประสิทธิผลของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และการเลือกตั้งระบบใหม่ ซึ่งเป็นผลพวงของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ดังที่ปรากฏในตอนเช้าที่เชิญ อติต สสร. มาร่วมรายการเพื่อประเมินศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศทางการเมืองและการเลือกตั้งของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ที่สะท้อนให้เห็นจากผลการเลือกตั้ง ส.ว. ระบบใหม่ (วันที่ 4 มี.ค. 2543) และ ผลการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ (วันที่ 6 ม.ค. 2544) นอกจากนี้ ยังรวมถึงตอนที่เชิญประธานวุฒิสภามาร่วมรายการ และพิธีกรได้สัมภาษณ์ถึงความพอใจในผลการเลือกตั้งที่ปรากฏในครั้งนี้ (6 ม.ค. 2544) ด้วย ทั้งนี้ เมื่อเกิดความเชื่อมั่นในระบบและกฎหมายสูงสุดแล้ว ประชาชนย่อมเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกลไกต่างๆ เพื่อให้ระบบดำเนินได้ ซึ่งย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้งในอนาคตด้วย

- เนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมของ กกต. ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการดูแล และตรวจสอบการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสำหรับผู้มีสิทธิที่อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ต้องมีการเลือกตั้งรอบใหม่

สรุปรวมรายการทั้งสองรูปแบบ

จากการศึกษาเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอของรายการ 500 สูสภา ทั้งรูปแบบสนทนา ในช่วงเช้า และรายการสัมภาษณ์ในช่วงค่ำ สามารถสรุปประเด็นเนื้อหาโดยรวมได้ ดังนี้

1. เนื้อหาสาระในรายการ

1.1 เนื้อหาสาระที่สร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- ความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ และการเมืองระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ในความสำคัญของการเลือกตั้ง การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งระบบใหม่ และการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ทั้งโดยชอบตามกฎหมาย และโดยชอบด้วยความสมัครใจ ได้แก่ กกต. เครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง (P-Net) มูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย ศูนย์ประสานองค์กรเอกชนเพื่อการตรวจสอบการเลือกตั้ง และสหภาพนายคาน นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน และกรมการปกครอง ซึ่งได้ให้ความร่วมมือกับ กกต. ในการทำหน้าที่รณรงค์ความรู้ความเข้าใจและตรวจสอบการเลือกตั้ง เป็นต้น

- ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นสาระทางวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่และความรู้ความเข้าใจทางด้านการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย

- ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายหาเสียงของพรรคการเมือง สำหรับการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ (Party List) ซึ่งปรากฏอยู่ในรายการสนทนาช่วงเช้า และแนวทางหาเสียงของผู้สมัครฯ สำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งปรากฏในรายการสัมภาษณ์ช่วงค่ำ

1.2 เนื้อหาที่กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ตลอดจนการใช้วิจารณญาณที่ดีในการเลือกตั้งให้ได้คนดี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า รายการทั้ง 2 รูปแบบได้พยายามกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และเลือกตั้งให้ได้ "คนดี" หรือ "พรรคดี" นอกจากนี้ยังกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง และสุดท้ายกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระยะยาว

1.3 เนื้อหาสาระที่ป้องปรามการทุจริตเลือกตั้ง และป้องกันการทำผิดพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ ซึ่งจะเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับบทลงโทษต่างๆ

1.4 เนื้อหาสาระเกี่ยวกับกระแสความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง บรรยากาศการเลือกตั้ง และเหตุการณ์การทุจริตเลือกตั้ง ตลอดจนพฤติกรรมของผู้สมัครฯ ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงการเตรียมความพร้อมของ กกต. และองค์กรเอกชนต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการรณรงค์ และตรวจสอบการเลือกตั้งระบบใหม่ ในครั้งนี้

2. การวิเคราะห์ตัวแสดงหรือองค์กรทางการเมืองในรายการ

จากการวิเคราะห์ตัวแสดงหรือองค์กรทางการเมืองที่เข้าร่วมในรายการทั้ง 2 รูปแบบ พบว่า จะมีลักษณะสำคัญที่เหมือนกันคือ

- 2.1 เป็นผู้หรือผู้เชี่ยวชาญในประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอในรายการ เช่น สถาบันทางวิชาการ ได้แก่ นักวิชาการทางกฎหมายและการเมือง อย่าง ดร.บวรศักดิ์ สุวรรณ จากสถาบันพระปกเกล้า และ รศ.ธงทอง จันทรางศุ จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาฯ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการท้องถิ่นที่มีเป็นผู้รู้เกี่ยวกับลักษณะการเมืองและเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวการเลือกตั้งในพื้นที่
- 2.2 เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องหรือประเด็นที่จะนำเสนอในรายการต่อนั้นโดยบทบาทและหน้าที่ เช่น กกต. หรือองค์กรเอกชนเพื่อการเลือกตั้งต่างๆ เนื่องจากมีหน้าที่โดยตรงในการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ เป็นต้น
- 2.3 เป็นผู้อยู่ในพื้นที่ หรือเป็นเจ้าของพื้นที่ หรือเป็นตัวแทนคนในพื้นที่ เช่น นักการเมืองท้องถิ่น และนักวิชาการท้องถิ่น ซึ่งประชาชนในพื้นที่ให้ความยอมรับว่าสามารถเป็นปากเป็นเสียงแทนชาวบ้านได้ หรืออาจเป็นเจ้าของประเด็นหรือพฤติกรรมที่ต้องการตรวจสอบ เช่น ผู้สมัครฯ (แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง) เป็นต้น
- 2.4 เป็นผู้ที่สามารถเป็นตัวแทนสมาชิกอื่นในการให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นของกลุ่มหรือองค์กรของตน เช่น ตัวแทนพรรคการเมือง ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ หรือเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคได้เป็นอย่างดี และได้รับการยอมรับจากสมาชิกพรรค ดังจะเห็นได้จากรายการสนทนาช่วงเช้าว่า ตัวแทนพรรคการเมือง

เมืองที่มาร่วมรายการเพื่อนำเสนอนโยบายหาเสียงส่วนมากจะมีตำแหน่งสำคัญในพรรคการเมืองของตน นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึง ตัวแทนคนรุ่นใหม่ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจมากพอที่จะถ่ายทอดความคิดเห็นของตน หรือกลุ่มของตนได้ หรือตัวแทนสถาบันพุทธศาสนา ต้องเป็นผู้ที่เข้าใจหลักคำสอนทางศาสนาที่สัมพันธ์กับระบบการเมือง เพื่อจะสามารถอบรมสั่งสอนสมาชิกในสังคมได้ เป็นต้น

3. การนำเสนอเนื้อหาในรายการ

พบว่า การนำเสนอเนื้อหาในรายการทั้ง 2 รูปแบบ จะมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางการเมืองที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขับเคลื่อนไปพร้อมกันระหว่างรายการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยทั้งนี้ สามารถแบ่งเป็นช่วงเหตุการณ์สำคัญได้ 3 ช่วง ดังนี้

3.1 ก่อนการยุบสภา รายการจะให้ข้อมูลเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับเหตุการณ์ทางการเมืองที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ การให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของ กกต. ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญที่มีหน้าที่ในการรณรงค์และสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ให้กับสมาชิกในสังคม ทั้งนี้เป็นเสมือนการเปิดโอกาสให้ กกต. ได้แนะนำตัวกับสมาชิกในสังคม และให้ข้อมูลความรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการยุบสภา เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมได้

3.2 หลังการยุบสภาจนถึงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งรายการทั้ง 2 รูปแบบจะให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีในการเลือกตั้ง ขณะเดียวกันก็ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระแสความเคลื่อนไหวการเลือกตั้ง ตลอดจนเหตุการณ์การทุจริตต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ

ในระยะเวลาที่ใกล้การเลือกตั้งทั่วไปมากขึ้น รายการจะถ่ายทอดข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งระบบใหม่ และนโยบายหาเสียงของพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร เพื่อให้ผู้มีสิทธิสามารถไปใช้สิทธิได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเลือกตั้งให้ได้คนดี หรือพรรคดีเข้าสู่สภา

3.3 หลังการเลือกตั้งทั่วไปจนถึงการเลือกตั้งซ่อม (29 ม.ค. 2544) รายการได้นำเสนอเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงผลดีที่ปรากฏอยู่ในการเลือกตั้งระบบใหม่ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ (พ.ศ. 2540) ขณะเดียวกันก็ตรวจสอบการเตรียมความพร้อมขององค์กรที่มีหน้าที่จัดการการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็น กกต. หรือองค์กรเอกชนเพื่อการเลือกตั้งต่างๆ

จากการศึกษาวิเคราะห์ ทำให้สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่ารายการ 500 สู่สภา ได้แสดงบทบาทการเป็นสื่อกลางทางการเมือง ด้วยการทำหน้าที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1.หน้าที่ในการสร้างความตระหนักรู้ ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ ในประเด็นต่างๆ ตั้งแต่ ความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ตลอดจนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งและการเลือกตั้งระบบใหม่ นอกจากนี้ยังให้ความรู้ทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย

2. หน้าที่ในการกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ตลอดจนจิตสำนึกในการเลือกตั้งให้ได้คนดีหรือพรรคดี ด้วยการใช้อิทธิพลที่ถูกต้องและเหมาะสมในการตัดสินใจ

3. หน้าที่ในการป้องปรามการทุจริตเลือกตั้ง ด้วยการเป็นเสมือนป้ายเตือนหรือผู้แนะนำชี้ทางให้แก่สมาชิกในสังคม

4. หน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมืองการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้งอย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ รายการได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางหรือช่องทางสื่อสารทางการเมืองเชื่อมโยงกลุ่มหรือองค์กรทางการเมือง ตลอดจนสถาบันต่างๆ ในสังคมดังที่ได้กล่าวมาแล้วเข้ากับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์อันแท้จริงร่วมกันของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ในฐานะที่ประชาชนเป็นผู้มีส่วนในการกรั่นกรองบุคคลเข้าไปเป็นตัวแทนทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินแทนตน และดูแลทุกข์สุขของตน แต่อย่างไรก็ดี การเลือกตั้งจะสัมฤทธิ์ผลและก่อให้เกิดการปฏิรูปการเมืองที่แท้จริงได้นั้น ต้องเกิดจากความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และมีความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบ ตลอดจนมีจิตสำนึกที่ตื่นตัวและถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่และการเมืองระบอบประชาธิปไตย ในบทนี้ จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงการทำบทบาทหน้าที่ “สื่อกลางทางการเมือง” ของรายการ “๕๐๐ สู่อสภา” ว่าเป็นอย่างไร และมีส่วนทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างไร

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาในบทที่ 4 และบทที่ 5 พบว่า

รายการมีความเป็นมาเริ่มจากเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น ซึ่งได้แก่กระแสความตื่นตัวในการปฏิรูปการเมือง ซึ่งปรากฏอยู่ในการเลือกตั้ง ส.ว. ส่งผลทำให้ประชาชนและสังคมมีความหวังมากขึ้นในการปฏิรูปการเมืองของไทย ประกอบกับเมื่อรัฐบาลในขณะนั้นตัดสินใจประกาศยุบสภา เพื่อเป็นช่องทางให้สังคมได้มีการเลือกตั้งใหม่ภายใต้ผ่านร่างรัฐธรรมนูญประกอบกรเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. ในปี พ.ศ. 2541 จึงเป็นเหตุให้การเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึงในครั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งระบบใหม่ ซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากกว่าระบบเดิม แต่ทว่าเป็นแนวทางการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และเป็นความหวังของสังคมไทยที่จะเชื่อมโยงพัฒนาการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องต่อไป

จากแรงผลักดันทางสังคมดังกล่าว สถาบันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจึงเกิดแนวคิดและเจตนารมณ์เพื่อจะทำการสื่อสารทางการเมือง โดยจัดให้มี รายการ “๕๐๐ สู่อสภา” ขึ้น เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ให้กับสมาชิกในสังคม ทั้งนี้ รายการ “๕๐๐ สู่อสภา” ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เป็นแนวคิดและเจตนารมณ์ร่วมกันของ 3 สถาบันสำคัญในสังคม ได้แก่

1. สถาบันทางการเมือง อันประกอบด้วย สถาบันระดับชาติ ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล อ.ส.ม.ท. โดยตรง และองค์กรอิสระเพื่อจัดการและดูแลการเลือกตั้งครั้งนี้ ได้แก่ กกต. ซึ่งทั้งสององค์กรทางการเมืองเป็นตัวตั้งตัวตีที่เข้ามาผลักดันให้เกิดการสื่อสารทางการเมือง โดยใช้ช่องทางของสื่อโทรทัศน์ในการจัดรายการ

2. สถาบันทางวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย สถาบันพระปกเกล้า และคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากทั้งสองสถาบันเป็นแหล่งข้อมูลองค์ความรู้ทางการเมืองและมีหน้าที่ที่ต้องสื่อสาร และเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าวนี้ให้แก่สมาชิกในสังคมอยู่แล้ว

3. สถาบันสื่อมวลชน คือ อ.ส.ม.ท. ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของจัดตั้งเพื่อทำหน้าที่เพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอันจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ขณะเดียวกันก็เป็นรัฐวิสาหกิจซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักนายกฯ ดังนั้น อ.ส.ม.ท. เองจึงต้องสนองตอบต่อนโยบายและความต้องการของสถาบันต่างๆ ข้างต้น ในการผลิตรายการเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองดังเจตนารมณ์ร่วมกันของสถาบันซึ่งเป็นตัวตั้งตัวตีดังกล่าวมา

รายการ "๕๐๐ สู่สภา" จึงเป็นรายการเฉพาะกิจซึ่งเกิดจากการระดมบุคลากรในองค์กรในฝ่ายต่างๆ มาร่วมกันวางแผนและผลิตรายการ ทั้งนี้ แผนงานและนโยบายหลักจะเกิดจากการประชุมของคณะกรรมการบริหาร อ.ส.ม.ท. ร่วมกับคณะผู้บริหาร อ.ส.ม.ท. และทีมงานผลิตรายการอันเกิดจากการรวมตัวของฝ่ายหลัก 3 ฝ่ายในองค์กร ได้แก่ ฝ่ายทีมข่าวโทรทัศน์ ฝ่ายผลิตรายการ และฝ่ายสนับสนุนข้อมูลจากสำนักข่าวไทย ซึ่งการรวมตัวดังกล่าวเป็นการรวมตัวเฉพาะกิจ อันสืบเนื่องมาจากการเล็งเห็นถึงความสำคัญของงานนั่นเอง

ทีมงานผลิตรายการได้กำหนดรูปแบบรายการไว้เป็น 4 รูปแบบ และเวลาออกอากาศในช่วงเวลาต่างๆ กันไป ดังนี้คือ

- (1) รายการรูปแบบสื่ूपข่าวแทรกในรายการข่าวปกติภาคเที่ยงและ ภาคค่ำ ความยาว 5-10 นาที เป็นประจำทุกวัน
- (2) รายการถามตอบ ความยาว 5 นาที ออกอากาศเวลา 13.00 น. เป็นประจำทุกวัน
- (3) รายการสนทนาช่วงเช้า ออกอากาศ 7.30 น. ความยาว 30 นาที ทุกวันจันทร์ – ศุกร์
- (4) รายการสัมภาษณ์ช่วงค่ำ ซึ่งออกอากาศ 21.30 น. ความยาว 1 ชั่วโมง

ทั้งนี้ จากโครงร่างการวางแผนในการดำเนินรายการดังที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการในการทำรายการเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้งของ อ.ส.ม.ท. อันแตกต่างไปจากการผลิตรายการที่ผ่านๆ มาซึ่งจะนำเสนอเป็นเพียงรายการรูปแบบเดียว โดยการผลิตรายการครั้งนี้มีหลายอย่างที่บ่งชี้และแสดงให้เห็นถึงความเอาใจจริงเอาใจใส่ในการผลิตรายการเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้งของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อมีการระดมสรรพกำลังในการคิดรูปแบบของรายการได้แล้ว ฝ่ายผู้ร่วมผลิตรายการจึงได้กำหนดเนื้อหาและแหล่งข้อมูลความรู้ที่จะนำมาใช้ในรายการ ตลอดจนทำการเปลี่ยนแปลงผังรายการเดิมของสถานี เพื่อจัดหาเวลาออกอากาศที่เหมาะสมตามร่างแผนการดำเนินงานที่ได้วางไว้แล้ว

สำหรับผลจากการศึกษาวิเคราะห์ในบทที่ 5 ซึ่งว่าด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่นำเสนอในรายการ พบว่า รายการ "๕๐๐ สู่อุสภา" ได้ทำหน้าที่กล่อมเกล่าทางการเมืองในประเด็นเนื้อหาต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เนื้อหาที่สร้างความตระหนักรู้ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ในประเด็นต่างๆ ได้แก่
 - ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งระบบใหม่
 - ความรู้ทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย
 - ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายหาเสียง
2. เนื้อหาที่กระตุ้นจิตสำนึกที่ดีในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ตลอดจนกระตุ้นจิตสำนึกในการเลือกตั้งให้ได้คนดีหรือพรรคการเมืองที่ดี ด้วยการใช้วิจารณ์ญาติที่ถูกต้องและเหมาะสมในการตัดสินใจ
3. เนื้อหาที่รณรงค์และป้องปรามการทุจริตเลือกตั้ง ด้วยการเป็นเสมือนป้ายเตือนหรือผู้ชี้บอกและแนะนำทางให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกในสังคม
4. ขาวความเคลื่อนไหวทางการเมืองการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้งอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ พบว่า รายการ "๕๐๐ สู่อุสภา" ได้ทำหน้าที่กล่อมเกล่าทางการเมืองให้แก่สมาชิกในสังคมและแสดงบทบาทการเป็นสื่อกลางทางการเมือง ด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและการเลือกตั้งเป็นหน้าที่หลัก ขณะเดียวกัน รายการได้

นำเสนอเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสื่อสารทางการเมือง ที่ว่าด้วยการขับเคลื่อนของระบบการเมืองและระบบการสื่อสารมีส่วนผลักดันให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือสังคมเกิดการเคลื่อนที่ไปพร้อมกันด้วย

ทั้งนี้ ด้วยการทำหน้าที่ที่กลมกลืนทางการเมือง (Political Socialization) ของรายการ ในประเด็นต่างๆ จะส่งผลต่อการตระหนักรู้ ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจ และนำไปสู่ทัศนคติที่ดีและถูกต้องทางการเมือง จนกระทั่งก่อให้เกิดพฤติกรรมทางการเมือง ดังนั้น ผลของการศึกษาทำให้สรุปได้ว่า รายการ "๕๐๐ สู่สภา" ได้ทำบทบาทและหน้าที่ในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความพยายามในการเข้ามาเป็นตัวตั้งตัวตี (advocator) ของสถาบันสำคัญทั้ง 3 สถาบัน ขณะเดียวกันก็เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระจากตัวตั้งตัวตีและแหล่งกำเนิดข้อมูลความรู้ไปสู่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างจริงจัง และ **อย่างเป็นทางการเฉพาะกิจ** ซึ่งส่งผลให้การเลือกตั้งระบบใหม่ครั้งนี้ (วันที่ 6 ม.ค. 2544) มีจำนวนผู้ไปใช้สิทธิสูงถึง 69.94% สูงกว่าการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ทั้ง 19 ครั้ง แม้ว่าการเลือกตั้งระบบใหม่นี้จะมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากกว่า ทั้งนี้ปรากฏการณ์ในครั้งนี้อาจถือเป็นความต่อเนื่องในการปฏิรูปการเมืองของสังคมไทยหลังจากการเลือกตั้ง ส.ว. (วันที่ 4 มี.ค. 2543) ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ข้อเสนอแนะ

การปฏิรูปการเมืองจะประสบผลสำเร็จได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนนั้น สมาชิกในสังคมจะต้องได้รับการถ่ายทอด และปลูกฝังความรู้และทัศนคติทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การจะทำให้การปฏิรูปทางการเมืองจึงจะสัมฤทธิ์ผลและก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองที่ยั่งยืนได้สมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนั้น ในสังคมทางการเมืองซึ่งประกอบด้วยระบบการเมือง ระบบสื่อสาร และผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเช่นกัน ตลอดจนสังคมเองก็จำเป็นที่จะต้องมีส่วนในการสื่อสารทางการเมืองที่ยั่งยืนและถาวร ไม่ใช่เพียงแค่อาศัยกระแสทางสังคมซึ่งเป็นเพียงชั่วคราวชั่วคราวในการสร้างช่องทางการสื่อสารทางการเมืองอย่างเป็นทางการเฉพาะกิจอย่างเช่นที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลเนื่องจากต้องอาศัยข้อมูลจากทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ซึ่งมีความยากลำบากในการเก็บรวบรวม จึงทำให้ผู้ศึกษาทำการ

วิเคราะห์ได้เพียงเนื้อหาในรายการ "๕๐๐ คู่สมภา" รูปแบบสนทนาและรูปแบบสัมภาษณ์ แต่ยังขาดเนื้อหารายการใน รูปแบบสื่อบุคคลและรายการถามตอบ ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ให้ภาพการทำหน้าที่สื่อกลางทางการเมืองของรายการ "๕๐๐ คู่สมภา" ได้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ดังนั้น ในอนาคต สำหรับผู้ที่สนใจทำการศึกษาในเรื่อง "สื่อมวลชน" กับ "การสื่อสารทางการเมือง" ผู้ที่สนใจศึกษา ควรจะต้องทำการเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง ขณะที่รายการนั้นๆ กำลังออกอากาศ ซึ่งน่าจะทำให้ ปัญหาในการเก็บข้อมูลลดลงหรือหมดไป อันจะนำไปสู่การวิจัยที่สมบูรณ์มากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล สมวิเชียร. ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช , 2520.

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. รายงานผลปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำปี 2544.

กรุงเทพมหานคร : U.S.R. Printing Mass Product จำกัด, 2544.

ฉัตรกุล ชื่นสุวรรณกุล. ประสิทธิผลของการใช้หนังสือพิมพ์เป็นตัวการให้เกิดการเรียนรู้ทาง

การเมือง : ศึกษากรณีเทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา

การสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2529.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. GOOD GOVERNMENT กับ การปฏิรูปการศึกษา- การปฏิรูปการเมือง.

วชิราวุธวิทยาลัย , 2541

พัฒนาดี ชูโต. พฤติกรรมกรรมการสื่อสารกับสังคมประกิตทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกลุ่มนักศึกษา

วิชาการสื่อสาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศ

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2524.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ สายทิพย์ สุคติพันธ์. การเมืองของเด็ก : กระบวนการสังคมประกิตทาง

การเมือง. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์ , 2526.

พัทธา สายหนู. กลไกของสังคม , พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย , 2524

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชา 16410 สื่อสารเพื่อการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่

ที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2532.

มุกดาวรรณ ศักดิ์บุญญ. วิเคราะห์การสร้างความเป็นจริงทางการเมือง ผ่านทางสื่อวิดีโอ ในช่วง

วิกฤตการณ์ เดือนพฤษภาคม 2535. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต การสื่อสารมวลชน

ชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2536

วรรณสิริ โมรากุล. บทบาทของสื่อโทรทัศน์ในการกำหนดประเด็นขึ้นนำทางการเมืองช่วงก่อน

การเลือกตั้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต การสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลง

กรณ์มหาวิทยาลัย , 2539

รัตนา ทิมเมือง. บทบาทของสื่อมวลชนในฐานะเวทีสาธารณะในการหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป 17

พฤศจิกายน 2539. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต การสื่อสารมวลชน คณะนิเทศ

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2541.

- ลิขิต วีรเวดิน. วัฒนธรรมทางการเมืองและกลุ่มเอกราเรียนรู้ทางการเมือง. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2529
- สมศักดิ์ ส่งสัมพันธ์. นิสิตนักศึกษากับวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2519.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2543. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2543.
- สุรัตน์ เมธิกุล. “สื่อสารมวลชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยไปสู่ชนบท.” ใน “วิทยุและโทรทัศน์ ใไทยกับการพัฒนาสังคม” สัมมนาวิชาการ. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 22 พฤษภาคม 2541.
- เสถียร เขยประทับ. การสื่อสารกับการเมือง : เน้นสังคมประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540.
- เสถียร เขยประทับ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540.

ภาษาอังกฤษ

- Dawson , Richard T. and Prewitt , Kenneth. Political Socialization. Boston : Little Brown And Company , 1969.
- Ericson , Richard V. Visualizing Deviance : a study of news generation. Toronto : University of Toronto Press , 1997.
- Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell. Comparative Politics : A Developmental Approach. Boston : Little , Brown and Company , 1966.
- Klaus Krippen. Content Analysis : An Introduction to Its Methodology. Beverly Hills : Sage , 1980.
- Langton , Kenneth P. Political Socialization. London : Oxford University Press , 1969.
- Leo Bogart. “Media and Democracy,” in Media & Democracy , eds. _Everette E. Dennis and Robert W. Snyder , New Jersey : Transaction Publishers , 1998
- McNair B. An Introduction to Political Communication. London and New York : Routledge , 1955.
- McQuail Dennis. McQuail’s : Mass Communication Theory (4th ed.). London : Sage , 2000.

McQuail Dennis. "New Roles for New Times?." in Media & Democracy , eds.

Everette E.

Dennis and Robert W. Snyder , New Jersey : Transaction Publishers ,. 1998

Pateman , Carole. Participation and Democratic Theory. London : Cambridge University Press , 1970.

Peter Dahlgren. "The Transformation of Democracy?." in New Media and Politics , eds.

Barrie Axford and Richard Huggins. London : Sage , 2001

Pye , Lucien W. Politics, Personality and Nation Building : Burma's Search for Identity.

New Haven : Yale University , 1962.

Rush , Michael and Athoff , Phillip. Introduction to Political Sociology. London : Western

Printing Service , 1971.

S. Chaffee and P. Hernandez-Ramos. "Political Communication," in Human

Communication : Theory and Research, eds. G. Dahnke and G. Clatterbuck.

Belmont (California) , Wadsworth Inc. , 1990.

Stone , Gerald. Clarifying communication theories : a hands-on approach. Iowa State

University Press , 1999

ข้อมูลสัมภาษณ์

ธงทอง จันทรางศุ. สัมภาษณ์, 15 มิ.ย. 2544.

นิพนธ์ นาคสมภพ. สัมภาษณ์, 12 ก.ค. 2544.

อรรรรณ กวีวิรัตน์กุล. สัมภาษณ์, 7 ส.ค. 2544.

วรวิทย์ ศรีอนันตรักษา. สัมภาษณ์, 12 พ.ค. 2544.

สุวิษ สุทธิประภา. สัมภาษณ์, 6 ก.พ. และ 17 ก.ค. 2544.

ดวงใจ มหารักษ์. สัมภาษณ์, 23 พ.ค. 2544.

สุปวีณ์ ปฏิภาณวัฒน์. สัมภาษณ์, 17 ก.ค. 2544.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างข้อกำหนดเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ในรัฐธรรมนูญ
ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของรายการ

มาตรา 68 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติการแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 98 สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนห้าร้อยคน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อตาม มาตรา 99 จำนวนหนึ่งร้อยคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เลือกตั้งตาม มาตรา 102 จำนวนสี่ร้อยคน

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด และยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เท่าที่มีอยู่

มาตรา 99 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัคร รับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้เลือกบัญชีรายชื่อใด

บัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียว และให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพรรคหนึ่ง ให้พรรคการเมือง จัดทำขึ้น พรรคการเมืองละหนึ่งบัญชีไม่เกินบัญชีละหนึ่งร้อยคน และ ให้ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนวันเปิดรับสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

มาตรา 105 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปี ที่มีการเลือกตั้ง และ

(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อย กว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งตาม มาตรา 103 ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือ มีชื่ออยู่ใน ทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร ย่อมมีสิทธิออกเสียง ลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขที่ กฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาบัญญัติ

มาตรา 114 อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 115 เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์ จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้อง กำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา 116 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภา ผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้อง กำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้ง ทั่วไปภายในหกสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกัน ทั่วราชอาณาจักร การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณณ์ เดียวกัน

มาตรา 136 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วยประธาน กรรมการคนหนึ่งและกรรมการ อื่นอีกสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมี ความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ประธานกรรมการ และกรรมการตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 144 คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนิน การจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก วุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออก เสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมืองกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียง ประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง

มาตรา 145 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตาม กฎหมายตาม มาตรา 144 วรรคสอง
- (2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่น ของรัฐ ปฏิบัติทั้งหลายอันจำเป็นต่อม

กฎหมายตาม มาตรา 144 วรรคสอง

(3) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือ ข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตาม มาตรา 144 วรรคสอง

(4) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วย เลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควร เชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(5) ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ

(6) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการ เพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัย ชี้ขาด คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือ ผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

มาตรา 147 คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวน สอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่ง มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง คัดค้าน ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบ ด้วยกฎหมาย

(2) ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าก่อนได้รับเลือกตั้ง สมาชิก สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหาร ท้องถิ่น ผู้ใดได้กระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับ เลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตโดยผลของการที่บุคคล หรือ พรรคการเมืองใดได้กระทำลงไปทั้งนี้ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(3) ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการออกเสียงประชามติมิได้ เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดค้านว่าการ ออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งเสร็จแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาวินิจฉัยสั่งการโดยพลัน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุภัทธา สุขชู เกิดวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2519 ที่กรุงเทพมหานคร จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ต่อมาจึงได้เข้าศึกษาและสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาจากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2540 จากนั้นจึงเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย